

Jalostuksen tavoiteohjelma
2026 - 2030

Tiibetinspanieli

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa xx.xx.xxxx
SKL:n jalostustieteellinentoimikunta hyväksynyt xx.xx.xxxx

Sisällys

1. YHTEENVETO	4
2. RODUN TAUSTA	8
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	12
4. RODUN NYKYTILANNE.....	14
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja.....	14
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos	15
4.1.2 Jalostuspohja.....	19
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	28
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	29
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	32
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	32
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	32
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	32
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa.....	32
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	45
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	46
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	52
4.3. Terveys ja lisääntyminen.....	53
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat.....	53
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat.....	60
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	80
4.3.4 Lisääntyminen	81
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet.....	86
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	87
4.4. Ulkomuoto	88
4.4.1 Rotumääritelmä	88
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	90
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	92
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	92
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA.....	94
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso.....	95

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen.....	97
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	100
6.1 Jalostuksen tavoitteet	100
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	103
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	108
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	109
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	111
7. LÄHTEET	112
8. LIITTEET	113

1. YHTEENVETO

Rodun käyttötarkoitus

Tiibetinspanieli kuuluu FCI:n roturyhmään seura- ja kääpiökoirat. Tiibetinspanieli näyttää tasapainoiselta eikä siinä ole liioiteltuja yksityiskohtia. Itsetietoisesti kannettu pieni pää ja itämainen ilme, liehuva hapsuinen turkki hännänhuiskuineen sekä reipas ja määrätietoinen askellus kertovat tiibetinspanielin rodunomaisesta olemuksesta.

Tiibetinspanieli on säilynyt kautta historiansa valppaana, toimeliaana ja itsevarmana. Tiibetinspanielin pääsääntöinen käyttötarkoitus on seurakoiria, joka ystävällisyytensä ja seurallisuutensa vuoksi soveltuu tehtäväänsä erinomaisesti. Sopeutuvaisuutensa vuoksi ne sopivat niin maalle kuin kaupunkiinkin ja niiden iloinen sekä itsevarma luonne miellyttää monia, minkä seurauksena se onkin yksi suosituimmista seurakoiraroduista.

Keskeisimmät jalostustavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi

Luonne ja käyttäytyminen	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Tiibetinspanielin luonne säilyy seurakoiralle sopivana ja rotumääritelmän mukaisena.	Rodun käyttäytymistä kartoitetaan jatkuvasti. Jalostukseen ei käytetä aggressiivisia tai arkoja koiria.
Arkojen ja aggressiivisten koirien määrä ei lisääny.	Käyttäytymisen jalostustarkastukset. Käyttäytymiskysely. Luonteeseen ja käyttäytymiseen liittyvistä asioista tiedottaminen kasvattajille ja omistajille.

Terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Rodun yleinen terveydentila pysyy samana tai paranee.	Terveyskysely
Syntyy vain PRA-terveitä koiria.	PEVISA-ohjelmassa silmätutkimuslausunto, patellaluksaation aste vaikuttaa rekisteröintiin.
Syntyy vain PRA3-statuseltaan tunnettuja pentueita.	Silmätutkimustulokset vaikuttavat jalostussuosituksiin.
Silmien terveystilanne paranee: ylimääräiset ripset ja silmien rakenneviat vähenevät.	PRA3-geenitestitulokset saadaan kattavasti Jalostustietojärjestelmään.
Selkien terveyttä kartoitetaan.	Kannustetaan selän rtg-kuvaukseen ja CDDY geenitestiin ja tulosten julkaisuun
Tervepolvisten koirien osuus kasvaa, ja jalostukseen käytetään mahdollisimman tervepolvisia koiria.	Jalostustietojärjestelmässä. Tiedottaminen perinnöllisistä sairauksista.

Lonkkakuvaustuloksia saadaan jatkuvasti lisää.	Terveystilastoiden julkaisu.
Inkongruenssin esiintymistä kartoitetaan.	

Lisääntyminen	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Tiibetinspanielit astuvat, synnyttävät ja hoitavat pentunsa luonnollisesti.	Pentuekohtainen lisääntymiskysely.

Rakenteen ja anatomian terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Tiibetinspanielin rotutyypin vaaliminen. Rotumääritelmän mukaisen terveen rakenteen ja rodun erityispiirteiden säilyttäminen. - Kohtuullinen kuonon pituus - Oikeankokoiset ja oikeanmuotoiset silmät - Riittävä sierainten koko - Raajojen riittävä korkeus - Eturaajojen liioittelematon kaarevuus - Oikeanlaatuinen ja kohtuullinen karvapeite	Rotujärjestön jalostustoimikunnan laatimaan rotumääritelmän tulkintaan ja sen ohjeisiin perustuva laadukas ulkomuototuomarikoulutus. Tiibetinspanieli on kondrodystrofinen rotu. Sen raajojen lyhyys ja rodulle tyypillinen eturaajojen lievä kaarevuus voivat johtaa helposti ylilyönteihin. Kiinnitetään huomiota, että raajojen lyhyys ja eturaajojen kaarevuus pysyvät liioittelemattomina. Kasvattajien ja harrastajien koulutus ulkomuodon tuntemukseen asiantuntijan johdolla. Kattava näyttelyarvosteluiden julkaisu rotujärjestön nettisivuilla. Jalostuksessa pyritään yhdistämään koiria, joilla ei ole samaa ulkomuodollista ongelmaa tai puutetta.

Käyttöominaisuudet	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Rodun säilyttäminen avoimena, sopeutuvaisena ja sosiaalisena seurakoirana.	Rotujärjestö järjestää säännöllisesti käyttäytymisen jalostustarkastuksen. Jalostukseen käytetään vain luonteeltaan

	rodunomaisia koiria, joilla ei ole ei-toivottuja luonteenpiirteitä. Kasvattajien ja harrastajien tiedottaminen tulevista koiran luonnetta kartoittavista testeistä ja kannustaminen osallistua niihin.
--	--

Jalostuspohja	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Jalostuspohjan monimuotoisuuden turvaaminen.	PEVISA-ohjelmassa jälkeläismäärärajoitus alle 4-vuotiaille uroksille.
Yksittäisen uroksen liiakäytön välttäminen.	Jalostussuositukset
Eri urosten jalostuskäytön lisääminen.	JTO:n sisältämä tieto monimuotoisuuden merkityksestä sekä keinoista sen ylläpitoon.
Sukusiitosprosentin pysyminen alhaisena yhdistelmissä ja kannan tasolla.	Jalostustilastoiden julkaisu vuosittain.
Sukulinjojen laaja jalostuskäyttö.	

Pentueiden rekisteröintiin vaikuttavat ehdot

PEVISA-ohjelma 2026 - 2030

Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla polvitarkastuslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Patellaluksaation raja-arvo on aste 2, ja jos koiran polvitutkimustulos on aste 2, on se paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 24 kk vanhempi.

Urokselle rekisteröidään korkeintaan 25 jälkeläistä alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Näistä viimeinen pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.

Jalostuskoiria tai -yhdistelmiä koskevat olennaisimmat suositukset

Jalostuskoirien suositukset ja vaatimukset on kirjattu tarkemmin Tiibetinspanielit ry:n jalostusohjesääntöön.

Uroksen elinikäinen jälkeläismäärä on enintään 78 jälkeläistä. Näistä viimeinen pentue hyväksytään pentuvälitykseen kuitenkin kokonaisuudessaan.

PRA-sairasta tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. PRA3-kantajaa voidaan käyttää jalostukseen, jos yhdistelmän toinen osapuoli on todettu PRA3-vapaaksi. Perinnöllistä kaihia sairastavaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Poikkeuksena ovat vähämerkitykselliset kaihit. Tiibetinspanielia, jolla on ektooppinen cilia, ei saa käyttää jalostukseen. Vakavista silmäluomien rakennevioista kärsivää tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Jalostuskoirille suositellaan lonkkakuvausta, kyynärnivelen inkongruenssin kuvausta ja selkäkuvausta. Lonkkaniveldysplasian E-lausunnon saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Kyynärnivelen INC 3 -lausunnon saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. IDD-lausunnon astetta 3 ei suositella käytettäväksi jalostukseen. Muissa IDD-asteissa koira tulee yhdistää paremman tuloksen saaneen koiran kanssa.

Jalostuskoirille suositellaan CDDY-geenitestin teettämistä.

Koiralle, jolla on puutteita purennassa, suositellaan valittavaksi yhdistelmän toiseksi osapuoleksi koira, jolla on rotumääritelmän mukainen purenta.

Atooppista tai allergista tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Aggressiivista, arkaa tai ääniarkaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

2. RODUN TAUSTA

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Tiibetinspanieli on seurakoira, ja se on yksi tiibetiläisistä roduista. Sen alkuperämaaksi katsotaan Tiibet (Kiina), ja rodun vastuumaa on Iso-Britannia, mikä kuvastaa rodun historiaa.

Tiibetinspanielien varhaisimmista vaiheista tiedetään hyvin vähän, koska niiden alkuperämaana pidetty Tiibet on ollut eristettynä lähes kokonaan muusta maailmasta. Oletetaan kuitenkin, että alueella on ollut tiibetinspanielin tyyppisiä koiria jo 200 vuotta ennen ajanlaskumme alkua. Tiibetinspanieleita on pidetty ja pidetään edelleen Himalajan alueen kodeissa suojattuina lemmikkeinä ja vahtikoirina. Luostareissa niillä oli aikoinaan tärkeä tehtävä toimia muureilla vartioimassa ympäröivää aluetta ja varoittaa lähestyjistä alhaalla vartioiville tiibetinmastiffeille sekä luostarin henkilökunnalle. Tiibetinspanielit ja muut pienet tiibetiläiset koirat toimivat usein kylmissä luostareissa munkkien vuoteenlämmittäjinä sekä pitkien uskonnollisten toimitusten aikana lämmittäjinä piiloutumalla munkkien leveisiin hihoihin. Tiibetinspanieleita pidettiin erittäin arvokkaina. Etenkin pienikokoiset yksilöt olivat kallisarvoisia, ja niitä lähetettiin suurena huomionosoituksena lahjoiksi Kiinan palatseihin ja muihin buddhalaisiin maihin. Tiibetinspanieleita annettiin myös länsimaalaisille kiitollisuuden osoituksina.

Ringon kylä, Kham, Tiibet, 2018 (Elizabeta Valinger)

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Tiibetinspanielit tulivat rodun nykyiseen kotimaahan Isoon-Britanniaan 1890-luvun lopulla Intiasta ja Tiibetistä palaavien retkikuntien mukana. Ennen toista maailmansotaa Englannissa eli reilut 50 tiibetinspanieliä. Ensimmäinen rotumääritelmä kirjoitettiin Englannissa vuonna 1934. Mallina rotumääritelmän laatimisessa käytettiin narttua Doma of Ladkok, jonka Agnes Greig oli tuonut Pohjois-Intiasta. Sodasta selvisi hengissä tunnetusti vain yksi tiibetinspanieli, jonka

esivanhemmat edustivat Intiasta tuotuja verilinoja. Tämä oli Skyid-niminen uros, jonka sukujuuret olivat Fanthorpe-kennelistä. Skyid-urossa, Lordi ja Lady Wakefieldin Dolma-narttu ja veljekset Lama ja Garpon sekä niiden sisar Potala loivat perustan länsimaiselle kasvatustyölle. Erittäin todennäköisesti materiaalin vähyydestä johtuen jalostuksessa on ollut myös mukana koiria, jotka eivät olleet tiibetinspanieleita.

John Sinclair Ltd:n Isossa-Britanniassa julkaisema kuvakortti vuodelta 1939

Yleisesti ottaen alkuaikojen yhdistelmät olivat varsin voimakkaita sukusiitosparituksia. Läheisen sukusiitoksen vaarat tiedostettiin Isossa-Britanniassa rodun kasvattajien piirissä jo 1960-luvun lopulla. Rotuun saatiinkin uusia verilinoja Intiasta, Nepalista, Tiibetistä ja Bhutanista. 1970- ja 1980-luvuilla myös amerikkalaisille kasvattajille tuli näitä uusia verilinoja edustavia tiibetinspanieleita rodun jalostusmateriaaliksi. Isossa-Britanniassa erityisesti Braeduke-kennelin kasvattaja Ann Wynyard pyrki laajentamaan rodun jalostuspohjaa. Näistä linjoista lähtöisin olevia tiibetinspanieleita tuotiin myös Suomeen.

Taulukko 1. Tiibetin alueelta 1970-1990 –luvuilla tuodut koirat.

	Koirat Tiibetin alueelta	Alkuperä	Jälkeläiset 1.polvessa	Sukulinjan jatkuminen Suomessa
1960-luku	uros Bimbo ja narttu Dido (pentuesisarukset)	Intia	Bim's Shri Brandywine	CH Braeduke Bogo-Poo CH Braeduke Bogo La
	uros Jigme Khampa ja narttu Yang Chelna	Tiibet	Dikki Dolma Yasodhara	CH Zollis Inter-Mez-Zo CH Braeduke Dolpo Dikki
1970-luku	narttu Honeybun	Hong Kong	Ama Kuluh CH Ba-Ba	CH Braeduke Dolpo Dikki CH Zollis Inter-Mez-Zo
	uros Tashi Dorji	Tiibet/Pohjois- Intia	Kalimpong Ming Dordja of Braeduke	CH Braeduke Ming-Bo
1990-luku	uros Leopoldo	Kirgisia	Wazahwa Modrá Pisnicka Wong Chu Modrá Pisnicka	Jannock's Ayusi Kabita Cheng-Hao
	uros Chotu	Bhutan/Intia	Cayana-pentue s.1999 Moetica Chotu Dasho-La Seduhin	Cayana Chotu Gomphu La

Intiassa rekisteröidynt Bimbo ja Dido ja niiden jälkeläiset Braeduke Bogo-Poo ja Braeduke Bogo La, tiibetiläisten pakolaisten Pohjois-Intiassa kasvattaman Tashi Dorjin jälkeläinen Braeduke Metu Kongkar ja tiibetiläistaustaiset Dikki Dolma ja Ama Kuluh Zollis Inter-Mez-Zon kautta ovat tärkeimmät Suomessa vaikuttaneet. Näistä jalostuksessa Zollis Inter-Mez-Zolla on suurin vaikutus jalostuksessa. Zollis Inter-Mez-Zon 1980-luvulla syntyneillä pojilla Of Zlazano Zamovarilla on 432 jälkeläistä ja Of Zlazano Zharlie Zhaplinilla 321 jälkeläistä Suomessa.

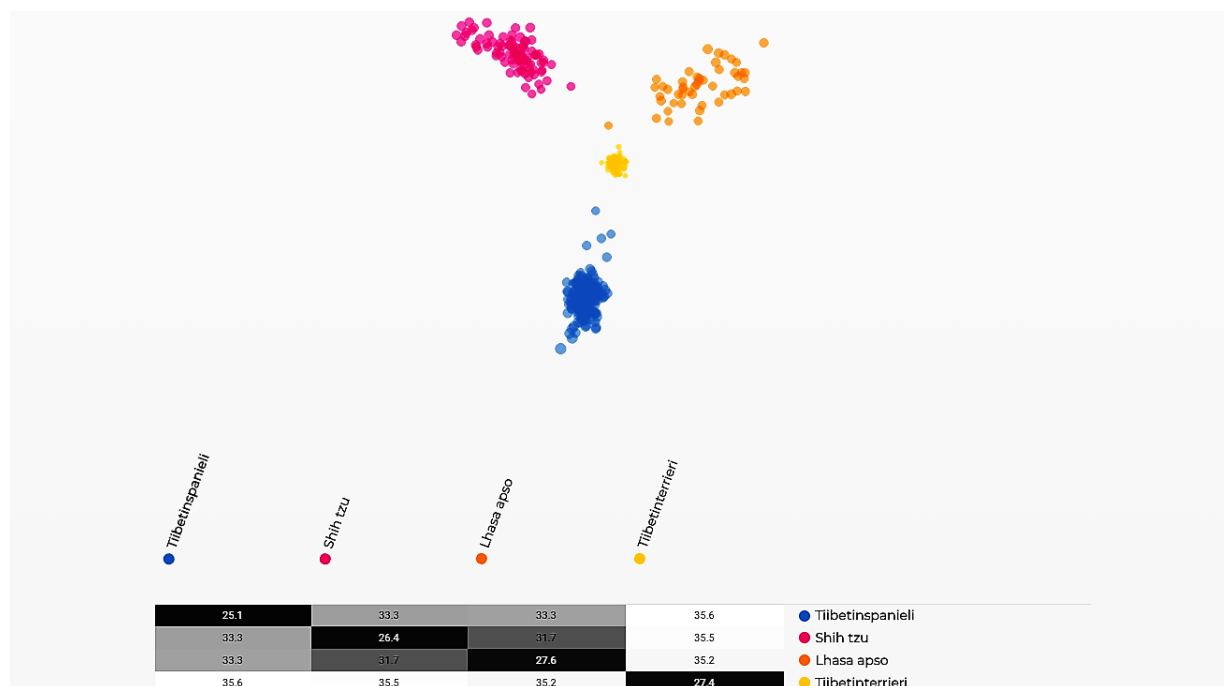
Erittäin ihmisrakkaana koirana tiibetinspanieli on vuosia ollut hyvin suosittu seurakoirana. Sen luonne on vuosien kuluessa pehmentynyt. Se sopeutuu hyvin sekä lämpimiin että kylmiin elinympäristöihin. Tiibetinspanieli ei hauku usein, mutta ilmoittaa epäilyttäviksi mieltämistään asioista kuuluvalla haukunnalla. Sen ominaisuuksiin kuuluu hakeutuminen korkeille paikoille, joista on hyvä tarkkailla ympäristöä. Jalostustyön tuloksena tiibetinspanielin rotutyyppi on kehittynyt rotumääritelmän ohjaamaan suuntaan, vaikka rodussa esiintyykin eri tyyppisiä ja värejä.

Sukulaisrodut, joiden kanssa yhteinen kehityshistoria

Tiibetinspanielin alkuperä nivoutuu läheisesti yhteen kahden muun tiibetiläisen rodun, lhasa apson ja tiibetinterrierin, kanssa. Tiibetiläiset itse kutsuvat lhasa apsoa nimellä apso seng kyi ”pitkäkarvainen vartioiva leijonakoirana”, ja tiibetinspanielista käytetään eri lähteissä myös nimitystä jemtse apso, ”keritty koirana”. Lhasa apso -pentueisiin syntyy silloin tällöin lyhytkarvaisia muunnoksia, prapsoja (perhapso, perhaps apso). Rotujen perinnöllistä vaihtelua mittaavassa MyDogDNA-geenitestissä on ollut tiibetiläisistä kääpiöroduista mukana tiibetinspanieleita, lhasa apsoja, shih tzuja ja tiibetinterriereitä. Rotujen geneettistä eroavaisuutta mittaavien testin osioiden perusteella näyttää, että shih tzu ja lhasa apso ovat geneettisesti lähempänä toisiaan kuin tiibetinspanielia. Uudempia ja laajemman otoksen sisältäviä geneettistä eroavaisuutta mittaavia tuloksia ei ole saatavilla.

Kaavion 1 taulukossa jokaisella ryhmällä on oma rivi ja sarake. Jokainen numero kuvaa keskimääräistä eroa rivin ja sarakkeen ryhmien yksilöiden välillä. Eroavaisuus esitetään prosenttilukuna mitattujen perimän kohtien välillä. Mitä pienempi eroavaisuus, sitä tummempi on numeron tausta. Esimerkiksi tiibetinspanieli on keskimääräisesti 25,1 % erilainen kuin toinen tiibetinspanieli, mutta eroaa 33,3 % verrattuna rotuun shih tzu. (Genoscooper, MyDogDNA)

Kaavio 1. Rotujen/roturyhmien välinen geneettinen eroavaisuus (%).

JTO 2021-2025 Tiibetinspanieli. Genoscooper MyDogDNA 28.1.2020

Kiinanpalatsikoiran sanotaan olevan samaa alkuperää tiibetinspanielin kanssa, ja eri maissa erilaiset mieltymykset näyttävät kehittäneen tyyppiä eri suuntiin: lyhytkuonoisempaan tyyppiin pohjoisessa sekä Kiinan puolella, ja pitempikuonoiseen etelämmässä, Himalajan alueella. Tiibetinspanieli vaikuttaakin olevan geneettisesti hieman lähempänä kiinanpalatsikoiraa kuin muita tiibetiläisiä kääpiökoiria, sillä tällä hetkellä testattujen koirien geneettinen eroavaisuus tiibetinspanielilla ja kiinanpalatsikoirilla on 32 %, kun se tiibetinspanielilla ja muilla tiibetiläisillä kääpiökoirilla on noin prosenttia suurempi.

Ensimmäiset koirat Suomessa, koiramäärän kehitys

Suomeen ensimmäiset tiibetinspanielit tulivat vuonna 1964, jolloin Paula Kangassalo toi Of Zlazano -kenneliin Sivas-kennelistä viisi tiibetinspanielia; urokset Sivas Ang Arro, Sivas Kirbah sekä nartut Sivas Meta, Sivas Suzuki ja Sivas Suki. Kaikkiaan Paula Kangassalo toi 60- ja 70-luvuilla yhteensä 29 tiibetinspanielia. Yhtä lukuun ottamatta nämä koirat tulivat Englannista, ja monet niistä olivat Ann Wynyardin Braeduke-kennelin kasvatteja.

Taulukko 2. Rekisteröintimäärät rodun ensimmäisinä vuosina Suomessa.

1964	10	(joista 5 tuontia Englannista)
1965	16	
1966	11	
1967	6	(joista 1 tuonti Englannista)
1968	29	(joista 4 tuontia Englannista)
1969	49	(joista 5 tuontia Englannista)
1970	92	
1971	121	(joista 4 tuontia Englannista)

1960-luvulla rekisteröitiin muutamia pentueita vuodessa. 1970-luvulla rekisteröinnit alkoivat nousta ja uudelle vuosikymmenelle siirryttiin yli 600 pennun rekisteröinnein. Paula Kangassalo oli rodun suurin kasvattaja pitkälle 1990-luvulle asti, ja hän jatkoi myös tuonteja ulkomailta. Ensimmäisen parinkymmenen vuoden aikana hänen of Zlazano-kennelistään lähtenyt pentumäärä meni jo toiselle tuhannelle. Muita suuria kasvattajia olivat Millan, Scedessan, Arctica, Bukefalos, Lagoon ja Habanas. Vuonna 1972 rekisteröitiin ensimmäinen Saffron-pentue (Pirkko Linnus), 1974 ensimmäinen Silences-pentue (Riitta Viitala), 1978 ensimmäinen Cayana-pentue (Marja-Terttu Kallio) ja 1979 ensimmäinen Lecibsin-pentue (Jukka Kuusisto).

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

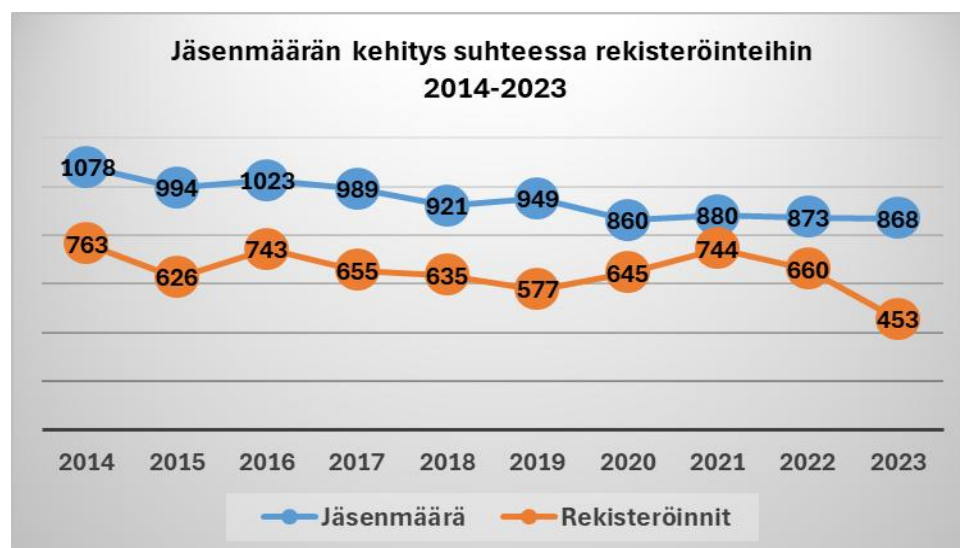
Nykyinen rotujärjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Alkuun tiibetinspanieliharrastajien yhteisenä yhdistyksenä toimi vuonna 1971 perustettu Suomen Tiibettiläiset ry. Sen rodut olivat tiibetnapso (lhasa apso), tiibetinspanieli ja tiibetinterrieri. Rotujärjestönä ja virallisena edunvalvojana kaikille silloisille tiibetiläisroduille toimi Suomen Seurakoirajärjestö ry. Vasta myöhemmin Suomen Tiibettiläiset ry:stä tuli virallinen rotujärjestö sen edustamille roduille. Tiibetinspanieleiden suosio ja rekisteröintimäärien kasvu johtivat ensin tiibetinspanieleiden alajaoksen perustamiseen, ja lopulta Tampereella vuonna 1978 pidettiin Tiibetinspanielit ry:n perustava kokous puheenjohtajanaan Pirkko Linnus. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Paula Kangassalo. Yhdistyksen nimi virallistettiin kolme vuotta myöhemmin, 27.5.1981. Suomen Kennelliitto myönsi rotua harrastavan yhdistyksen oikeudet Tiibetinspanielit ry:lle vuonna 1988 ja Tiibetinspanielit ry sai rotujärjestöoikeudet 1.1.1994.

Rotujärjestön jäsenmäärä ja sen kehitys

Yhdistyksen jäsenmäärä on viime vuosina ollut lievässä laskussa ja vaihdellut yli 1000 jäsenestä hieman alle 900 jäseneen.

Kaavio 2. Jäsenmäärän kehitys suhteessa rekisteröinteihin.

Tiibetinspanielit ry. Jalostustietojärjestelmä. 30.11.2024

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Tiibetinspanielit ry on Suomen Kennelliiton alainen rotujärjestö, jonka toiminnan tarkoituksena on edistää puhdasrotuisten tiibetinspanieleiden jalostusta ja kasvatusta sekä jakaa tietoa rotuun liittyvissä asioissa. Tiibetinspanielit ry:n hallitus on vuosikokouksen valitsema. Siihen kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kuusi jäsentä.

(<https://www.tiibetinspanielit.fi/saannot/>. 30.11.2024)

Jalostustoimikunta on rotujärjestön vuosikokouksen kahdeksi vuodeksi kerrallaan valitsema jalostusasioita käsittelevä toimielin. Sen kokoonpanon ja tehtävät määrittelee yhdistyksen jalostusohjesääntö. Toimikuntaan kuuluu kuusi jäsentä. Jalostustoimikunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja sihteerin. Jalostustoimikunta on päätösvaltainen, kun kolme sen jäsentä on paikalla.

(<https://www.tiibetinspanielit.fi/toimenkuvat-ja-tehtavat/>. 30.11.2024)

Jalostustoimikunta vastaa jalostusohjesäännössä sille määrätyistä tehtävistä. Toimikunta voi tarpeen mukaan nimetä keskuudestaan tai toimikunnan ulkopuolelta henkilöitä erillisten tehtävien vastuuhenkilöiksi tai avustajikseen. Jalostustoimikunnan alaisuudessa toimivat jalostustarkastuksen toimikunnat sekä ulkomuototuomarikoulutuksesta vastaava henkilö. Jalostustoimikunta vastaa rodun pentuvälityksestä.

(<https://www.tiibetinspanielit.fi/jalostusohjesaanto/> . JTO 2021-2025 Liite 1)

Jalostustoimikunta noudattaa tehtävässään Suomen Kennelliiton ohjeita rotujärjestöjen, rotua harrastavien yhdistyksien ja rotuyhdistysten jalostustoimikunnille.

Jalostustoimikunta noudattaa neuvoissaan, ohjeissaan ja tomissaan voimassa olevaa eläinsuojelulakia ja eläinsuojeluasetusta, Euroopan Neuvoston lemmikkieläinten jalostusta koskevaa päätöslauselmaa 2 soveltuvin osin sekä Kennelliiton yleistä jalostuksen tavoiteohjelmaa ja jalostusstrategiaa. Jalostustoimikunta toimii rotukohtaisen jalostuksen tavoiteohjelman (JTO) ja PEVISA-ohjelman mukaisesti.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on tiedottaa ja neuvoa, kerätä ja hyödyntää tietoa, seurata rodun tilaa eri ominaisuuksissa sekä kartoittaa ja vastustaa perinnöllisiä sairauksia. Jalostustoimikunta laatii tavoite- ja toimintaohjelmia ja huolehtii yhteydenpidosta jalostustoimikunnan ja muiden rodun harrastajien, esimerkiksi ulkomaisten rodun yhdistysten välillä. Sen tulee soveltaa käytäntöön myös Kennelliiton ulkomuototuomariohjeistusta liioitelluista rotupiirteistä.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on turvata suunnitelmallisesti rodun jalostuksellinen tulevaisuus.

(<https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/kennelliiton-ohjeet-rotujarjestojen-rotua-harrastavien-yhdistyksien-ja-rotuyhdistysten-jalostustoimikunnille> .11.11.2024)

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä.

(MMT Katariina Mäki 5.8.2013)

(<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja> .6.11.2024)

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Taulukko 3. Vuositolasto – rekisteröinnit vuosina 2009 - 2023.

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Pennut (kotimaiset)	446	653	737	638	569	628	649	732	622	757	713	850	865	817	811
Tuonnit	7	7	7	7	8	7	6	11	4	6	11	10	8	9	13
Rekisteröinnit yht.	453	660	744	645	577	635	655	743	626	763	724	860	873	826	824
Pentueet	120	166	189	179	143	165	170	201	170	209	195	238	238	225	228
Pentuekoko	3,7	3,9	3,9	3,6	4	3,8	3,8	3,6	3,7	3,6	3,7	3,6	3,6	3,6	3,6
Kasvattajat	71	96	95	90	80	96	88	102	96	113	110	125	132	131	116
Jalostukseen käytetyt eri urokset															
- kaikki	69	80	97	93	94	99	84	118	102	127	121	130	115	123	131
- kotimaiset	55	63	83	81	79	81	69	96	80	107	100	113	96	107	112
- tuonnit	13	13	11	12	15	17	14	20	22	19	19	16	15	15	18
- ulkomaiset	1	4	3	0	0	1	1	2	0	1	2	1	4	1	1
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 4 kk	3 v 8 kk	4 v 6 kk	4 v 3 kk	4 v 11 kk	4 v 11 kk	4 v 11 kk	4 v 7 kk	4 v 7 kk	4 v 9 kk	4 v 5 kk	4 v 4 kk	4 v 6 kk	4 v 6 kk	4 v 4 kk
Jalostukseen käytetyt eri nartut															
- kaikki	120	163	182	172	142	165	167	195	167	205	189	232	233	221	224
- kotimaiset	115	154	177	167	138	160	164	191	161	199	185	221	222	215	211
- tuonnit	5	9	5	5	4	5	3	4	6	6	4	11	11	6	13
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 9 kk	4 v 2 kk	4 v 4 v	4 v 2 kk	3 v 9 kk	3 v 11 kk	4 v 4 v	4 v 2 kk	4 v 4 v	4 v 4 v	4 v 4 v	3 v 8 kk	3 v 10 kk	3 v 10 kk	3 v 9 kk
Isoisät	110	150	148	141	144	154	144	171	156	171	161	177	180	170	173
Isoäidit	155	209	222	215	195	213	200	249	218	262	239	273	269	270	270
Sukusiitosprosentti	1,74 %	2,24 %	2,01 %	1,72 %	1,92 %	1,99 %	2,10 %	1,96 %	1,85 %	2,26 %	1,87 %	2,45 %	1,86 %	2,02 %	2,13 %

Jalostustietojärjestelmä. 6.11.2024

Rekisteröintimäärät Suomessa

Suomessa rekisteröidään yhä tiibetinspanieleita eniten maailmassa, joten kantakin on maailman suurin. Vuosina 1989-1994 rekisteröitiin yli tuhat tiibetinspanieliä vuosittain. Rodun rekisteröintimäärät putosivat voimakkaasti 1990-luvun alun jälkeen, ja vuonna 1999 rekisteröitiin vain 407 tiibetinspanieliä (397 kotimaista pentua). Verrattuna 1990-luvun lopun ja 2000-luvun alun rekisteröintimääriin rekisteröintiluvut olivat jälleen nousussa vuosina 2005 – 2014, ja tiibetinspanieleita rekisteröitiin jatkuvasti yli 700. Viime vuosina rekisteröintimäärät ovat jälleen olleet lievässä laskussa, ja suuri pudotus oli vuoden 2023 rekisteröintimäärä 453.

Koko kääpiökoiraryhmän rekisteröintimäärän vähenemisen ja pudotuksen syitä ei ole tutkittu. Kääpiökoirien halpatuonti, jalostusasetuksen odottelu ja sen luoma epävarmuus tai median kyseenalaistamien rotujen rasitteet saattavat olla syynä suosion vähenemiselle. (Tapio Eerola, Koiramme 1-2/2024).

Rotujärjestön pentuvälitykseen hyväksytyjen jalostusohjesäännön mukaisten pentueiden lukumäärä on vaihdellut jopa alle 20 %:sta noin 30 %:in koko pentuemäärästä. Tiibetinspanielin pentuja myydään edelleen myös rekisteröimättöminä.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Suomeen ensimmäiset, jalostukseen käytetyt tiibetinspanielit tuotiin Englannista vuonna 1964. Lähes poikkeuksetta 1960- ja 1970-luvuilla koirat tuotiin Englannista, mutta 1980-luvun alussa alkoi ruotsalaiskoirien tuonti. Sitä tehosti ruotsalaisten urosten käyttö jalostukseen ennen karanteenirajan sulkeutumista raivotautitapausten vuoksi. Raivotautitilanteen laannuttua ja EVIRA:n annettua tarkat tuonti- ja vientiohjeet rajan ylitykseen yhteistyö ruotsalaisten kanssa on jatkunut. Ruotsalaisten koirien merkitys maamme tiibetinspanielikannalle on ollut merkittävä.

Vuosien	1964 - 1973 aikana tuotiin yhteensä	32 tiibetinspanielia.
	1974 - 1983 ” ” ”	32 ”
	1984 - 1993 ” ” ”	66 ”
	1994 - 1997 ” ” ”	9 ”

Vuosina 2020 – 2023 tuotujen 30 tiibetinspanielin sukutauluissa 17 tiibetinspanielilla esiintyy suomalaisia koiria 2., 3. tai 4. polvessa. Seitsemän tuontikoiran toinen vanhemmista tai molemmat ovat alun perin Suomessa rekisteröityjä, joten ne eivät varsinaisesti lisää monimuotoisuutta.

Viime vuosina eniten tuonteja on Ruotsista, Tanskasta ja Virossa. Kiinnostus Tiibetin alueelta tuotuihin ja Euroopassa rekisteröityihin tiibetinspanieleihin on herännyt uudelleen vuonna 2019 Sloveniaan tuodun uroksen Lhapa La of Ringon myötä.

Taulukko 4. Tiibetinspanieleiden tuonnit 1998 – 2023.

Maa	1998-2002	2003-2008	2009-2010	2011-2014	2015-2019	2020-2023	Yht. vuosina 1998-2023
RUOTSI	22	20	6	12	8	4	72
ISO-BRITANNIA	13	5	2	1	4	1	26
NORJA	9	13		1	4	1	28
SLOVENIA	6	2			1	4	13
USA	5	10	3	5	2		25
AUSTRALIA	4	2					6
TANSKA	3		1	3	3	5	15
IRLANTI	1				3	1	5
TSEKKI	1	1	1	1	1	1	6
SVEITSI	1						1
ALANKOMAAT		1		1		1	3
RANSKA		1					1
VIRO		13	9	9	7	4	42
JAPANI				1			1
ITÄVALTA					1		1
BELGIA					1		1
ESPANJA					1	2	3
UNKARI						3	3
TSEKKI						1	1

PUOLA						1	1
UKRAINA						1	1
Yhteensä	65	68	22	34	36	30	255

Jalostustietojärjestelmä. 6.11.2024. Aiemmat JTO:t

Tuontikoirat ja jalostuslainat ovat jalostuspohjan kannalta merkittäviä, sillä niiden välityksellä voidaan saada jalostukseen Suomessa harvinaisempia sukulinjoja.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Rodun urosten ja narttujen keskimääräinen jalostuskäytön ikää voidaan pitää arviona rodun keskimääräisestä sukupolven pituudesta. Rodun keskimääräinen jalostuskäytön ikä on uroksilla vaihdellut välillä 3 v 8 kk – 4 v 11 kk. Nartuilla keskimääräinen jalostusikä on vaihdellut välillä 3 v 8 kk - 4v 2 kk. Arvio tiibetinspanieleiden keskimääräisestä sukupolven pituudesta on neljä vuotta.

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitoksessa pentueen vanhempina käytettävät koirat ovat sukua keskenään. Sukusiitos voidaan laajasti määritellä yhdistelmäksi, jossa paritettavien koirien välinen sukulaisuus on suurempi kuin rodussa keskimäärin. Sukusiitoksena voidaan pitää myös vain serkusten tai sitä läheisempien sukulaisten yhdistämistä. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon.

Sukusiitos vähentää heterotsygoottisia geenipareja. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valitun geeniparin molemmat alleelit ovat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli (geeniversio) on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja perimän kautta identtinen. Sukusiitos vähentää yksilön geeniparien heterotsygotiaa, mikä lisää myös haitallisten, usein resessiivisten alleelien ilmenemistä. Vika tai sairaus tulee tällöin ilmi, kun geeniparissa ei ole enää normaalia alleelia varmistamassa geenin toimintaa.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär-parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Sukusiitoksen aiheuttamat haitat ovat moninaisia. Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella on pyritty tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä ja kasvattamaan tietyn yksilön osuutta syntyvissä jälkeläisissä. On ajateltu, että jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

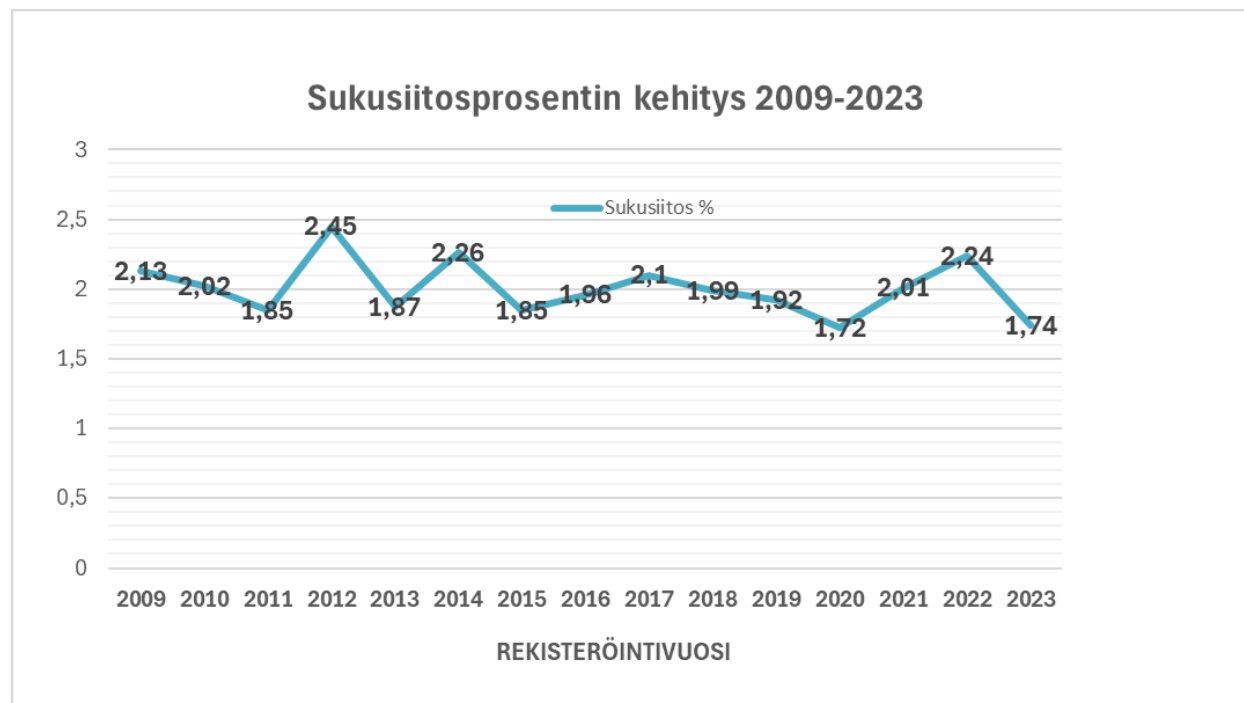
Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa; nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. Suositellaan, että neljän viiden sukupolven perusteella laskettu sukusiitosaste pysyy alle 6,25 %:ssa.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä lasketaan myös koiran sukukatokerroin. Sukukatokerroin ilmaisee, kuinka monta eri koiraa sukutaulusta löytyy suhteessa siihen, että jokainen esivanhempi esiintyisi sukutaulussa vain kerran. Sukusiitettyjen vanhempien yhdistäminen johtaa alhaiseen sukukatokertoimeen, vaikka jälkeläisen sukusiitosaste olisi nolla sen vuoksi, että vanhemmat eivät ole sukua keskenään. Alhainen sukukatokerroin siis liittyy suvussa olevan geneettisen vaihtelun vähäisyyteen, mutta se ei kuitenkaan kerro suoraan koiran heterotsygotian eli eriperintäisyyden tasosta.

(<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/sukusiitos> .6.11.2024)

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Kaavio 3. Tiibetinspanieleiden vuosittaisen sukusiitosasteen kehitys 15 vuoden aikana.

Jalostustietojärjestelmä. 6.11.2024

Tiibetinspanieleiden sukusiitosprosentti on laskenut 2000-luvun alusta, ja säilynyt kohtuullisena viime vuosina, alle 2,5 % ja useina vuosina alle 2 %. On huomattava, että nämä sukusiitosprosentit eli sukusiitosasteet ovat aliarvioita todelliseen tilanteeseen nähden, koska sukutaulut Jalostustietojärjestelmässä ovat puutteellisia.

Kennelliiton suosittelema sukusiitoskertoimen yläraja 6,25 % 4 :llä sukupolvella laskettuna ylittyy rekisteröidyissä pentueissa vuonna 2021 seitsemällä pentueella, vuonna 2022 yhdeksällä pentueella, vuonna 2023 viidellä pentueella ja vuonna 2024 (--> 23.11.2024) neljällä pentueella.

4.1.2 Jalostuspohja

Jalostustietojärjestelmän jalostuspohja per sukupolvi -luvut on laskettu nelivuotisjaksoilta. Viimeinen kussakin jaksossa mukana oleva vuosi on se, jonka kohdalla tieto näkyy. Esimerkiksi vuoden 2023 luvut on laskettu vuosien 2020-2023 ajalta.

Taulukko 5. Jalostuspohja per sukupolvi.

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Per vuosi															
- pentueet	120	166	189	179	143	165	170	201	170	209	195	238	238	225	228
- jalostukseen käytetyt eri urokset	69	80	97	93	94	99	84	118	102	127	121	130	115	123	131
- jalostukseen käytetyt eri nartut	120	163	182	172	142	165	167	195	167	205	189	232	233	221	224
- isät/emät	0,57	0,49	0,53	0,54	0,66	0,6	0,5	0,61	0,61	0,62	0,64	0,56	0,49	0,56	0,58
- tehollinen populaatio	128 (53%)	161 (48%)	188 (50%)	179 (50%)	162 (57%)	180 (55%)	167 (49%)	214 (53%)	184 (54%)	227 (54%)	212 (54%)	245 (51%)	231 (49%)	233 (52%)	242 (53%)
- uroksista käytetty jalostukseen	1 %	4 %	4 %	7 %	7 %	9 %	8 %	9 %	7 %	10 %	7 %	10 %	9 %	10 %	9 %
- nartuista käytetty jalostukseen	1 %	6 %	12 %	23 %	22 %	22 %	24 %	25 %	27 %	27 %	23 %	20 %	26 %	24 %	27 %
Per sukupolvi (4 vuotta)															
- pentueet	654	677	676	657	679	706	750	775	812	880	896	929	927	923	925
- jalostukseen käytetyt eri urokset	198	206	220	213	218	216	238	253	266	276	280	285	266	274	266
- jalostukseen käytetyt eri nartut	460	460	470	475	505	513	532	554	578	621	636	660	652	651	642
- isät/emät	0,43	0,45	0,47	0,45	0,43	0,42	0,45	0,46	0,46	0,44	0,44	0,43	0,41	0,42	0,41
- tehollinen populaatio	426 (33%)	435 (32%)	455 (34%)	449 (34%)	468 (34%)	469 (33%)	502 (33%)	529 (34%)	554 (34%)	584 (33%)	596 (33%)	612 (33%)	586 (32%)	595 (32%)	582 (31%)
- uroksista käytetty jalostukseen	4 %	6 %	7 %	8 %	9 %	8 %	9 %	9 %	9 %	9 %	9 %	10 %	10 %	10 %	11 %
- nartuista käytetty jalostukseen	11 %	15 %	20 %	23 %	23 %	24 %	26 %	25 %	24 %	24 %	24 %	25 %	27 %	28 %	29 %

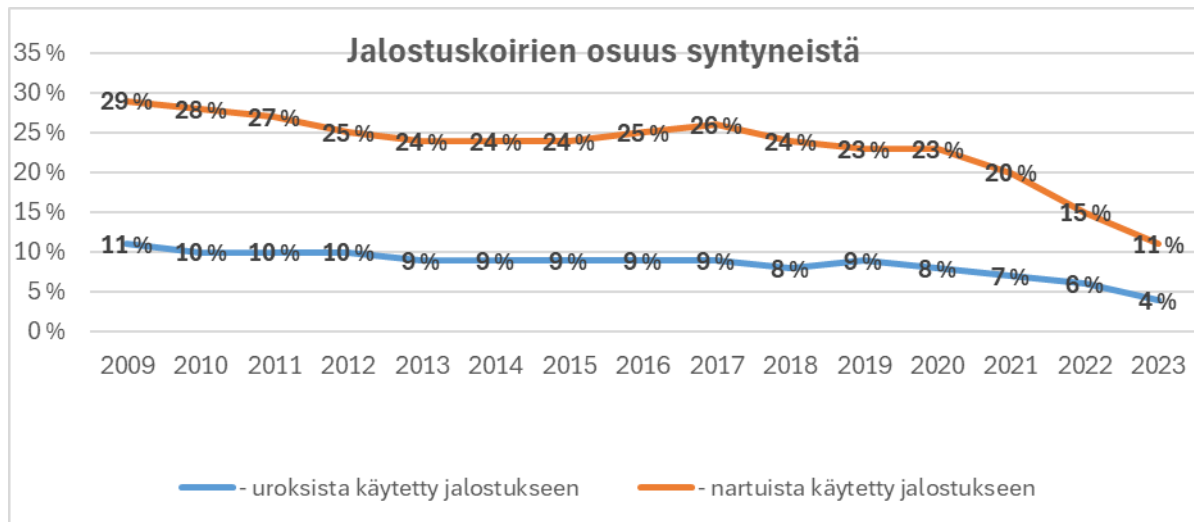
Jalostustietojärjestelmä. 6.11.2024

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Jalostukseen käytettyjen urosten osuus on noin 9 %. Uroksista siis yhdeksän kymmenestä jää jalostuksen ulkopuolelle. Myös suuri osa nartuista jää jalostuksen ulkopuolelle, sillä nartuista käytetään jalostukseen noin neljäsosaa, keskimäärin 24 %. Nartuista noin kolme neljästä jää

jalostuskäytön ulkopuolelle. Nuorimpien ikäluokkien koiria käytetään vielä jalostukseen, joten niiden prosenttiluvut kasvavat seuraavien vuosien aikana. On huomattava, että vuosituhatteen vaihteen alkuvuosina nartuista käytettiin jalostukseen useina vuosina yli kolmasosaa ja uroksistakin useina vuosina 11–12 % (JTO 2021-2025).

Kaavio 4. Jalostukseen käytettyjen osuudet syntyneistä tiibetinspanieleista 15 vuoden aikana.

Jalostustietojärjestelmä. 11.11.2024

Isät/emät -luku

Mitä lähempänä isien lukumäärä on emien lukumäärää, sitä suurempi on tehollinen koko ja perinnöllinen monimuotoisuus. Kun isien ja emien lukumäärän suhde (isien lukumäärä jaettuna emien lukumäärällä) on yksi, uroksia käytetään yhtä paljon kuin narttuja, ja perinnöllinen vaihtelu säilyy tehokkaimmin.

Tiibetinspanieleilla isien lukumäärän suhde emien lukumäärään on alhainen (0,41-0,47), kuten se on jo pitkään ollut, eli käytännössä yksi uros enemmän kuin kahta narttua kohden.

Useissa aiemmissa jalostuksen tavoiteohjelmissä on tuotu esiin, että jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa isät/emät-lukuun pitää kiinnittää huomiota ja pyrkiä laajentamaan jalostukseen käytettävien eri urosten lukumäärää. Näin ei ole tapahtunut jalostusohjesäännön suosituksista huolimatta, eikä suuntaa parempaan ole nähtävissä jalostustilastojen perusteella.

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä, keskenään eri sukuista koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Laskelmat tehdään sukupolvea kohden

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä. Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät ja keskinäisen sukulaisuuden. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $Ne = 4 * Nu * Nn / (2 * Nu + Nn)$, jossa

- Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja
- Nn neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.

Paras tapa säilyttää perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien kasaantuminen on välttää yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä

Eräs suositus jalostuseläinten minimimäärästä on 25 lisääntyvää urosta ja 50 narttua, jotka eivät ole keskenään läheistä sukua, eli joilla ei ole yhteisiä sukulaisia kolmen tai neljän sukupolven etäisyydellä. Tämä vastaa tehollista kokoa 67. Nykytiedon mukaan tehollisen koon tulisi lyhyellä aikavälillä olla vähintään 100 ja pitkällä aikavälillä paljon tätä isompi, jopa tuhat yksilöä, jotta sukulaistumisesta johtuva sukusiitos ei rappeuttaisi sitä. Useimmilla koiraroduilla tähän pitkään aikavälin tavoitteeseen ei päästä, joten tulevaisuudessa tarvitaan ennen pitkää risteytyksiä. Jos rodun tehollinen koko on alle 50, rotu on kriittisessä tilassa, jossa geenimuotoja häviää niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta.

Paras tapa pitää tehollinen koko mahdollisimman suurena on käyttää rodun koiria ja sukulinjoja jalostukseen mahdollisimman laajasti ja huolehtia, että koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailta, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

(MMT Katariina Mäki 31.10.2013, päivitetty 14.1.2016)

(<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/tehollinen-populaatiokoko> .11.11.2024)

Rodun tehollinen populaatiokoko

Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmässä tehollinen koko lasketaan jalostusurosten ja -narttujen lukumääristä. Nämä luvut ovat yliarvioita, koska laskentakaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Viimeisen 15 vuoden aikana tehollinen populaatio on vaihdellut sukupolven tasolla 426:sta 612:aan jalostuskoiraan, mutta se on laskenut alle 500:n vuonna 2018 ja jäänyt sinne.

Pentueiden lukumäärän huomioiden tehollinen populaatiokoko voisi olla suurempi, sillä se on noin kolmasosa (31 %- 34 %) mahdollisesta tehollisesta populaatiokoosta.

Taulukko 6. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta.

#	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä		% osuus
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	Kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja	Sukupolv.
1	KIIRAMANNA NEVER SAY GOODBYE s.27.10.2013	26	109	1,69 %	2 %	55	204	26	109	4,19 %
2	ANNASTIINA KAR-KASIMIR s.2.8.2011	24	100	1,55 %	3 %	56	210	24	100	3,85 %
3	SOUSKA SOUND OF SILENCE s.2.3.2016 (Iso-Britannia)	23	95	1,48 %	5 %	19	71	28	117	4,50 %
4	KIIRAMANNA COULD BE THE ONE s.8.4.2018	23	84	1,31 %	6 %	15	59	25	95	3,65 %
5	SIPPANS SUNCROFT COWBOY FREDDY s.7.4.2012 (Ruotsi)	20	81	1,26 %	7 %	33	131	21	86	3,31 %
6	ZIESTAN LEJO s.28.4.2010	23	81	1,26 %	9 %	37	138	23	81	3,12 %
7	GJNJA'S BLUEPRINT s.25.8.2012 (Yhdysvallat)	18	75	1,17 %	10 %	67	263	18	75	2,88 %
8	TOYWAY LESLIE HOW-ARD s.31.1.2015	17	73	1,14 %	11 %	10	36	17	73	2,81 %
9	KIIRAMANNA ONLY FOR DIAMONDS s.17.10.2020	16	71	1,10 %	12 %	8	36	19	83	3,19 %
10	FLYING CARPET'S BANG BANG CONFETTI s.27.11.2015	18	70	1,09 %	13 %	17	68	19	71	2,73 %
11	LECIBSIN PIISPA s.29.5.2010	16	69	1,07 %	14 %	22	87	18	73	2,81 %
12	KIIRAMANNA TRU FINN s.27.8.2012	20	69	1,07 %	15 %	25	111	20	69	2,65 %
13	REVONHÄNNÄN H-AAVE s.30.11.2016	17	66	1,03 %	16 %	10	37	18	71	2,73 %
14	TOYWAY Q-RAKETTI s.20.11.2016	16	62	0,96 %	17 %	33	147	17	68	2,62 %
15	ZIESTAN PIKKU-MILOU s.31.7.2015	20	61	0,95 %	18 %	3	13	22	68	2,62 %
16	MANGO'S NIGHTWISH s.20.12.2008 (Norja)	14	56	0,87 %	19 %	59	209	24	103	3,96 %
17	SUVIJAN ATHOS s.29.7.2012	13	56	0,87 %	20 %	33	122	13	56	2,15 %
18	TOYWAY XENOTERO s.1.4.2010	15	55	0,86 %	21 %	26	72	27	98	3,77 %
19	CHRYSTAL MOUNTAIN QUAC RAN s.28.9.2010	16	54	0,84 %	22 %	19	63	21	74	2,85 %
20	TATHAAGATA JP AKI FLY ON CARPET s.14.10.2011 (Japani)	10	54	0,84 %	22 %	29	124	14	69	2,65 %

Jalostustietojärjestelmä. 11.11.2024

Tällä ajanjaksolla 68 urosta on käytetty tuottamaan 50 % pennuista. Yhteensä jalostuskäytössä on ollut 512 eri urosta.

Taulukko 7. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 narttua.

		Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä		%-osuus
#	Narttu	Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja	Sukupuolv.
1	RAIGOMILLIN ÄRTYNYT MYY s.16.7.2012	4	24	0,37 %	5	30	4	24	0,92 %
2	QUUTAR'IN LU-MO-A-VA LIL- JA s.22.2.2013	4	24	0,37 %	1	2	4	24	0,92 %
3	CASA ROQUE HAIRSPRAY s.19.10.2015	4	22	0,34 %	6	30	4	22	0,85 %
4	LECIBSIN MAKEUP s.5.11.2015	4	21	0,33 %	3	15	4	21	0,81 %
5	NIILÄNDER THERESE BUGNET s.28.2.2017	4	21	0,33 %	0	0	4	21	0,81 %
6	KIRANMAYS IRRESISTIBLE EYE CATCHER s.5.10.2016	4	21	0,33 %	1	6	4	21	0,81 %
7	TIB-SAK MALLA s.29.6.2016	5	21	0,33 %	10	31	5	21	0,81 %
8	DAWANA PINKIE PIE s.9.10.2014	5	21	0,33 %	1	5	5	21	0,81 %
9	TAPSAN LUMI s.15.4.2018	4	20	0,31 %	1	3	5	25	0,96 %
10	BLACKIRA s.8.3.2015	4	20	0,31 %	13	40	4	20	0,77 %
11	MEI DAN NUTTY s.14.8.2013	4	20	0,31 %	1	4	4	20	0,77 %
12	TASHI-GONG HAND IN HAND s.20.12.2013	4	20	0,31 %	11	45	4	20	0,77 %
13	KIRANMAYS D-DAZZLING DEZDEMONA s.22.3.2014	4	20	0,31 %	6	24	4	20	0,77 %
14	CHRYSTAL MOUNTAIN SHRIKANTA SAPAN s.19.12.2010	4	19	0,30 %	18	65	5	22	0,85 %
15	OHPEP DAL CRASH BOOM BANG s.28.8.2013	4	19	0,30 %	9	28	4	19	0,73 %
16	REVOHÄNNÄN TIPPASUSA s.12.10.2013	4	19	0,30 %	1	3	4	19	0,73 %
17	TAPSAN CITA ALEXANDRA s.21.3.2010	3	18	0,28 %	11	42	5	27	1,04 %
18	ANNASTIINA NÖPÖLIINA s.2.1.2014	3	18	0,28 %	6	21	3	18	0,69 %
19	RIFFENDAHL CHLOE CELESTRA s.11.5.2013	3	18	0,28 %	5	23	3	18	0,69 %
20	MANGO'S WILHELMINA s.29.12.2012 (Norja)	5	18	0,28 %	5	17	5	18	0,69 %

Jalostuksessa on ollut tällä ajanjaksolla yhteensä 1012 eri narttua.

Jalostuskoirien käyttömäärät

Vuosina 2014–2023 on rekisteröity yhteensä 6501 tiibetinspanielia, joten arvio sukupolven eli seurakoiraroduilla neljän vuoden rekisteröinneistä on 2600 koiraa ($6501 / 10 \cdot 4$), ja suhteessa tähän lukumäärään on laskettu eniten käytettyjen jalostuskoirien koko jälkeläismäärän osuus taulukoissa (% osuus Sukupolv.).

Jälkeläisten maksimimäärän suositus on suurilukuisilla roduilla 2–3 % sukupolven rekisteröinneistä eli tässä 52–78 jälkeläistä. Kaikilla uroksilla taulukossa 3 jälkeläismäärä ylittää 2 % ja yhdeksällä uroksella se ylittää 3 %. Kahdella uroksella jälkeläismäärä ylittää sukupolven rekisteröinneistä 4 %. Yleinen suositus on, että yhdenkään koiran elinikäinen jälkeläismäärä ei ylitä 5 % rodun populaatiossa yhden sukupolven (4 v) jaksolla rekisteröidyistä pennuista. Urosten jälkeläismäärän tulee jakautua mahdollisimman tasaisesti eri vuosille.

Jalostusohjesäännössä edeltävässä tavoiteohjelmassa 2021–2025 oli uroksen elinikäisenä jälkeläismäärärajoituksena 86 jälkeläistä. Vuosina 2021–2024 (23.11.2024) jalostukseen käytetyistä uroksista kolmen jälkeläismäärä ylittää 86 pentua (117, 109 ja 95 rekisteröityä pentua).

Käytetyimpien jalostusurosten pentueissa on myös uusintayhdistelmiä eli yhdentoista uroksen jälkeläismäärään sisältyy useampia pentueita 1-3 nartun kanssa. Joissakin tapauksissa sama jalostusyhdistelmä on toteutettu 3-4 kertaa.

Urosten liikakäyttö eli ns. matadorijalostus on edelleen tosiasia rotujärjestön jalostusohjesäännön rajoituksesta ja tiedottamisesta huolimatta. Nuorten urosten runsas jalostuskäyttö näkyy huolestuttavasti myös viimeisimmän sukupolven eli 2021–2024 jalostukseen käytetyimmissä uroksissa. Kymmenen käytetyimmän uroksen joukossa on neljä vuonna 2020 syntynyttä urosta ja kaksi vuonna 2021 syntynyttä.

Tiibetinspanielikannan geneettisen yksipuolistumisen ehkäisemiseksi, jalostuspohjan laajentamiseksi ja erityisesti nuorten urosten nopean ja liiallisen käytön hillitsemiseksi otetaan käyttöön jälkeläismäärän rekisteröintirajoitus. Koska rekisteröintimäärissä voi vuosittain olla vaihtelua, yksittäisen uroksen jälkeläismäärä yhden vuoden rekisteröinneistä lasketaan 10 vuoden keskiarvoihin perustuen, eli yhden vuoden rekisteröintimääräksi katsotaan 650. Tästä määrästä 3 % on noin 19 jälkeläistä, joten jälkeläismäärän rajoitukseksi on valittu 25 jälkeläistä uroksen alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Elinikäinen jälkeläismäärä perustuu myös 3 %:n arvioon.

Tiibetinspanielilla on jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma, jonka mukaan urokselle rekisteröidään korkeintaan 25 jälkeläistä alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Näistä viimeinen pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.

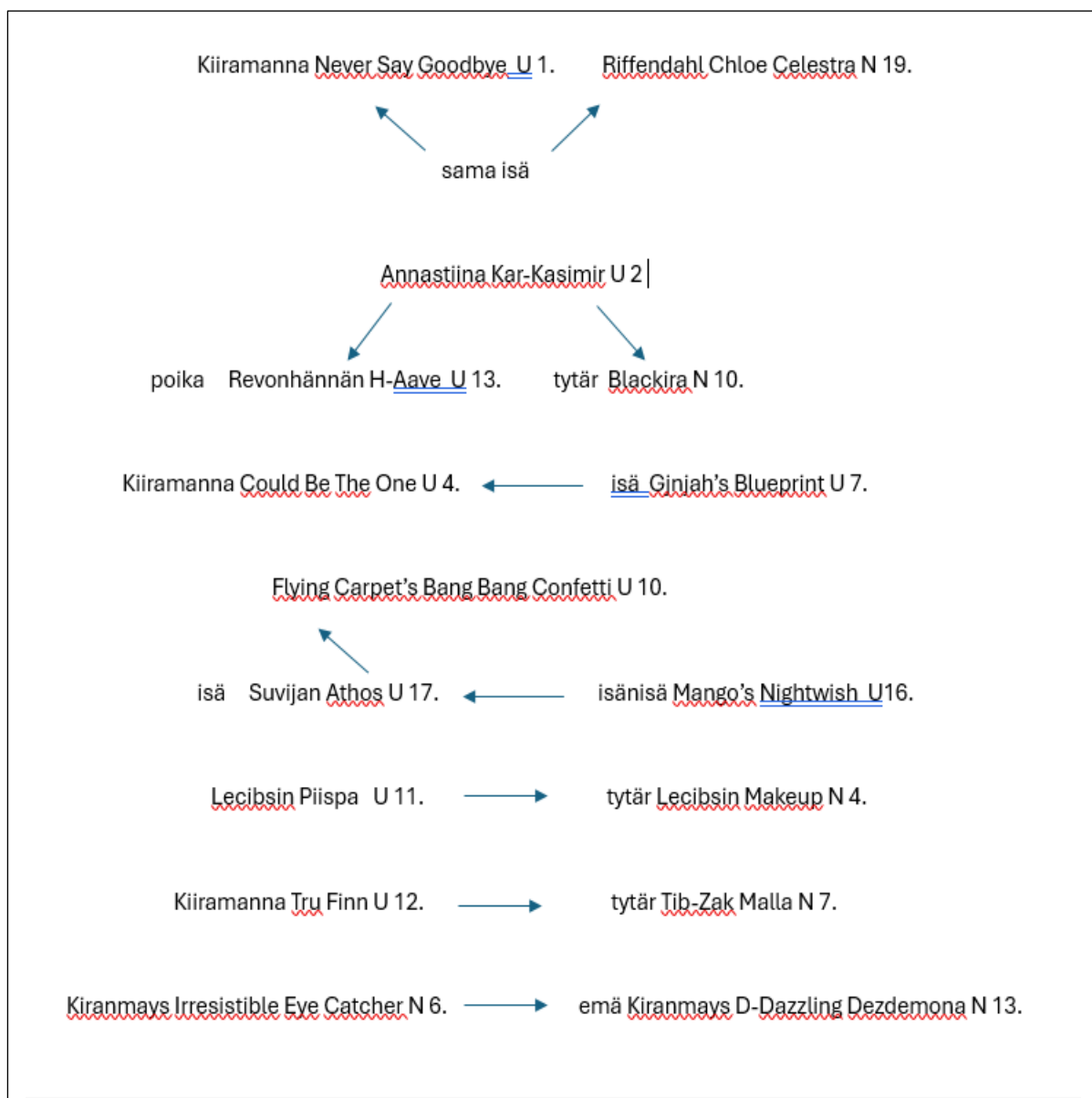
Tiibetinspanielit ry:n Jalostusohjesäännössä uroksen elinikäisenä jälkeläismäärä on enintään 78 jälkeläistä. Näistä viimeinen pentue hyväksytään pentuvälitykseen kuitenkin kokonaisuudessaan.

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Käytetyimmillä jalostuskoirilla on myös sukulaisuussuhteita, jotka on esitelty kaaviossa 5.

Kaavio 5. Jalostukseen 2014 - 2023 käytetyimpien koirien sukulaisuussuhteet.

U = Käytetyimmät urokset, N = Käytetyimmät nartut

Toisen polven jälkeläismäärä

Toisen polven jälkeläismäärä saisi yksittäisellä koiralla olla enintään 4 - 6 % sukupolven rekisteröinneistä eli tässä 104 – 156 toisen polven jälkeläistä.

Isoisät

Jalostukseen vuosina 2014 - 2023 käytetyistä uroksesta 34:lla toisen polven jälkeläismäärä ylittää 4 %, ja 17 uroksella toisen polven jälkeläismäärä ylittää 6 %. Taulukkoon 8 on otettu

mukaan kaikki ne urokset, joilla on rekisteröityjä pentuja vuosina 2014 - 2023 ja joiden toisen polven jälkeläismäärä ylittää 4 %.

Taulukko 8. Toisen polven jälkeläismäärät vuosina 2014 - 2023 jalostukseen käytetyillä uroksilla.

Uros	2. polven jälkeläismäärä	Jalostuksessa vuosina
Ziestan Mickey	408	2005-2013
Miliisin Trans-Am	385	2007-2015
Shandita's Tru Finn	265	2009-2014
Gjnjah's Blueprint	263	2015-2020
P'zazz Never Say Never	244	2009-2016
Hoswin Lilla Obelix	239	2005-2014
Byrebaer De Ja Vu	225	2004-2015
Mon Aminetten Brandon	214	2010-2014
Annastiina Kar-Kasimir	210	2014-2019
Mango's Nightwish	209	2010-2020
Kiiramanna Never Say Goodbye	204	2015-2021
Arundina Simba The Lion	199	2002-2014
Toyway Tru-Ba-Durix	189	2005-2013
Braeduke Spyanki	177	2005-2014
Arundina Ming-Tshe	175	2007-2017
Ziestan Ingvar	173	2008-2017
Vanessan Riwaldo	170	2004-2014
Vanessan Gutten	149	2005-2015
Toyway Q-Raketti	147	2019-2024
Xaramae For Sure	143	2020-2022
Toyway Negapatam	139	2010-2017
Ziestan Lejo	138	2014-2021
Olazza Milord	135	2007-2017
Sippan's Suncroft Cowboy Freddy	131	2013-2019
Kiiramanna Dalai Lama	127	2010-2013
Tathaaga JP Aki Fly On Carpet	124	2013-2016
Ziestan Indigo	123	2002-2009,2023
Suvijan Athos	122	2014-2021
Mow-Zow Charlie Chaplin	117	2009-2017
Gjnjah's Iron Grip	111	2015-2019
Kiiramanna Tru Finn	111	2014-2019
Yotisha's The Mark Of Zorro	111	2006-2014
Chrystal Mountain Älskling Barn	107	2009-2018
Kiiramanna China Gui Hua	107	2009-2018

Jalostustietojärjestelmä. 17.11.2024

Tiibetinspanieliuroksia käytetään yli sukupolven, ja urosten jalostuskäyttö voi jatkua yli kymmenen vuotta. Edellisten sukupolvien runsas jalostuskäyttö näkyy myös uroksen 2. polven jälkeläismäärissä.

Isoäidit

Jalostukseen 2014-2023 käytetyistä nartuista seuraavien toisen polven jälkeläismäärä ylittää 4 %:

Kiiramanna Madelaine	2.polven jälkeläisiä 231 (ylittää 6 %)
Miliisin Hannah Kiiramannah	2.polven jälkeläisiä 113
Camu-Li's Cocktail Flying-Qi	2.polven jälkeläisiä 109

Huomioitavaa on, että Kiiramanna Madelaine on nartun Miliisin Hannah Kiiramannah isänemä.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Useimmissa Euroopan maissa tiibetinspanieleita on pieni kanta, joka perustuu lähinnä englantilaisiin koiriin. Englannista ovat lähtöisin myös USA:ssa, Kanadassa, Australiassa ja Uudessa Seelannissa olevat tiibetinspanielikannat. USA:ssa American Kennel Club hyväksyi rodun vasta vuonna 1984. Ranskan rekisteröidään tiibetinspanieleita toiseksi eniten Euroopassa. Ruotsissa rekisteröidään nykyään vuosittain noin 200 tiibetinspanielia. Norjan rekisteröinnit ovat hieman runsaammat n. 300 tiibetinspanielia. Vuonna 2023 Yhdysvaltoja lukuun ottamatta rekisteröintimäärät ovat kaikissa maissa aiempia vuosia alhaisemmat.

Rekisteröintimäärät eri maissa on saatu avoimista rekistereistä tai pyydetty erikseen.

Taulukko 9. Tiibetinspanieleiden rekisteröintimääriä muualla maailmassa.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ISO-BRITANNIA	227	232	217	193	140	161	169	169	169	154	170	146	180	151	85
USA	384	467	326	344	391	275	298	288	250	258	289	276	276	249	264
AUSTRALIA	317	303	210	261	194	220	229	183	370	197	183				
NORJA	710	655	534	631	485	390	356	352	319	326	320	311	453	389	246
RUOTSI	391	406	294	288	265	234	250	201	220	222	197	227	259	193	176
TANSKA	113	127	118	150	146	182	145	165	142	196	151	113	220	172	146
VIRO	20	23	32	13	24	2	33	22	23	12	10	16	11	15	6
ALANKOMAAT	105	65	91	73	94	56	81	64	62	85	45	65	62	64	26
SLOVENIA	-	46	70	35	24	26	25	28	10	33	14	36	38		
RANSKA	293	345	670	540	614	667	610	691	660	627	609	578	555	615	441

Suurimmat kannat ovat Suomen jälkeen Ranskassa, Yhdysvalloissa, Norjassa ja Ruotsissa. Moniin Euroopan maihin sekä Yhdysvaltoihin on viety suomalaisia tiibetinspanieleita.

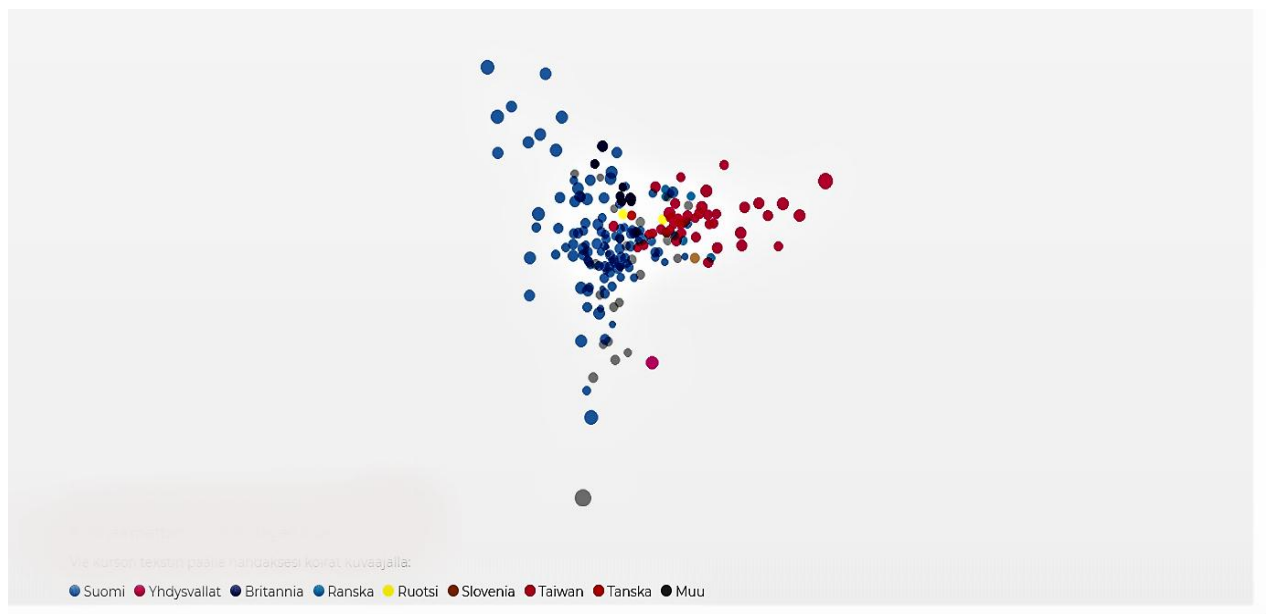
Tibetan Spaniel Health And Pedigree Database International on kansainvälinen tiibetinspanielitietokanta, jonka tavoitteena on toimia tiibetinspanieleiden terveyden edistämiseksi ja sukusiitoksen rajoittamiseksi. Se on luotu Yhdysvalloissa. Tietokantaan on kerätty terveystuloksia kasvattajilta, yhdistyksiltä ja julkisista tietokannoista. Tietokanta päivittyy tiibetinspanieleiden kasvattajien ja omistajien lisäämillä tiedoilla, mikä eroaa luotettavuuden osalta esimerkiksi pohjoismaisten kenneljärjestöjen kuten Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmästä. Tämä on kuitenkin ainoa menetelmä saada kootusti tietoa maailman tiibetinspanielikannasta ja se laskee esimerkiksi sukusiitoskertoimet pitemmillä sukutauluilla kuin Suomessa. On toivottavaa, että sitä täydennetään laajasti ja tarkasti.

(<https://tibetanspaniel.pedigreedatabaseonline.com/en/> . 17.11.2024)

MyDogDNA-tietokannasta oli aiemmin mahdollista saada rotukohtainen perimän kuvaus tutkittujen koirien perusteella. Vuodelta 2020 olevasta MyDogDNA-tietokannan kuvaajasta kaaviosta 5 voi nähdä, miten samanlaisia tai erilaisia yksilöiden perimät ovat rodun sisällä. Koirien (pallojen) etäisyydet kuvaavat yksilöiden perimien erilaisuutta. Koirat, joiden perimä on hyvin samankaltainen, ryhmittyvät lähelle toisiaan. Ryhmittymistä voi joskus olla vaikea havaita.

Eniten tietokannan tiibetinspanieleita vuonna 2020 oli Suomesta, 195 tiibetinspanieliä, ja toiseksi eniten USA:sta, 40 tiibetinspanieliä. Iso-Britanniasta ja Ranskasta molemmista tietokannassa 7 oli tiibetinspanieliä, Ruotsista 2 sekä yksi Tanskasta, Taiwanista ja Sloveniasta. Lisäksi mukana oli tiibetinspanieleita, joiden alkuperämaata ei määritetty.

Kaavio 6. Tiibetinspanieleiden perimän monimuotoisuus MyDogDNA-tietokannan mukaan.

JTO 2021-2025 Tiibetinspanieli. Genoscooper MyDogDNA. 25.1.2020

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus

Suomen tiibetinspanielikanta on edelleen maailman suurin, joten suomalaisilla kasvattajilla on myös suuri vastuu kannan säilymisestä riittävän monimuotoisena. Viimeisen 15 vuoden aikana rekisteröintimäärissä on ollut aaltoliikettä. Rekisteröintimääriltään suurimmat ovat vuosi 2011, jolloin rekisteröitiin 873 tiibetinspanieliä, ja koronavuosi 2021, jolloin rekisteröitiin 721 tiibetinspanieliä. Vuonna 2023 rekisteröitiin 453 tiibetinspanieliä, mikä on pienin määrä sitten vuoden 2001, jolloin rekisteröitiin 433 tiibetinspanieliä. Suurimmat kannat ovat Suomen jälkeen Ranskassa, Yhdysvalloissa, Norjassa ja Ruotsissa.

Rodun kehitykselle tuontikoirat Iso-Britanniasta ja Pohjoismaista ovat olleet merkittäviä. Vastaavasti moniin Euroopan maihin sekä Yhdysvaltoihin on viety suomalaisia tiibetinspanieleita. Tuontikoirien ja jalostuslainojen merkitys eri kannoista on edelleen tärkeää,

vaikka useimpien tuontikoirien sukutauluissa esiintyy suomalaisia koiria 2. - 4. - sukupolvessa. Tiibetinspanieleilla on ollut ulkomaisen uroksen pysyvä poikkeuslupa PEVISA-ehdoista kahden pentueen osalta.

Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. Suomen Kennelliiton Yleisessä jalostusstrategiassa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %:n. Tiibetinspanieleiden sukusiitosprosentti on 2000-luvun alun jälkeen säilynyt kohtuullisena noin 2 %:ssa tai alempana.

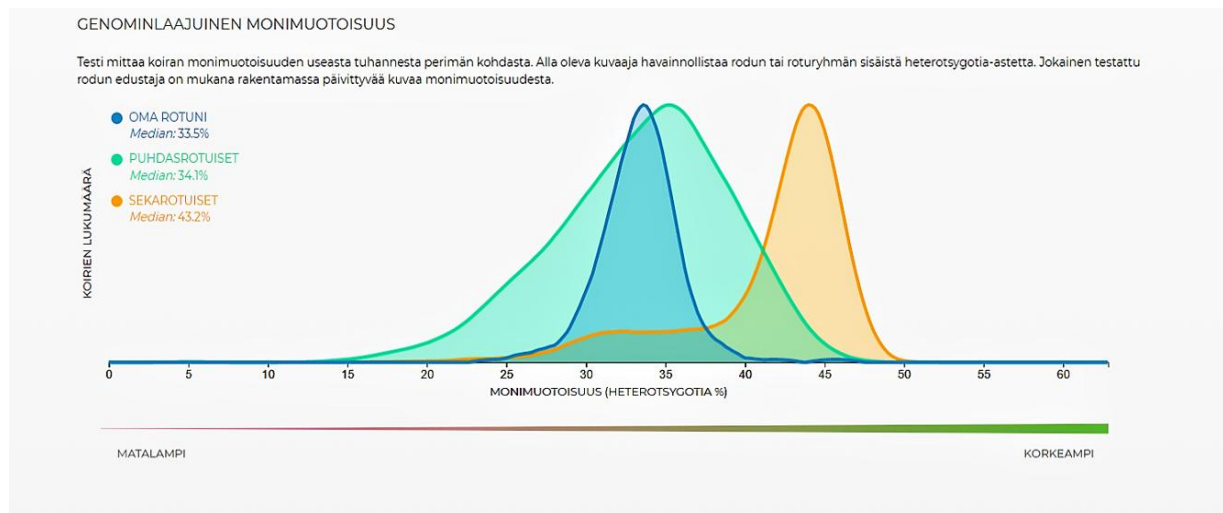
Rodun tehollisen populaation pitämiseksi mahdollisimman suurena tulee rodun koiria ja sukulinjoja käyttää mahdollisimman laajasti, ja huolehtia, että koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Tiibetinspanielipentueiden lukumäärän huomioiden tehollinen populaatiokoko voisi olla suurempi, ja sen suunta on ollut laskeva vuoden 2018 yli 500:sta tiibetinspanielista. Tehollinen on noin kolmasosa (31 %- 34 %) siitä, mitä se tehollisesta populaatiokoosta olisi mahdollista olla. Tiibetinspanieleilla isien lukumäärän suhde emien lukumäärään alhainen (0,41-0,47), kuten se on jo pitkään ollut, eli käytännössä yksi uros enemmän kuin kahta narttua kohden. Jalostukseen käytetään vain noin 9 % uroksista ja noin 24 % nartuista. Kaikki koirat eivät ole jalostuskoiria, mutta jalostusurosten määrän vähäisyys on huomattava.

Jälkeläisten maksimimäärän suositus on suurilukuisilla roduilla 2-3 % sukupolven rekisteröinneistä. Kaikilla 10 viimeisen vuoden aikana jalostukseen käytetyimmillä uroksilla jälkeläismäärä ylittää 2 % ja yhdeksällä uroksella se ylittää 3 %. Kahdella uroksella jälkeläismäärä ylittää sukupolven rekisteröinneistä 4 %. Lisäksi yli puolella näistä käytetyimmistä uroksista on uusintayhdistelmiä.

Tiibetinspanieleiden keskimääräinen jalostuskäytön ikä on uroksilla vaihdellut välillä 3 v 8 kk – 4 v 11 kk. Nartuilla keskimääräinen jalostusikä on vaihdellut välillä 3 v 8 kk - 4 v 2 kk. Uroksia käytetään jalostukseen vielä 8-10 –vuotiaina, joskus vanhempinakin. Tämä on rodun etu, koska vanhemmilla uroksilla on jo jälkeläisnäyttöä ja tiedot niiden terveydestä ovat karttuneet iän myötä.

Erityistä tiibetinspanieleiden monimuotoisuustutkimusta ei ole tehty Suomessa. MyDogDNA-testi tarjoaa yhden menetelmän monimuotoisuuden ja geneettisen perimän vaihtelun seurantaan vuoteen 2020 asti. Rodun monimuotoisuuden kuvaus perustuu 195 tiibetinspanielin tuloksiin sekä Suomesta että ulkomailta. Alla olevassa kaaviossa 7 näkyy tammikuun 2020 heterotsygotian mediaani, joka on kaikilla tutkituilla tiibetinspanieleilla (sininen jana) 33,5 %, muilla puhtasrotuisilla koirilla (vihreä jana) 34,1 % ja sekarotuisilla koirilla (keltainen jana) 43,2 %.

Kaavio 7. Tiibetinspanielin genominlaajuinen monimuotoisuus verrattuna muihin puhdasrotuisiin koiriin ja sekarotuisiin koiriin.

JTO 2021-2025 Tiibetinspanieli. Genoscooper MyDogDNA. 25.1.2020

Nykyinen vuoden 2024 Wisdom Panelin MyDogDNA genomianalyysi näyttää yksittäisen tiibetinspanielin keskimääräisen geneettisen vaihtelun verrattuna muihin testattuihin tiibetinspanieleihin. Tyypillinen vaihteluväli on 31 % - 36 %, kun mukaan on otettu kaikki testatut tiibetinspanielit.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Tiibetinspanieleiden tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät ovat seuraavat:

Tiibetinspanieleilla isien lukumäärän suhde emien lukumäärään alhainen (0,41 - 0,47), kuten se on jo pitkään ollut, eli käytännössä yksi uros enemmän kuin kahta narttua kohden. Jalostuksessa on mukana vain alle kymmenesosa uroksista. Jalostuksesta jää pois sukulinjoja ja koiria. Harvinaisemmat sukulinjat katoavat.

Jalostusuroksissa on urosten liikakäyttöä eli joitakin ns. siitosmatadoreja on edelleen, vaikka jälkeläismäärät eivät nousekaan useihin satoihin 1970 - 1980 -lukujen tapaan. Tuontiurosten ja jalostuslainojen jalostuskäytössä tulee olla harkitseva, vaikka ne ovat monimuotoisuuden kannalta välttämättömiä. Nuoria uroksia käytetään nopeasti ja paljon jalostukseen odottamatta jälkeläisnäyttöä, eli tietoja mm. jälkeläisten terveydestä. Jalostusohjesäännön suositus 3 %:n sukupolven jälkeläismäärästä ei ole ollut riittävän tehokas, ei myöskään tiedottaminen asiasta. Yksittäisten urosten jälkeläismäärät ovat kantaan nähden liian suuria, geneettinen perimä yksipuolistuu ja sairauksien leviäminen koko tiibetinspanielipopulaation Suomessa mahdollistuu.

Sukusiitoskerroin on jalostustietojärjestelmän mukaan melko alhainen, mutta koska kyseiset sukusiitoskertoimet ovat aliarvioita, tulee kiinnittää huomiota sukuihin ja samojen koirien esiintymiseen sukutauluissa. Tämä koskee myös tuontikoiria ja jalostuslainoja. Sukukatkeroin ilmaisee, kuinka monta eri koiraa sukutaulusta löytyy suhteessa siihen, että jokainen esivanhempi esiintyisi sukutaulussa vain kerran. Sen maksimi on 1,00. Myös suomalaisten kasvattajien tukea

tarvitaan, jotta tiibetinspanieleiden kansainvälinen tietokanta Tibetan Spaniel Health And Pedigree Database kehittyä luotettavaksi ja mielekkääksi välineeksi rodun jalostustyöhön.

Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma

Tiibetinspanielien jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma: Urokselle rekisteröidään korkeintaan 25 jälkeläistä alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Näistä viimeinen pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmän mukaan tiibetinspanieli on ominaispiirteiltään iloinen ja itsevarma, erittäin älykäs ja pidättyväinen vieraita kohtaan. Luonnetta rotumääritelmä kuvaa valppaaksi, uskolliseksi mutta itsenäiseksi.

Tiibetinspanieli on hyvin aito ja alkukantainen, minkä vuoksi se voi reagoida vieraisiin ihmisiin ja epätavallisiin tilanteisiin voimakkaasti. Näitä piirteitä ei tule kuitenkaan sekoittaa arkuuteen tai hermostuneisuuteen. Omia ihmisiään kohtaan tiibetinspanieli on uskollinen ja kiintyy heihin lujasti. Tämän vuoksi se onkin käyttötarkoituksensa mukaisesti erinomainen seurakoira.

Rotumääritelmässä hylkäävänä virheenä luonteen osalta on mainittu rodulle selvästi epätypillinen käyttäytyminen: aggressiivisuus ja liiallinen arkuus.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Tiibetinspanieli on seurakoira, joten linjajakoa käyttö- tai näyttelylinjaisiin rodun sisällä ei ole tapahtunut.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Tiibetinspanieleiden PEVISA-ohjelmassa ei ole luonteelle, käyttäytymiselle ja käyttötarkoitukselle asetettuja vaatimuksia.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Rotumääritelmä kuvaa tiibetinspanielin ominaispiirteiltään iloiseksi ja itsevarmaksi, erittäin älykkääksi ja pidättyväiseksi vieraita kohtaan sekä luonteeltaan valppaaksi, uskolliseksi mutta itsenäiseksi. Rotumääritelmästä poiketen nykypäivän tiibetinspanieli on useimmiten avoin ja

ystävällinen. Rodun luonne vaikuttaa yhteiskuntakelpoisemmalta kuin muutama vuosikymmen sitten, mutta luonne- tai käytösongelmia esiintyy jonkin verran.

Aiemmin tiibetinspanieleilla ei ole ollut laadittuna luonneprofiilia luonnetestiin, MH-kuvaukseen tai käyttäytymisen jalostustarkastukseen. Vuonna 2023 tiibetinspanieleille viimeisteltiin ihanneprofiili, joka hyväksyttiin Kennelliitossa. Profiili otettiin käyttöön 14.8.2023 ja ensimmäinen käyttäytymisen jalostustarkastus järjestettiin syyskuussa 2024.

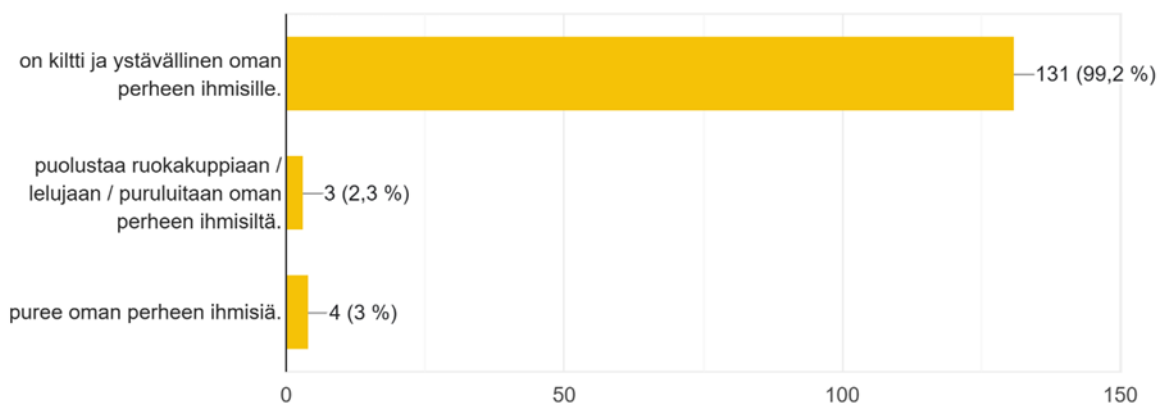
Käyttäytymiskysely

Tiibetinspanielit ry:n jalostustoimikunta päivitti vuonna 2024 tiibetinspanieleiden käyttäytymiskyselyn, joka toteutettiin internetissä elokuusta marraskuun puoleen väliin. Kysely oli tarkoitettu kaikille tiibetinspanielin omistajille eikä vastaaminen edellyttänyt Tiibetinspanielit ry:n jäsenyyttä. Vastauksia saatiin kaikkiaan 132, mutta vastausmäärät vaihtelivat kysymyksen mukaan. Käyttäytymiskyselyn avulla kerättiin tietoa tiibetinspanieleiden omistajien näkemyksiä rodun käyttäytymisen piirteistä.

Suomen Kennelliiton kyselyn yhteenvedossa syyskuussa oli mukana 252 vastausta.

Kaavio 8. Tiibetinspanielin temperamenttiin ja sosiaalisuuteen liittyvät vastaukset rotujärjestön kyselyssä 2024. Käyttäytyminen oman perheenjäseniä kohtaan. Vastauksia 132 kpl.

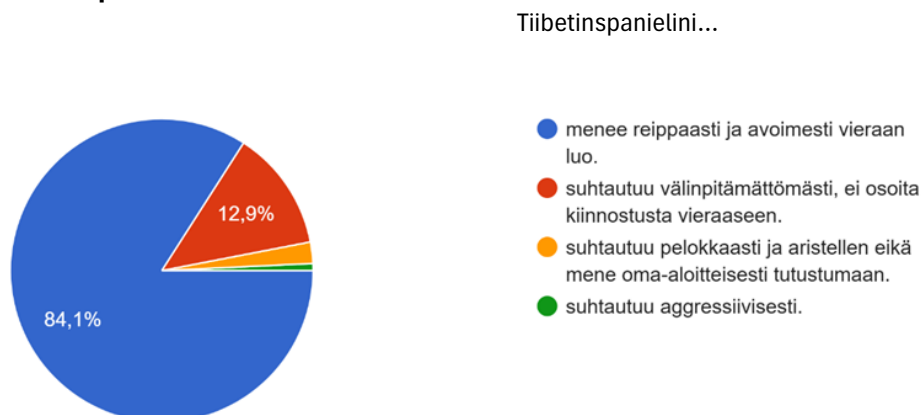
Tiibetinspanielini...

Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanieleiden käyttäytymiskysely 2024. 23.11.2024

Tiibetinspanieli on lojaali ja kiintyy vahvasti oman perheensä jäseniin. 99,2 % vastasi tiibetinspanielinsa olevan ystävällinen ja kiltti oman perheensä jäsenille. 2,3 % vastasi koiran puolustavan ruokakuppiaan, leluaan tms. ja noin 3 % purevan omaa perheenjäsentään. Resurssiaggressiivisuus ja omaan perheenjäseneseen kohdistuva muu aggressiivisuus saattavat liittyä tiibetinspanielin itsepäisyyteen. Itsepäisen ja itsenäisen luonteensa vuoksi tiibetinspanieli voi tottumattomana kokea esim. hoitotoimenpiteet epämieluisina, jolloin se pyrkii pääsemään tilanteesta pois puremalla. Resurssien puolustaminen taas on koiralle lajityypillistä käytöstä, mutta korostuessaan liikaa se voi aiheuttaa vaaratilanteita, ja tällöin sen hallitseminen vaatii koulutusta.

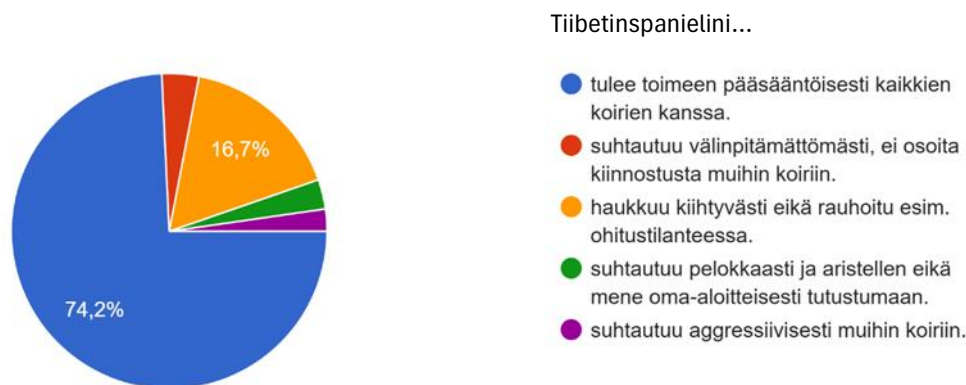
Kaavio 9. Tiibetinspanielin temperamenttiin ja sosiaalisuuteen liittyvät vastaukset rotujärjestön kyselyssä 2024. Sosiaalinen käyttäytyminen: Suhtautuminen vieraisiin ihmisiin. Vastauksia 132 kpl.

Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanieleiden käyttäytymiskysely 2024. 24.11.2024

Rotumääritelmän mukaan tiibetinspanieli on varautunut vieraita ihmisiä kohtaan. Vastaajista 111kpl (84,1 %) vastasi tiibetinspanielinsa olevan reipas ja avoin vieraille ihmisille. 17 kpl (12,9 %) vastasi koiransa suhtautuvan vieraisiin välinpitämättömästi, mikä on tyypillinen ja hyväksyttävä piirre. 4 kpl vastasi koiran olevan aggressiivinen tai pelokas vieraita kohtaan.

Kaavio 10. Tiibetinspanielin temperamenttiin ja sosiaalisuuteen liittyvät vastaukset rotujärjestön kyselyssä 2024. Sosiaalinen käyttäytyminen: Suhtautuminen toisiin koiriin. Vastauksia 132 kpl.

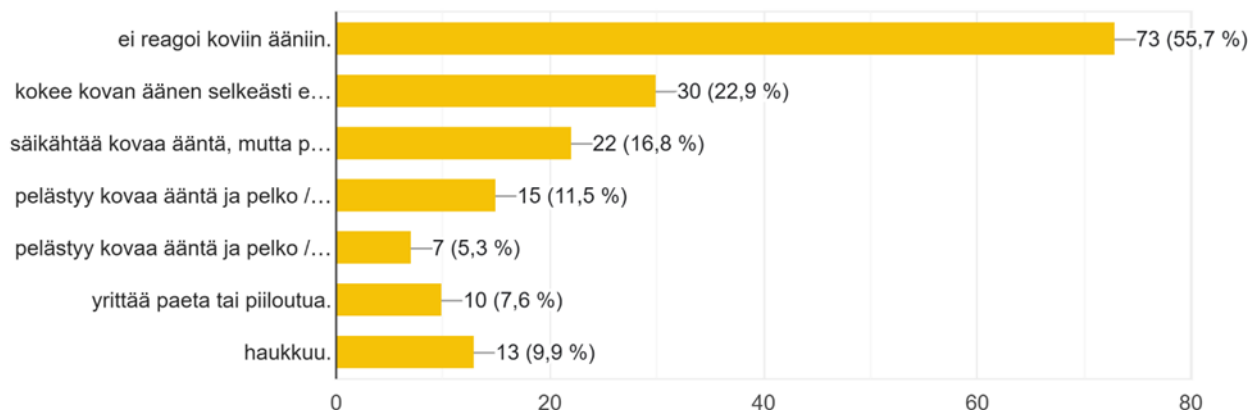
Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanieleiden käyttäytymiskysely 2024. 24.11.2024

Suhtautumisesta toisiin koiriin 98 (74,2 %) vastasi tiibetinspanielinsa tulevan toimeen pääsääntöisesti kaikkien koirien kanssa ja 22 (16,7 %) vastasi koiransa kiihtyvän ohitustilanteessa. Välinpitämättömästi toisiin koiriin suhtautui 5 (3,8 %) koiraa ja 7 vastasi koiransa pelkäävän tai suhtautuvan muihin koiriin aggressiivisesti.

Aggressiivisuutta ja pelkoa esiintyi noin 5 %:lla rotujärjestön kyselyssä 2024. Nämä kohdistuivat muihin koiriin, mutta myös aggressiivisuutta ihmistä kohtaan tuli esiin, esimerkiksi oman perheen jäseniä purevia oli 3 %. Kennelliiton kyselyssä vihasuutta ihmistä kohtaan oli 2,4 % ja muita koiria kohtaan 5,2 %. Vuonna 2020 tehdyn Kennelliiton kyselyn yhteenvetoon verrattaessa on aggressiivisuus ihmisiä kohtaan vähentynyt 0,7 % ja aggressiivisuus toisia koiria kohtaan 1,5 %.

Kaavio 11. Tiibetinspanielin ääniherkkyyksiin (kovat äänet, ukkonen, ilotulite tmv.) liittyvät vastaukset rotujärjestön kyselyissä 2024. Vastauksia 131 kpl.

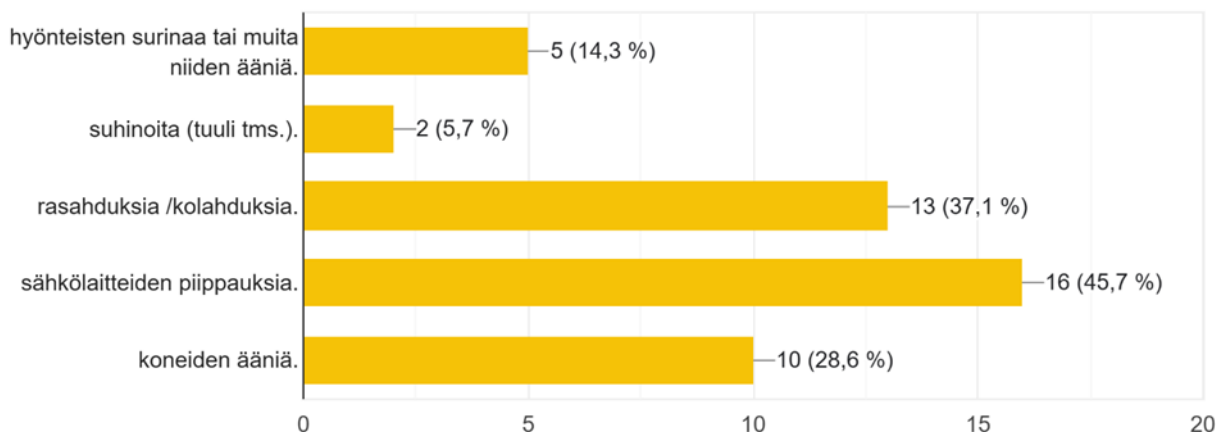
Tiibetinspanielini...

Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanieleiden käyttäytymiskysely 2024. 24.11.2024

Kaavio 12. Tiibetinspanielin ääniherkkyyksiin (muut äänet) liittyvät vastaukset rotujärjestön kyselyissä 2024. Vastauksia 35 kpl.

Tiibetinspanielini pelkää...

Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanieleiden käyttäytymiskysely 2024. 24.11.2024

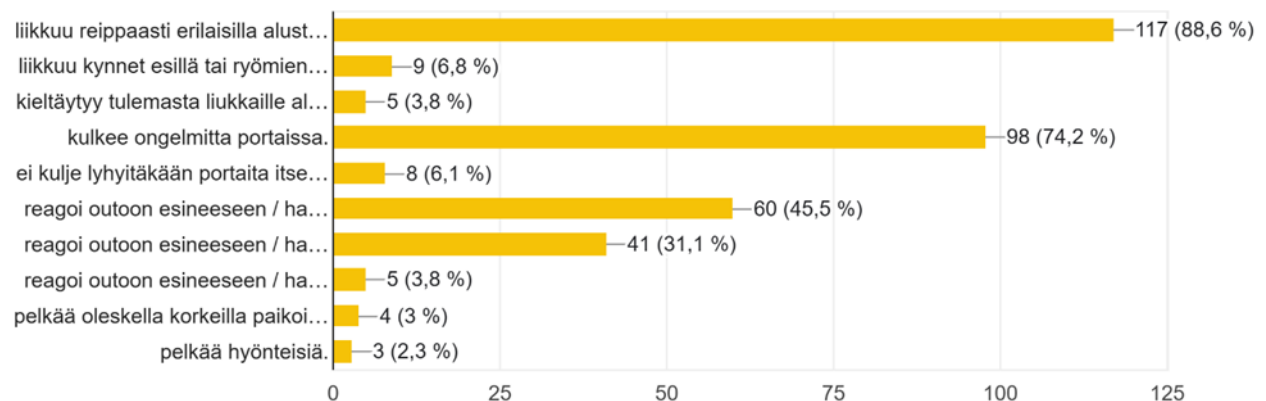
Ääniherkkyys vaikuttaa voimakkaasti arkeen ja hankaloittaa sitä. Kyselyssä 2019 ääniherkkiä oli hieman yli kymmenesosa (12 %) laumassa elävistä tiibetinspanieleista, mutta lähes kolmasosa (28 %) ainoina koirina elävistä. Varsinainen ääniherkkyys eli selkeä pelko ääniä kohtaan tuli esille avoimissa vastauksissa 22 vastauksessa ainoina koirina elävien osalta ja 34 vastauksessa niiden osalta, jotka elävät kahden tai useamman koiran laumassa. Käyttäytymisen kyselyssä 2024 vastaajista 73 (55,7 %) vastasi, ettei koira reagoi mihinkään kovaan ääneen. 33 (22,9 %) vastasi koiran kokevan äänen epämieluisana, mutta kuitenkin ilman pelon merkkejä. 22 (16,8 %) vastasi tiibetinspanielinsa säikähtävän kovaa ääntä, mutta palautuvan tästä kuitenkin välittömästi.

Vastauksissa 45 (34,35 %) tiibetinspanielilla pelko jäi päälle joksikin aikaa, pidemmäksi aikaa tai koira ei enää selkeästi palautunut tilanteesta. Vastaajista 35 ilmoitti tiibetinspanielinsa pelkäävän jotakin kodin tai muun ympäristön ääntä. Lähes 90 % vastaajista ilmoitti, ettei koiran ääniherkkyys ole lisääntynyt ikääntymisen myötä.

Ääniherkkyttä aiheuttavat ukonilma, ilotulitus, remontointimelu, sade, tuuli, kerrostalon äänet, hälytysajoneuvojen äänet tai muut voimakkaat äkilliset äänet, mutta myös kodinkoneiden normaalit äänet. Ääniherkkyys ilmenee säpsähtelynä, läähätyksenä, sykkeen nousuna, levottomuutena, varautuneisuutena, tärinänä, ovien raapimisena tai paikkojen tuhoamisena ja pyrkimyksenä piiloutua tai olla mahdollisimman lähellä omistajaa.

Kaavio 13. Tiibetinspanielin rohkeuteen ja reippauteen liittyvät vastaukset rotujärjestön kyselyissä 2024. Vastauksia 132 kpl.

Tiibetinspanielini...

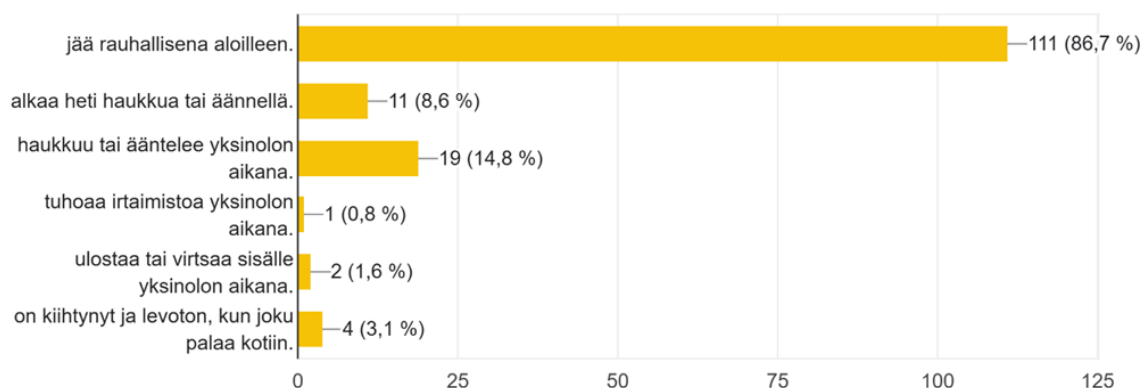
Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanieleiden käyttäytymiskysely 2024. 24.11.2024

Rotumääritelmä kuvaa tiibetinspanielin olevan itsevarma ja itsenäinen. Tiibetinspanieli on hyvin sopeutuvainen koira juuri näiden ominaisuuksien avulla. Käyttäytymiskyselyssä kartoitettiin tiibetinspanielin rohkeuteen ja sopeutuvaisuuteen liittyviä asioita. 132 vastaajasta ilmoitti 117 (88,6 %) tiibetinspanielinsa liikkuvan reippaasti erilaisilla alustoilla ja 98 (74,2 %) vastasi koiran kulkevan rappusia ongelmitta. Hieman vajaa puolet vastasi koiran reagoivan uusiin esineisiin tai hahmoihin, mutta siitä huolimatta koiran oma toimintakyky riitti tutustua asiaan itsenäisesti. 41 (31,1 %) tarvitsi vastaavassa tilanteessa hieman tukea omistajaltaan.

Stressaavista tilanteista yli puolet 62,1 % vastasi tiibetinspanielinsa palautuvan nopeasti eivätkä ne enää reagoineet asiaan saman tilanteen toistuessa uudelleen. 34,1 % vastasi koiransa tarvitsevan hieman aikaa palautuakseen ja vastaavan tilanteen toistuessa koiran osoittavan hieman epävarmuutta. Sopeutumiskykyisiä tiibetinspanieleita oli 132 vastauksesta reilu puolet 75 %. Alle puolet (36,4 %) ilmoitti koiran reagoivan uuteen ärsykkeeseen/tilanteeseen, mutta säilyttävän toimintakykynsä. Voimakaskin reagoiminen uusiin asioihin/tilanteisiin on rodulle tyypillistä käytöstä, mutta sitä ei tule sekoittaa arkuuteen tai pelkoon.

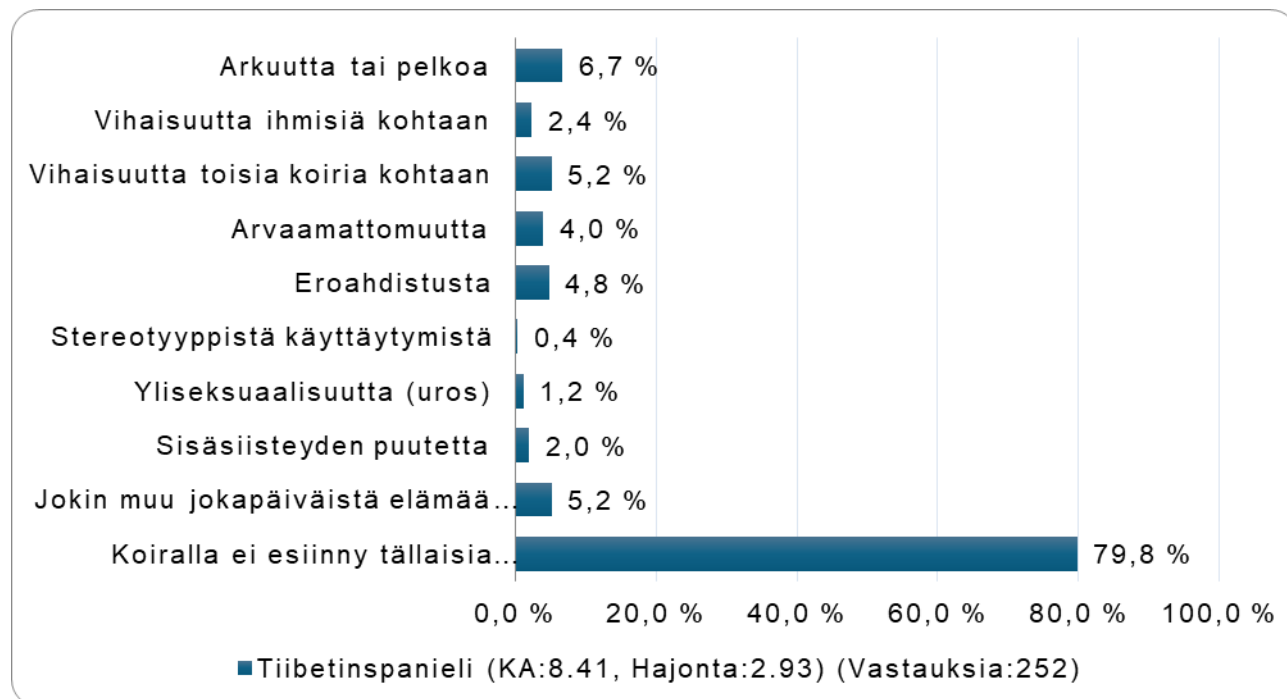
Kaavio 14. Tiibetinspanielin yksinoloon ja eroahdistukseen liittyvät vastaukset rotujärjestön kyselyissä 2024. Vastauksia 128 kpl.

Tiibetinspanielini...

Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanieleiden käyttäytymiskysely 2024. 24.11.2024

Kaavio 15. Suomen Kennelliiton kysely/Tiibetinspanielit: Esiintyykö koiralla jokapäiväistä elämää hankaloittavaa...

Kennelliiton terveystarkastus. 26.9.2024

Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 eroahdistusta esiintyi 6 %:lla laumassa elävillä ja 11 %:lla ainoina koirina elävistä tiibetinspanieleista. Käyttäytymiskyselyssä 2024 saatiin 128 vastausta koskien yksinoloa ja eroahdistusta. Vastaajista 111 (86,7 %) vastasi tiibetinspanielinsa jäävän kotiin rauhallisesti. 30 vastaajista kertoi koiransa alkavan haukkumaan tai äänтелеmään jäädessään yksin, mutta vakavasti oireilevien osuus (tuhoaminen, tarpeiden teko) jäi melko pieneksi. Yksinjäämiseen liittyi vastausten perusteella kuitenkin monenlaista ongelmallista käyttäytymistä. Kennelliiton terveystarkastuksessa eroahdistusta esiintyi 4,8 %:lla.

Moni piti tiibetinspanieliä tottelevaisena, joskin itsepäisenä koirana, joka on haastava kouluttaa. Rotumääritelmä kuitenkin kuvaa rotua nimenomaan itsenäisenä ja itsepäisenä, joten tämänkaltaisen käyttäytyminen on täysin rodunomaista.

Haukkuherkkyyttä moitittiin myös jonkin verran, mutta tämä ominaisuus on rodulle ominaista sen historian ja aiemman käyttötarkoituksen vuoksi, joskin tämä ominaisuus riippuu myös koiran omasta temperamentista ja on osittain myös koulutuksellinen kysymys. Tiibetinspanielin tyypillinen piirre on ilmoittaa ympäristön tapahtumista haukkumalla. Herkästi haukkuminen voi kuitenkin olla haastavaa etenkin kerros- tai rivitalossa. Laumassa elävillä haukkuminen vaikuttaa olevan kuitenkin selvästi yleisempää kuin ainoina koirina elävillä. Käyttäytymiskyselyssä 2024 yli puolet (58,3 %) ilmoitti tiibetinspanielinsa haukkuvan herkästi, mutta selkeästi syystä.

Vaikka kyselyissä tuli esiin kaikilla koirilla tavattavia ongelmallisina pidettäviä käyttäytymisen piirteitä, niiden perusteella voidaan todeta, että yleisesti tiibetinspanieli soveltuu erinomaisesti nykyiseen käyttötarkoitukseensa seurakoirana sen avoimuuden, ystävällisyyden sekä sopeutuvaisuuden ansiosta.

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Tiibetinspanieleita on testattu luonnetestien ja MH-kuvausten avulla vähän rodun populaatioon nähden. Luonnetesti soveltuu kaikille roduille. Vuosina 2013–2023 on luonnetestattu kaikkiaan 23 tiibetinspanieliä, joka on ainoastaan 0,32 % noin vuosina rekisteröidyistä tiibetinspanieleista (7218 rekisteröintiä). Uroksia testatuista koirista on ollut 16 (69,57 %) ja narttuja 7 (30,43 %). Testatuista koirista yksikään ei ole joutunut keskeyttämään testiä. Oletettavasti MH-luonnekuvaus on tiibetinspanielille sopivampi menetelmä luonteenmäärittelyä varten, mutta vuoteen 2023 mennessä MH-luonnekuvattuja tiibetinspanieleita on ainoastaan yksi (1). Tämän vuoksi MH-luonnekuvausta ei voida käyttää apuna luonteen määrittelyssä.

Ruotsissa vuosien 2013–2023 välillä ei ole MH-luonnekuvattua yhtään tiibetinspanieliä. BPH-kuvaus on Ruotsissa käytössä oleva koirien käyttäytymis- ja luonnekuvaus ja se on vaihtoehto Suomessakin käytössä olevalle MH-kuvaukselle. BPH-kuvauksessa testataan vieraiden henkilöiden kohtaamista, leikkimistä, ruoan etsintää ja yllättävien tilanteiden kohtaamista, kulkemista erilaisilla pinnoilla sekä ohjaajan niin halutessa myös koiran suhtautumista laukaukseen. Kun kaikki osa-alueet on käyty läpi, kuvaaja antaa suullisen luonnehinnan koiran reaktioista ja yhteenvedon sen luonteesta. Ruotsissa 2013–2023 välisenä aikana on rekisteröity 2316 tiibetinspanieliä. Näistä 67 (2,89 %) koiraa on osallistunut testiin ja osallistuneista 63 (2,72 %) on läpäissyt testin hyväksytysti. 60 (2,58 %) koiraa on testattu laukausten kanssa ja 3 (0,13 %) ilman laukauksia. Koirien testejä on keskeytetty kuvaajan toisesta 3 (0,13 %) ja omistajan toimesta 1 (0,04 %). Yhdelläkään koiralla ei testin aikana ilmennyt ei hyväksyttävää käytöstä.

Taulukko 10. Vuosina 2013–2023 testattujen tiibetinspanieleiden tulokset osa-alueittain.

(Vuosien 2013–2023 välillä on taulukossa huomioitu 23 tiibetinspanielien luonnetestitulokset)

TESTIOSIO	-3	-2	-1	1	2	3
Toimintakyky		1 (4,35 %)	14 (60,87 %)	8 (34,78 %)		
Terävyys				17 (73,91 %)		6 (26,09 %)

Puolustushalu			8 (34,78 %)	10 (43,48 %)		5 (21,74 %)
Taisteluhalu	3 (13,04 %)	12 (52,17 %)	6 (26,09 %)		2 (8,70 %)	
Hermorakenne				21 (91,30 %)	2 (8,70 %)	
Temperamentti			1(4,35 %)	1(4,35 %)	19 (82,61 %)	2 (8,70 %)
Kovuus		3 (13,04 %)		18 (78,26 %)		2 (8,70 %)
Luokse päästävyys			1(4,35 %)		4 (17,39 %)	18 (78,26 %)
TESTIOSIO	ALTIS	KOKEMATON	VARMA			
Laukauspelottomuus		4 (17,39 %)	19 (82,61 %)			

Jalostustietojärjestelmä. 15.11.2024

Luonnetestattujen tiibetinspanieleiden tuloksissa on selviä yhtenäisyyksiä. Toimintakyky on 60,87 %:lla testatuista koirista pieni ja taisteluhalu 52,17 %:lla riittämätön. Nämä ovat ominaisuuksia, joista kuvastuu osittain rodulle epätypillinen luonne. Täytyy kuitenkin muistaa, ettei palveluskoirille suunnattu luonnetesti ole parhain mahdollinen testi tiibetinspanielin luonteen määrittelyyn. Testi voi olla toimiva, kun tuloksia tulkitaan osa-alueittain rotu huomioiden. Toimintakyky on tärkeä ominaisuus myös seurakoiralle.

Testatuista koirista 78,26 % on hyväntahtoisia, luokse päästäviä ja avoimia, mikä ei ole yhtenäisessä linjassa rotumääritelmän kuvauksen kanssa vieraita kohtaan pidättyväisestä luonteesta. Tämä piirre on kuitenkin nykypäivänä seurakoirana toimivalle tiibetinspanielille toivottava ominaisuus. Hienoa on myös huomata, että 82,61 % testatuista koirista on laukausrvarmoja eikä laukausalttiita koiria ollut testattujen joukossa yhtään. Yhdenkään testatun koiran testiä ei jouduttu myöskään keskeyttämään liiallisen kuormittumisen tai muun syyn vuoksi.

Testattujen koirien perusteella tiibetinspanielin luonne sopii hyvin rotumääritelmässä mainittuihin ominaisuuksiin. Temperamenttiltaan kohtuullisen vilkkaita on 82,61 % ja kovuudeltaan 78,26 % on vain hieman pehmeitä, mikä kuvastaa rodulle ominaista itsevarmaa ja itsenäistä luonnetta, vanhoja ei jäädä kaivelemaan pitkäksi aikaa. Hermorakenne 91,30 %:lla testatuista tiibetinspanieleista oli +1, hieman rauhaton, joka kertoo, että rotu on hermorakenteeltaan rotutyyppillisesti hyvä. Tähän vaikuttavat paljon myös pentuajan kokemukset ja kasvatusta, mutta hermorakenteeltaan hermostunutta tai erittäin hermostunutta ei voi muuttaa ympäristötekijöilläkään hyvähermoiseksi.

Tiibetinspanieli, jonka toimintakyky on kohtuullinen (+1), jonka terävyys on pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua (+1), jonka puolustushalun tulos on pieni (+1) ja taisteluhalu myöskin pieni (-1), jonka hermorakenne on hieman rauhaton (+1), jonka temperamentti on kohtuullisen vilkas (+2), joka on kovuudeltaan hieman pehmeä (+1), joka on luokse päästävyydeltään hyväntahtoinen, luokse päästävä, avoin (+3) ja joka on laukausrvarma (+++), on todennäköisesti saanut tuloksen, jota voidaan pitää ihanteellisena tuloksena seurakoiralle.

Jalostustarkastus

Rotujärjestön jalostustarkastuksen tekee rodun erikoistuomari yhdessä toisen ulkomuototuomarin tai jalostustoimikunnan jäsenen kanssa. Tarkastuksesta laaditaan pöytäkirja. Tiibetinspanieleille ei ole 10 viimeisen vuoden aikana järjestetty jalostustarkastuksia, mutta pääsääntöisesti sitä ennen tarkastetut koirat olivat kyselyjen mukaan olleet rodunomaisia luonteeltaan.

Kennelliiton jalostustarkastus järjestetään Suomen Kennelliiton ohjeiden mukaisesti. Kennelliiton kehittämä jalostustarkastus on tarkoitettu rotujärjestöille työkaluksi, jolla voidaan kerätä yksityiskohtaista ja vertailukelpoista tietoa koirien ominaisuuksista. Tarkastus sisältää ulkomuoto- ja käyttäytymisosiön, jotka voidaan suorittaa samalla kertaa, erikseen tai vain toisen osa-alueen osalta.

Käyttäytymisen jalostustarkastus keskittyy erityisesti arkipäiväisiin tilanteisiin ja asioihin kuten käsiteltävyyteen, alusta-arkuuksiin ja ääniherkkyyteen. Kennelliiton käyttäytymisen jalostustarkastuksen järjestäminen on rotujärjestön vastuulla. Rotujärjestö on määritellyt ihanneprofiilin eli mitkä ominaisuudet ovat rodulle ihanteellisia, hyväksyttäviä ja ei-toivottavia tai hylättyjä. Rotujärjestö voi järjestää käyttäytymisen jalostustarkastuksen joko yksin tai yhteistyössä jonkin toisen rotujärjestön kanssa. Käyttäytymisen jalostustarkastukset ovat kaikille roduille avoimia, joten estettä osallistua käyttäytymisen jalostustarkastuksiin ei ole ollut ilman ihanneprofiiliakaan, mutta etusija on aina järjestävien rotujärjestöjen roduilla.

Ihanneprofiili on muodostettu antamalla jokaiselle arvostelukohdalle koodi I (ihanne), N (hyväksyttävä/neutraali), E (ei-toivottava) tai H (hylätty). Koodi siis kertoo, onko kyseinen tapa toimia tai tietty rakenneominaisuus juuri tälle rodulle ihanteellinen, hyväksyttävä, ei-toivottava vai hylkäävä. Hyväksyttävä tarkoittaa kokonaisuuteen suhteutettuna vielä jalostuskoiralle kelpoista tulosta. Ei-toivottavat ja hylkäävät ominaisuudet tulee huomioida yhdistelmien suunnittelussa. Käyttäytymisen ihanneprofiilissa hylkääviä kohtia tulee olla ainakin voimakkaat pelot ja aggressiot. Tiedonkeruun kannalta on hyödyllistä saada tarkastustuloksia myös sellaisista koirista, joita ei itseään olla käyttämässä jalostukseen.

Käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihanneprofiili tiibetinspanielille on hyväksytty Kennelliitossa, ja sen käyttöönottopäivämäärä oli 14.8.2023. Ihanneprofiili on julkaistu Kennelliiton ja rotujärjestön sivuilla. Nyt laadittu ihanneprofiili ei ole muuttumaton, vaan sitä voidaan päivittää tarvittaessa.

(<https://www.kennelliitto.fi/files/tiibetinspanieli-kaytt-jaltark-ihanneprofiili> .16.1.2025)

Taulukko 11. Tiibetinspanieleiden ihanneprofiili.

1. Ihmisen kohtaaminen	1.1 Ensikohtaaminen avustajan kanssa a) Koiran käyttäytyminen ennen kontaktitilannetta avustajan kanssa Ihanne: menee suoraan tervehtimään avustajaa, on välinpitämätön, rento, voi tutkia ympäristöä tai pyrkii jatkamaan matkaa kiinnittämättä huomiota avustajaan. b) Aika, jonka kuluessa koira tervehtii oma-aloitteisesti avustajaa c) Avustaja kääntyy ja ottaa kontaktia yrittämällä koskettaa koira Ihanne: koira sietää kosketuksen, ei hakeudu luokse tai koira nuuhkaisee avustajaa, sen jälkeen välinpitämätön tai rennon ystävällinen (korvat rennot, normaali ryhti, paino tasaisesti kaikilla jaloilla, häntä voi heilua rennosti, voi katsoa hieman sivuun) 1.2 Poistuminen ja uudelleen kohtaaminen a) Koiran käyttäytyminen kohdatessa Ihanne: Lähestyy avustajaa tai ei lähesty eikä väistä avustajaa. b) Koiran käyttäytyminen avustajan yrittäessä koskettaa Ihanne: koira sietää kosketuksen, ei hakeudu luokse tai koira nuuhkaisee avustajaa, sen jälkeen välinpitämätön tai rennon ystävällinen (korvat rennot, normaali ryhti, paino tasaisesti kaikilla jaloilla, häntä voi heilua rennosti, voi katsoa hieman sivuun) 1.3 Avustaja houkuttelee koiran mukaansa Ihanne: koira lähtee avustajan mukaan vähällä houkuttelulla tai koira lähtee mukaan runsaalla houkuttelulla.
2. Käsiteltävyys	2.1 Käyttäytyminen käsittelytilanteessa Ihanne: koira suhtautuu välinpitämättömästi käsittelyyn sei sen käytös ei muutu lainkaan tai on rennon ystävällinen (korvat rennot, normaali ryhti, paino tasaisesti kaikilla jaloilla, häntä voi heilua rennosti, voi katsoa hieman sivuun). 2.2 Koira antoi koskea Ihanne: huuliin, korviin, lapaan, etujalkoihin, rintaan, selkään, takajalkoihin ja häntään.
3. Jahtaaminen	3.1 Koiran käyttäytyminen palloa heittäessä Ihanne: ei kiinnostu pallosta, voi katsoa palloa tai osoittaa lievää kiinnostusta, ei mene pallolle asti tai menee hitaasti pallon luokse tai lähtee pallon perään, mutta keskeyttää ajon, juoksee pallon ohi tai jättää

	pallon nuuhkimatta sitä tai lähtee pallon perään, pallon pysähtyessä nuuhkii sitä tai lähtee pallon perään, tarttuu siihen ja päästää irti (voi tarttua uudestaan). 3.2 Ohjaaja leikittää koiraa pallolla Ihanne: ei kiinnostu, voi katsoa palloa tai kiinnostuu, tutkii palloa tai alkaa leikkiä ohjaajan kanssa pallolla, mutta menettää pian kiinnostuksensa tai alkaa leikkiä ohjaajan kanssa pallolla, tarttuu siihen ja päästää irti (voi tarttua uudestaan).
4. Aktiivisuus/Passiivisuus	Ihanne: aktiivinen: puuhastelee tai nuuhkii ympäristöä rauhallisesti koko ajan tai rauhallinen: voi istua, seistä tai maata, voi tutkia ympäristön kertaalleen.
5. Vieras Koira	5.1 Koiran käyttäytyminen sen havaitessa vieraan koiran Ihanne: rento, käytös ei juuri muutu (korvat rennot, normaali ryhti, paino tasaisesti kaikilla jaloilla, häntä voi heilua rennosti, voi katsoa hieman sivuun tai uteliaasti kohti).
6. Epätavalliset Alustat	6.1 Pleksi a) Käyttäytyminen alustalle mennessä Ihanne: ei pelkoa tai huolestumista, astuu epäröimättä alustalle ilman houkuttelua (ryhti ja hännän asento normaali, astuu alustalle huomioiden sen tai kiinnittämättä siihen huomiota) tai astuu epäröiden alustalle ilman houkuttelua tai astuu epäröimättä alustalle sanallisen houkuttelun jälkeen. b) Käyttäytyminen alustalla ollessa Ihanne: koira pysyy alustalla itse tai ohjaajan on helppo saada koira jäämään alustalle. c) Rentous alustalla Ihanne: koira on rento (alusta ei näytä vaikuttavan koiran käyttäytymiseen) 6.2. Ritiä a) Käyttäytyminen alustalle mennessä Ihanne: ei pelkoa tai huolestumista, astuu epäröimättä alustalle ilman houkuttelua (ryhti ja hännän asento normaali, astuu alustalle huomioiden sen tai kiinnittämättä siihen huomiota) tai astuu epäröiden alustalle ilman houkuttelua tai astuu epäröimättä alustalle sanallisen houkuttelun jälkeen. b) Käyttäytyminen alustalla ollessa Ihanne: koira pysyy alustalla itse tai ohjaajan on helppo saada koira jäämään alustalle. c) Rentous alustalla Ihanne: koira on rento (alusta ei näytä vaikuttavan koiran käyttäytymiseen)

7. Ihmisjoukko	7.1 Kävelevät ihmiset rivissä 7.2 Juoksevat ihmiset rivissä 7.3 Oudot ihmiset rivissä Ihanne: koira kulkee rennosti ohjaajan edessä, takana tai sivulla, voi huomioida avustajat tai yrittää päästä nuuhkimaan avustajia. 7.4 Ihmiset ympyrässä paikoillaan 7.5 Ihmiset ympyrässä astuvat kohti koiraa 7.6 Ihmiset liikkuvat ympyrässä Ihanne: rento, käytös ei juuri muutu tai yrittää päästä nuuhkimaan avustajia.
8. Äänet	8.1 Käyttäytyminen pillin soidessa 8.2 Käyttäytyminen koputtaessa kattilankantta vasaran varrella 8.3 Käyttäytyminen koputtaessa kattilankantta vasaralla 8.4 Käyttäytyminen poran käydessä Ihanne: koira menee uteliaasti ääntä kohti tai käyttäytyminen ei muutu
9. Muut huomiot	a) Rohkeuden yleiskuva Ihanne: rento, ei merkkejä epävarmuudesta b) Rohkeuden yleiskuvassa tapahtuvat muutokset Ihanne: ei muutoksia tai rentoutuu testin edetessä c) Havaittiinko toistuvaa vakavaan stressiin liittyvää tai stereotyyppistä käyttäytymistä? Ihanne: ei nähty

Yhteenveto vuonna 2024 järjestetystä käyttäytymisen jalostustarkastuksesta

Syyskuussa 2024 Tiibetinspanielit ry:n jalostustoimikunta järjesti ensimmäisen käyttäytymisen jalostustarkastuksen rodun ihanneprofiilin julkaisemisen jälkeen. Tarkastukseen osallistui 10 tiibetinspanielia, joista uroksia oli 7 ja narttuja 3. Kaikki läpäisivät testin hyväksytysti.

Vieraan ihmisen kohtaamisessa lähes kaikki koirat käyttäytyivät ihanneprofiilin mukaan. Koirat suhtautuivat avustajaan joko välinpitämättömän rennosti tai tervehtivät iloisesti ja oma-aloitteisesti. Muutama koira osoitti lieviä huolestumisen merkkejä ja oli välinpitämätön vierasta kohtaan. Yksi koira väisti vieraan ihmisen uutta yritystä koskettaa. Käsiteltävyys oli helppoa ja kaikki tiibetinspanielit antoivat vieraan ihmisen koskea itseään eri puolilta kehoa. Aktiivisuus/passiivisuus osuudessa lähes kaikki koirat olivat rauhallisia. Muutama saattoi nuuskia kenttää ja makoilla. Muutama koira alkoi hieman piippaamaan ja hakemaan omistajastaan tukea. Koirat suoriutuivat koko testin ajan rauhallisesti ja yhdellä rauhattomuus selkeämmin lisäänty testin aikana.

Vieraaseen koiraan suhtauduttiin pääosin rennosti tai osoittamalla jonkin verran kiinnostusta. Yksi koira suhtautui selkeästi jäykästi ja hieman muristen vierasta koiraa kohtaan. Epätavallisilla alustoille lähes kaikki testin koirat tulivat hieman epäröiden ja sanallisen houkuttelun avulla. Lähes kaikki myös pysyivät alustalle päästyään paikallaan itsenäisesti.

Seitsemällä tiibetinspanielilla esiintyi ihmisjoukossa lievää huolestuneisuutta (liikkumisnopeus tai -asento muuttuu, pysähtyy, hidastaa tms.), ja yksi säikähti sekä vältteli ihmisten tullessa juosten kohti. Kaikki koirat selvittivät äänen osuuden muuttamalla uteliaiksi tai niiden käyttäytyminen ei muuttunut lainkaan. Neljällä koiralla ilmeni lievää huolestuneisuutta joko kattilan tai porakoneen kohdalla.

Rohkeuden yleiskuvassa 9 koiraa osoitti ajoittaista lievää epävarmuutta ja yksi koira lievästi epävarmuutta. Yleiskohdassa tapahtuvissa muutoksissa ei 9 koiralla tapahtunut muutoksia eikä yhdelläkään kymmenellä koiralla nähty toistuvaa vakavaan stressiin liittyvää tai stereotyyppistä käytöstä. Voidaan kuitenkin todeta, että tarkastetut koirat mahtuvat pääsääntöisesti tiibetinspanieleiden ihanneprofiiliin, eikä testin aikana yksikään koira osoittanut aggressiivisuutta tai äärimmäistä pelokkuutta.

Näyttelyt

Näyttelyarvosteluihin merkitään nykyään arvio koiran rodunomaisesta käyttäytymisestä, mikä on hyvä mittari tarkastella koiran suhtautumista vieraaseen ihmiseen ja käsittelyyn. Arvostelussa on suhtautuminen tuomariin; käsiteltävissä, väistää, vihainen sekä onko koira yleisesti pelokas tai vihainen muille koirille. Pääsääntöisesti tiibetinspanielit ovat saaneet näyttelyistä luonnearvion: käsiteltävissä.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Eri maiden välisten tiibetinspanielipopulaatioiden välillä ei ole tullut ilmi eroavaisuuksia luonne- ja käyttäytymisominaisuuksien suhteen.

Sukupuolten väliset erot

Sukupuolten välisiä suuria eroja ei käyttäytymisessä ole havaittavissa kyselyn perusteella. Ainoana erona, joka voitaneen mainita, on joillakin uroksilla ilmenevä voimakas sukuvietti. Tämä voi ilmetä uhoamisena muille uroksille tai innokkuutena astua muitakin kuin narttuja, joilla on juoksuaika. Hormonaalisesti säädeltyyn sosiaaliseen käyttäytymiseen liittyvää 'merkkaamista' sisälle voi esiintyä useammin uroksilla.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Tiibetinspanielin alkuperäinen käyttötarkoitus on ollut toimia Tiibetissä luostarien muureilla vahtien ympäristöä. Jotakin ympäristöön kuulumatonta havaitessaan ne ilmoittivat siitä välittömästi äänellään (haukkumalla). Tämä ominaisuus on säilynyt vahvasti myös nykypäivän tiibetinspanieleilla. Ne kapuavat mielellään hieman korkeammalle paikalle nähdäkseen ympäristönsä mahdollisimman hyvin ja osaavat käyttää ääntään epäröimättä. Lisäksi ne ovat toimineet kylmissä luostareissa ihmisten sen ajan ”lämpöpulloina”. Tämä käyttäytyminen ilmenee nykyäänkin siten, että tiibetinspanieli kaivautuu mielellään peittoihin ja hakeutuu nukkumaan omistajansa kanssa samaan sänkyyn.

Tiibetinspanieli on säilynyt kautta historiansa valppaana, toimeliaana ja itsevarmana. Nykyäänkin niiden vahtivietti on vahva ja osalla yksilöistä se ilmenee äärimmäisenä haukkuherkkyytenä. Tämä on rodulle ominaista käytöstä, mutta liiallista turhaa haukkumista ei pitäisi vaalia. Tätä ominaisuutta pystytään toki hallitsemaan hyvin pitkälti koulutuksen avulla.

Tämän päivän tiibetinspanieli on monipuolinen seurakoira. Kuitenkin itsepäinen ja itsenäinen luonne vailla kovinkaan voimakasta miellyttämisenhalua tuovat omat haasteensa harrastuksia ajatellen. Tiibetinspanielin kanssa voi harrastaa agilitya, tokoa, rally-tokoa, koiratanssia jne., mutta tiibetinspanielille tyypillisten luonneominaisuuksien ja rodun rakenteen vuoksi kilpailutavoitteinen harrastaminen ei ole kovinkaan yleistä. Uusi laji nosework eli kolmen hajun etsintä on myös mahdollinen harrastuslaji tiibetinspanielin kanssa.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Tiibetinspanielin käyttö suosittuna ja helppona seurakoirana tullaan säilyttämään vaalimalla niiden avointa ja sosiaalista luonnetta sekä pitämällä huolta jatkossakin rodun hyvästä terveydentilasta, joka on tae monipuoliselle seurakoiralle.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Rodun käyttö harrastuskoirana lieene Pohjoismaissa kaikkein yleisintä. Tiibetinspanieli toimii kuitenkin jokaisessa maassa pääsääntöisesti ainoastaan seurakoirana.

Kokeet

Taulukko 12. Tiibetinspanieleiden vuosittaiset osallistumismäärät muissa virallisissa koemuodoissa 2023–2014

Koemuoto Vuosi	Agility (AGI)	Rally-Toko (RT)	Tottelevaisuus (TOKO)	Käyttäytymiskoe (BH)
2023	5	6	3	0
2022	4	4	3	1
2021	2	3	1	0
2020	1	4	0	0
2019	3	5	2	0

2018	4	5	2	0
2017	8	7	5	1
2016	7	2	2	0
2015	0	2	1	0
2014	4	1	0	0
2013	4	0	0	0

Jalostustietojärjestelmä. 5.11.2024

Tiibetinspanieleille tulee lähes vuosittain tuloksia agilitystä. Rally-toko on nostanut pikkuhiljaa suosiotaan verrattuna tottelevaisuuskokeisiin. Osallistujien määrä rodun populaation nähden on kuitenkin äärimmäisen pieni. Rodulta puuttuvan miellyttämishalun sekä itsenäisen luonteensa vuoksi tiibetinspanieli on todella haastava motivoitava ja koulutettava. Nämä seikat asettavat paljon haasteita kisatavoitteelliseen harrastamiseen, vaikkakin muutoin tiibetinspanieli sopii moneen lajiin.

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Suomessa on ainakin yksi tiibetinspanieli, joka on saanut koulutuksen hypokoiraksi. Lisäksi rodun edustajia toimii useampiakin Kennelliiton kaverikoiratoiminnassa ja ainakin tiettävästi yksi Kennelliiton lukukoiratoiminnassa. Kaverikoira- ja lukukoiratoiminnalla on virallinen hyötykoira-status ja molemmat määrittävät osaksi eläinavusteista toimintaa.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Tiibetinspanielin alkuperäinen käyttötarkoitus ilmoittavana vahtikoirana korostuu nykypäivänäkin voimakkaasti rodun käytöksessä. Niillä on suuri tarve päästä tarkkailemaan ympäristöään ikkunasta tai ne kapuavat ulkona mahdollisimman korkealle kivelle tms., mistä ne pystyvät näkemään ympäristönsä mahdollisimman laajalti. Jotakin epäilyttävää nähdessään ne ilmoittavat siitä äänellään (haukkumalla).

Luostareissa tiibetinspanielit elivät yleensä isommissa laumoissa. Tämän vuoksi ne nykyäänkin viihtyvät selvästi paremmin, jos niillä on mahdollisuus nauttia lajitoverinsa seurasta. Tämä kuvastaa rodun sosiaalisuutta. Urokset ja nartut tulevat keskenään toimeen, eikä niiden tule koskaan olla aggressiivisia toisia kohtaan. Onnellinen tiibetinspanieli on sellainen, joka saa toteuttaa vartioimistarvettaan nykyäänkin ja jolle annetaan mahdollisuus tarkkailla elinympäristöään.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Koiran persoonallisuuteen ja käyttäytymiseen vaikuttavat perimä ja ympäristötekijät eli kasvatus, koulutus, ruoka ja ylipäätään kaikki kokemukset, mitä koira elämänsä aikana kokee. (Katriina Tiira, 2019)

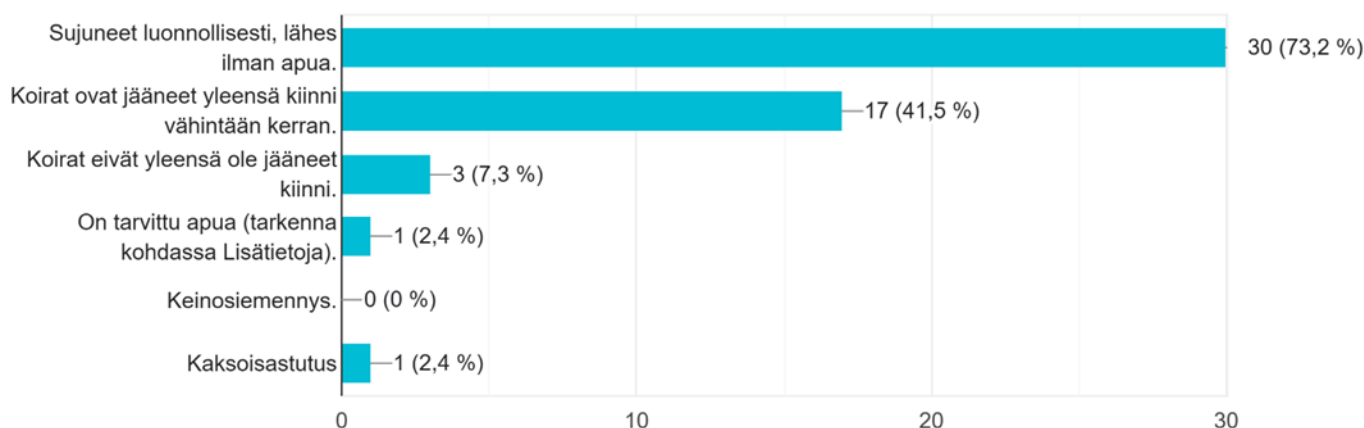
Lisääntymiskäyttäytyminen

Pääsääntöisesti tiibetinspanielit ovat erinomaisia emoja ja urokset hyviä astujia, joilla on vahva lisääntymisvietti. Haluttomuutta ei yleensä esiinny kuin harvakseltaan. Hoivavietti on nartuilla lähestulkoon aina luonnostaan erinomainen ja nartut imettävät ja huolehtivat pennuista hyvin. Tiibetinspanielien lisääntymiskäyttäytyminen vaikuttaa edelleen ongelmattomalta astutuksen, synnytyksen ja emon hoivakäyttäytymisen osalta. Käyttäytymiskyselyssä 2024 kaikki vastaajat ilmoittivat nartun hoivaavan ja imettävän pentuja hyvin.

Syntymän jälkeen emon hoiva ja sen laatu vaikuttavat merkittävästi koiran tulevaan käyttäytymiseen, ja sitä pidetään yhtenä tärkeimmistä käyttäytymiseen vaikuttavista ympäristötekijöistä.

Lisääntymiskäyttäytymistä on käsitelty laajemmin luvussa 4.3.4.

Kaavio 16. Lisääntymiskäyttäytyminen rotujärjestön kyselyssä 2024. Miten astutukset ovat sujuneet. Vastauksia 41 kpl.

Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekysely 2024. 24.11.2024.

Jalostuksessa tulee suosia narttuja, jotka tiinehtyvät ja synnyttävät luonnollisesti.

Vaikka lisääntymiskäyttäytymisen ongelmat (urosten merkkailu, aggressiivisuus muita uroksia kohtaan) tai sairauksien ennaltaehkäiseminen olisivatkin steriloinnin tai kastroinnin perusteina, tulee ottaa huomioon, että kastroidi ja sterilointi ovat tutkimusten mukaan yhteydessä myös koiran muuhun käyttäytymiseen, kuten ääniarkuuteen.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Tiibetinspanieli on erittäin sosiaalinen rotu ja tulee lähestulkoon aina toimeen kaikkien kanssa. Tämä juontaa juurensa jo rodun historiasta, jossa ne luostareissa elivät useiden lajitovereiden seurassa. Harvakseltaan törmää uroksiin, jotka ovat todella aggressiivisia muita uroksia kohtaan.

Jos saman lauman sisällä yhdellä nartulla on pennut, päästävät ne usein lauman muutkin koirat hoivaamaan pentuja, kun kriittisin aika pentujen kohdalla on ohitse.

Vuonna 2013–2023 luonnetestattiin 23 tiibetinspanielia. Testatuista 18 (78,26 %) on ollut luoksepäästäviä ja avoimia, mikä kertoo rodun olevan hyvin suojea myös vieraita ihmisiä kohtaan ja soveltuvan erinomaisesti seurakoiraksi tämän ominaisuuden myötä. Käyttäytymisen jalostustarkastuksessa kaikki koirat olivat käsiteltävissä, sekä lähes kaikki olivat luoksepäästäviä ja menivät tervehtimään vierasta ihmistä. Käyttäytymiskyselyssä yli 80 % vastanneista ilmoitti koiransa olevan avoin ja ystävällinen ihmisille.

Aggressiivisuus

Tiibetinspanieleiden käyttäytymiskyselyssä aggressiivisuutta esiintyi 2,3 %:lla. Useimmiten se kohdistui muihin koiriin, mutta myös aggressiivisuutta ihmistä kohtaan tuli esiin, esimerkiksi oman perheen jäseniä purevia. Kennelliiton kyselyssä vihasuutta ihmistä kohtaan oli 2,4 %:lla ja muita koiria kohtaan 5,2 %:lla. Aggressiivisuus ihmistä kohtaan tuli nyt esiin harvemmassa vastauksissa kuin vuoden 2014 kyselyssä. Hoitotoimenpiteiden vastustamista esiintyi omistajakyselyssä 2014 24 %:lla ja nyt vuonna 2024 teetetyssä kyselyssä 19,7 %:lla. Aggressiivisuudelle ja hoitotoimien vastustamiselle voi olla monia syitä kuten: arkuus, aggressiivisuus tai ympäristötekijät eli puutteellinen sosiaalistaminen tai huonot kokemukset.

Aggressiiviset eleet ovat osa koiran normaalia kommunikaatiota, ja niitä esiintyy myös aggressiivisten tilanteiden ulkopuolella, kuten esimerkiksi leikin yhteydessä. Aggressiivinen käytös voi kuitenkin mennä yli, jolloin koira saattaa vaarantaa ihmiset ja muut eläimet. Erityisesti ihmisiä kohtaan kohdistunut aggressiivisuuden taustalla on useimmiten pelko ja tällöin puhutaan pelkoaggressiivisuudesta. Muina aiheuttajina koiran aggressiiviselle käytökselle voivat olla resurssiaggressiivisuus, jolloin koira puolustaa esim. ruokaansa, lelujaan tai reviiriään. Myös erilaiset kiputilat aiheuttavat koiran aggressiivista käytöstä. (Mäki & Kempe, 2023. Luonnonvarakeskus.)

Aggressio, joka kohdistuu omistajaan tai perheenjäseneseen, on harvinaisempaa kuin vieraisiin ihmisiin tai toisiin koiriin kohdistuva aggressiivisuus. Aiemmin puhuttiin dominanssiaggressiosta, mutta käsite on nykyään kiistanalainen. Useimmissa tapauksissa johdonmukainen lempeän jämäkkä kasvatusmenetelmä, jossa koiralla on selkeät rajat rakkauden lisäksi riittää useimmiten estämään omistajaa kohtaan suunnatun aggression. Koiran koulutuksessa rankaisuun perustuvien menetelmien on havaittu olevan yhteydessä koiran ongelmankäytökseen ja aggressiivisuuteen. Silti kaikki aggressiivinen käytös ei aina ole omistajan syytä. Koirat eroavat myös vieraita koiria kohtaan osoitetulta sosiaalisuudeltaan. Suhtautuminen vieraisiin koiriin saattaa muuttua joidenkin kohdalla voimakkaasti 1–2 vuoden iässä, kun koira tulee sukukypsäksi. Myös koiran kokemukset muista koirista vaikuttavat paljon sen suhtautumiseen muihin koiriin. (Katriina Tiira, 2019)

Käyttäytyminen ja luonteenpiirteet syntyvät koiran geenien ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutuksesta. Geenit säätelevät aivojen välittäjäaineita, joista esimerkiksi serotoniinin puutteen tiedetään altistavan ahdistuneisuudelle, pelokkuudelle ja masennukselle. Tietynlainen geeniperimä voi lisätä alttiutta; toisaalta tietyt geeniyhdistelmät voivat myös suojea käyttäytymishäiriöiltä. Aggressiivisuuteen ja pelokkuuteen näyttävät vaikuttavan samat geenialueet, ja niiden välille on löydetty myös geneettisiä korrelaatioita. Tutkittaessa toisiin koiriin ja tuntemattomiin ihmisiin kohdistuvaa aggressiota huomattiin aggressiivisuuden lisääntyessä myös pelokkuuden lisääntyvän. Lisäksi on löydetty erillinen geenialue, joka kohdistuu omistajaan sekä perheen muihin koiriin kohdistuvaan. Vieraita ihmisiä, muita koiria sekä omistajaa ja

perheenjäseniä kohtaan osoitettu aggressio saattavat olla geneettisesti eri ominaisuuksia. (Mäki & Kempe, 2023. Luonnonvarakeskus.)

Pelot ja ääniherkkyys

Tiibetinspanieleiden käyttäytymiskyselyssä 2019 arkuutta esiintyi 4 %:lla. Varsinainen ääniherkkyys eli selkeä pelko ääniä kohtaan tuli esille 22 vastauksessa. Tiibetinspanieleiden käyttäytymiskyselyssä 2024 arkuutta ja pelkoa taas esiintyi 3,8 %:lla vastanneista ja selkeää äänipelkoa 7,6 %:lla. Kennelliiton kyselyssä 2024 arkuutta tai pelkoa esiintyi 6,7 %:lla. Vuosina 2013–2023 luonnetestatuista tiibetinspanieleista laukausvarmoja oli 82,61 %.

Kyselyssä tuli ilmi pelon kohteita, joita esiintyy aina joillakin yksilöillä. Tällaisia ovat mm. sähkölaitteiden piippaukset, ilotulitteet, hyönteisten surina, rasahdukset tai kolaukset.

Pelko on tärkeä tunne monen lajin säilymisen kannalta. Liiallinen pelokkuus, jolloin koira tuntee pelkoa useissa tilanteissa, voi aiheuttaa sille käyttäytymisongelmia. Arjessa ongelmia tuottavat eroahdistus yksin ollessa, kovien äänien pelko tai vieraiden ihmisten pelko. Lievä pelokkuus saattaa jäädä huomaamatta, kun taas voimakas pelko on helppo havaita. Pelokkuus voidaan jakaa sosiaaliseen (ihmiset, koirat, eroahdistus) ja ei-sosiaaliseen (eroahdistus, uudet tilanteet, kovat äänet, alustat, korkeat paikat) pelon kohteen mukaan. Suomalaisessa 3000 koiran kyselytutkimuksessa on havaittu, että pelokkuuden eri osa-alueilla on yhteyttä. Vieraita ihmisiä ja uusia tilanteita pelkäävät koirat olivat useammin myös ääniarempia ja eroahdistuneempia kuin rohkeat koirat. Pitkittynyt ahdistus ja pelokkuus saattavat johtaa krooniseen stressiin, joka altistaa sairauksille, esimerkiksi ihosairauksille. (Katriina Tiira, 2019)

Pelokkuuteen vaikuttavat perimä ja ympäristötekijät. Pelolle on saatu korkeita periytyvyysasteita, ja siihen vaikuttavia geenialueita on löydetty tutkimuksissa. Pelko siis periytyy voimakkaasti vanhemmilta jälkeläisille. Ympäristötekijöistä koiran elämän ensimmäiset kuukaudet ovat erittäin tärkeitä. Pentuajan niukalla sosiaalistamisella tiedetään olevan suuri merkitys pelokkuuden syntyyn. Puutteellinen sosiaalistaminen on usein syy siihen, miksi myöhäinen luovutusiän tai pentuajan sairastuvuuden on todettu lisäävän pelokkuutta. Emon hoiva ja sen laatu ovat merkittävässä asemassa. Koiran kokemuksilla on myös suuri merkitys sen persoonallisuudelle. Tutkimuksissa on todettu, että kokemattomien omistajien koirat ovat usein hieman aggressiivisempia ja pelokkaampia. Useissa tutkimuksissa on havaittu saman kodin koirakaverien ehkäisevän pelokkuutta. Perimän ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutus tarkoittaa sitä, että yksilön perimä voi lisätä alttiutta tietynlaisen käyttäytymiseen, mutta pelokkuuden laukaisee vasta jokin ympäristötekijä kuten voimakas pelästyminen. (Katriina Tiira, 2019)

Ääniarkuus on pelokkuutta, jossa pelko kohdistuu koviin ja yllättäviin ääniin. Kovien äänien pelko voi laajentua koskemaan tavanomaisia arjen ääniä, ja sille on tyypillistä paheneminen iän myötä. Ääniarkuus on suhteellisen pysyvä ominaisuus, eikä sitä voida hoitaa kokonaan pois. Se on hyvin tyypillistä maailman koirille rodusta riippumatta (suomalaisilla koirilla 39,4 % kyselytutkimuksen mukaan). Ääniarkuuteen vaikuttavat sekä perimä että ympäristötekijät, mutta se periytyy voimakkaasti. Joillakin koirilla ääniarkuus johtuu voimakkaasta kokemuksesta kuten ilotulitteiden pelästymisestä, joskus harvoin koira voi oppia sen muilta koirilta tai ihmiseltä. Steriloinnin ja kastroidin on havaittu lisäävän alttiutta ääniarkuuden kehittymiseen. Tutkimuksen mukaan

vaikuttaisi myös siltä, että vapaana liikkuminen siirtää ääniarkuuden puhkeamista myöhemmälle iälle. (Katriina Tiira, 2019)

Pelokasta (arkaa) koira ei saa käyttää jalostukseen. Ääniarkaa koira ei saa käyttää jalostukseen.

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Käyttäytymiskyselyssä 2019 eroahdistusta esiintyi 6 %:lla laumassa elävistä ja 11 %:lla ainoina koirina elävistä tiibetinspanieleista. Kennelliiton terveystutkimuksessa 2024 eroahdistusta esiintyi 4,8 %:lla. Käyttäytymiskyselyssä 2024 yli 20 %:lla koirista esiintyi jonkinlaisia eroahdistuksen oireita lievistä oireista vaikeampiin.

Kuvailtuja oireita yksinjäämistilanteessa oli seuraavanlaisia: haukkuminen ja vinkuminen, kuolaaminen, oven raapiminen, esineiden ja huonekalujen tai seinien pureskeleminen ja repiminen sekä tarpeiden tekeminen sisälle. Osa koirista hätääntyi ja oli hermostuneita. Tilanne saattaa helpottua, kun koiralle hankitaan kaveri, mutta eroahdistusta esiintyy myös laumassa elävillä. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, ettei eroahdistus ole päässyt siihen pisteeseen, että siihen tarvitaan lääkitystä ja pidempää kuntoutusta.

Eroahdistus on koiran ahdistuneisuutta, kun se on yksin tai erotettuna tietystä sille tärkeästä ihmisestä. Se on hyvin yleinen ongelma koirilla. Eroahdistuksen synty on tiiviissä yhteydessä koiran luonteeseen, fysiologiaan ja geneettiseen perimään. Ympäristötekijöitä kontrolloimalla ei yleensä voida ehkäistä eroahdistuksen syntymistä. (Mäki & Kempe, 2023. Luonnonvarakeskus.)

Eroahdistuksen oireista tulee muistaa, että kaikkia niitä voi esiintyä myös muista syistä kuin eroahdistuksesta (koiran aktiivisuus ja energisyys, sisäsiisteyskasvatuksen puutteet, sairaus tai vanhuuteen liittyvät kognitiiviset häiriöt). Usein eroahdistunut koira on myös pelokas: se voi yksinkertaisesti pelätä kotona yksin olemista. Joskus eroahdistuneen koiran ja omistajan välillä voi olla ns. hyperkiintymyssuhde, eikä kaikilla hyperkiintymyssuhteen omaavilla koirilla ole eroahdistusta. Tutkimuksissa todettiin eroahdistuneita ja ei-eroahdistuneita erottavan kaksi tekijää: koiran saama liikunnan määrä ja koiran ikä sen tullessa uuteen perheeseen. Koiran eroahdistus alkaa yleensä vanhempana, mutta sitä voi olla myös pennulla. Se voi liittyä myös muutoksiin kotona, kuten muutto tai avioero. Eroahdistukseen saattaa liittyä perinnöllisiä tekijöitä, mutta eroahdistusta voidaan hoitaa usein hyvällä menestykselläkin. (Katriina Tiira, 2019)

Voimakkaasta eroahdistuksesta tai voimakkaasta yksinolopelosta kärsivää koira ei suositella jalostukseen.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Ikään liittyviä selkeitä käytöshäiriöitä ei juurikaan esiinny tiibetinspanieleilla. Useimmat iän tuomat ongelmat liittyvät terveydellisiin seikkoihin, jotka voivat muuttaa koiran käyttäytymistä. Käytöksen muuttumista, 'unohtelua' esiintyi tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 muutamilla, useimmiten yli 14-vuotiailla tiibetinspanieleilla. Käyttäytymiskyselyssä 2024 ikään liittyviä muutoksia 10–14-vuotiailla koirilla esiintyi jonkin verran. Tällaisia muutoksia olivat mm. näön heikkenemiseen liittyvä varovaisuus liikkuesssa, stressitason nouseminen ja kuulonheikentymiseen liittyvä ääntelyn lisääntyminen.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Kondrodystrofisena rotuna tiibetinspanielilla on mutaation aiheuttama raajojen pitkien luiden kasvuhäiriö, minkä takia niillä on tyypillinen pitkänomainen ulkomuoto ja lyhyet ja käyrät raajat. Mutaatioon liittyy taipumus selkänikamien välilevyjen varhaiseen rappeutumiseen, joka alkaa jo ensimmäisen elinvuoden aikana. Rappeutuneet välilevyt ovat alttiita vaurioille ja seurauksena on määräkoirahalvauksena tunnettu välilevytyrä. Tiibetinspanielilla on siis geneettinen alttius sairastua välilevytyrään. Selästä johtuva kipu voi joillakin yksilöillä aiheuttaa aggressiivista käytöstä ihmisiä tai toisia koiria kohtaan. Myös nivelrikko lonkissa tai kyynärnivelleessä tai polvilumpion sijoiltaanmeno tuottavat kipua, samoin esimerkiksi silmiä hankaavat ripset.

Selvittämättömät kiputilat voivat aiheuttaa muutoksia koiran käyttäytymisessä ja kipeä koira ei välttämättä näytä kipua.

Akuutti kipu aiheuttaa sympaattisen hermoston aktivoitumisen, mikä voidaan nähdä fysiologisina muutoksina: sydämen syke kiihtyy, verenpaine nousee, hengitys tiheenee ja pinnallistuu, pupillit suurenevät, verisuonet supistuvat, eläin turpoaa koska kroppaan kertyy nestettä, suu kuivuu, virtsaaminen vähenee, ja keho voi olla jännittynyt.

Eläimet ilmaisevat kipua monin tavoin. Ne väistävät vaistomaisesti asiaa, joka tuottaa kipua. Ne pakenevat. Ne huutavat kivusta, tai sitten ne jähmettyvät paikalleen vapisemaan ja hikoilemaan. Ne voivat ontua, ja ne voivat virtsata alleen. Reaktion laatu riippuu kivun merkityksestä kussakin tilanteessa. Eri koirarotuja on jalostettu käyttäytymiseltään erilaisiksi: toisten työtehtävät edellyttävät korkeaa kipukynnystä ja työskentelyn jatkumista, vaikka sattuu. Näissä tilanteissa koira kuitenkin tuntee kipua, vaikka ei näytä sitä eikä välitä siitä.

Krooniselle kivulle ei ole mitään selviä ja tyypillisiä, koirasta luettavia merkkejä. Merkit ovat hyvin pieniä muutoksia koiran käyttäytymisessä. Monet koirat eivät halua näyttää kipuaan, koska luonnossa se merkitsisi laumasta karkottamista. Jos näet koirallasi kipukäyttäytymistä, sillä on todennäköisesti kipuja. Mutta vaikka et näkisi mitään kipuun viittaavaa, koirallasi voi silti olla kipuja.

Kipukäyttäytymiseen kuuluu myös erilaisia, sosiaalisesti määräytyviä, opittuja käyttäytymistapoja. Pikkulapsilla nähdään erilaisia taikauskoisia riimejä, ja koiralla voi alkaa esiintyä häiriökäyttäytymistä, esimerkiksi ylivilkkausta tai aggressiivisuutta.

Esimerkkinä kroonisesta kivusta on myös nivelrikon aiheuttama kipu. Nivelrikkoa syntyy esimerkiksi ristisiteen repeytymisen, polvilumpion sijoiltaanmenon, osteokondroosin sekä kyynärnivelen tai lonkan kasvuhäiriön seurauksena. Hoitamattomana se tarkoittaa pitkäaikaista, jomottavaa, tylsää kipua, joka johtaa eläimen liikuntahaluttomuuteen. Tämä taas aiheuttaa lihaskudoksen katoamista, kramppeja, triggerpisteitä eli lihaksen sidekudoksessa olevia aristavia pisteitä, jotka saattavat aiheuttaa heijastuskipuja läheisiin lihaksiin, uudisluumuodostusta, liikapainoa ja lisää kipua. Kaikesta tästä muodostuu jatkuva noidankehä. Mitä aikaisemmassa vaiheessa kehän saa katkaistua, sitä parempi elämänlaatu koiralle saadaan aikaan. (Katariina Mäki ja Anna Hjelm-Björkman, Suomen Kennelliitto)

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Rodun keskeisimpänä ongelmana käyttäytymisen ja persoonallisuuden osalta voidaan pitää ääniarkuutta, joka on voimakkaasti omistajan arkeen vaikuttava käytösongelma. Pelokkuus ja ääniarkuus arjessa ovat haastavia, mutta vaikuttavat myös koiran hyvinvointiin ja terveyteen. Vaikka uusimpien kyselyiden valossa ääniarkuus tiibetinspanieleilla on vähentynyt esim. luonnetestitulosten valossa on huomioitava, että tiibetinspanieleiden luonnetestaukset ovat selkeästi vähentyneet. Perheenjäsenenä elävältä seurakoiralta edellytetään, ettei se osoita aggressiivisuutta vieraita ihmisiä tai omistajaa kohtaan. Koiran hyvinvoinnista huolehtimista vaikeuttaa, jos arkiset, normaalit hoitotoimenpiteet kotona tai eläinlääkärissä aiheuttavat aggressiivisuutta. Aggressiivisuus muita koiria kohtaan voi rajoittaa omistajan elämää ja koiran ulkoilua ja liikuntaa sekä koiran kanssa harrastamista. Eroahdistus hankaloittaa normaalia arkea, oli kyse sitten yksin olemisen pelkäämisestä tai varsinaisesta eroahdistuksesta. Jalostustietojärjestelmän mukaan, jonne on merkitty 1758 tiibetinspanielin kuolinsyy, yhdeksän yksilöä on lopetettu käytös – tai käyttäytymishäiriön vuoksi. Tämä on pieni osa koko rodusta, mutta yksikin em. syystä lopetettu tiibetinspanieli on liikaa, johtuivat käytösongelmat perimästä tai ympäristötekijöistä.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Pelokkuus (arkuus) ja ääniarkuus sekä aggressiivisuus johtuvat sekä perimästä että ympäristötekijöistä. Perimän merkitys on selkeä geenialueiden löydyttyä. Koiran käyttäytymistä ja persoonallisuutta koskevia tutkimuksia on edelleen meneillään, ja niiden tuloksia tulee seurata. Jalostusvalinnoissa tulee huomioida käytösongelmat. Jalostukseen suunnitellun tiibetinspanielin persoonallisuutta ja käyttäytymistä tulee arvioida kriittisesti ja jättää pois jalostuksesta pelokkuutta, ääniarkuutta tai aggressiivisuutta osoittavat yksilöt. Tuomarikoulutuksessa käsitellään myös käyttäytymistä. Pennun mahdollisimman hyvän varhaisen kehityksen kannalta kasvattajan tulee huolehtia emon terveydestä ja ympäristöstä siten, etteivät sen mahdollisuudet hyvään pentujen hoivaan vaarannu. Pentuaikaisen sosiaalistamisen puutteet luovat pennulle alttiuden pelokkuuden puhkeamiseen uusissa tilanteissa tai muita koiria tai ihmisiä kohtaan. Tästä syystä kasvattajien tulee jo ennen luovutusikää huolehtia tarvittavasta sosiaalistamisesta. Pennun ihanteellisena luovutusikänä pidetään 8 viikkoa juuri sosiaalistamisen vuoksi. Mikäli luovutusikä venyy, on kasvattajalla erityinen vastuu sosiaalistaa kehittyvää pentua. Uusia pennunomistajia tulee tukea ja neuvoa mahdollisimman tarkkaan pennun kouluttamisen ja sosiaalistamisen suhteen sekä valistaa voimakkaiden pelästymisten haitallisilta vaikutuksilta.

Kasvattajien tulee myös huolehtia siitä, että jalostukseen käytettävien koirien luonnetta mitataan jollakin tavalla, jotta saadaan käsitys jalostukseen käytettävän koiran luonteen vahvuuksista ja heikkouksista.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset

Periytyvien vikojen ja sairauksien vastustamisohjelman tavoitteena on ennaltaehkäistä tai vähentää periytyviä vikoja tai sairauksia, jotka alentavat koiran elinkykyä tai elintoimintoja tai aiheuttavat koiran elämän laadun alenemisen. Tiibetinspanielin PEVISA –ohjelma aloitettiin vuonna 1996 PRA:n ja patellaluksaation vuoksi. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa silmätarkastus on pakollinen jalostukseen käytettävillä tiibetinspanieleilla, polvitutkimuslausunto näissä maissa on vapaaehtoinen. Rodun kotimaassa Isossa-Britanniassa silmä- ja polvitarkastukset ovat vapaaehtoisia. Suomi on tiibetinspanieleiden osalta edelläkävijä terveystutkimusten suhteen.

Taulukko 13. Tiibetinspanieleiden PEVISA-ohjelmat 1996 – 2030.

Voimassa	Seurattu sairaus	Vaadittavat toimenpiteet	Raja-arvot ja rekisteröintirajoitukset
1.1.1996 - 31.12.2000	PRA ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehto on, että sen molemmat vanhemmat ovat virallisesti silmä- ja polvitarkastettu. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 10 kk vanhempi.	* PRA:ta sairastavan koiran jälkeläistä ei rekisteröidä. * PRA:n suhteen tarkistus suoritetaan kuitenkin kahden vuoden kuluttua (31.12.1997: Suomen Kennelliiton hallituksen päätös).
1.1.1999 - 31.12.2000	PRA ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehto on, että sen molemmat vanhemmat ovat virallisesti silmä- ja polvitarkastettu. Silmätarkastus ei astutushetkellä saa olla 10 kk vanhempi.	* Lause: ”PRA:ta sairastavan koiran jälkeläistä ei rekisteröidä” poistettiin PEVISA - ohjelmasta.
1.1.2001 - 31.12.2005	PRA ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehtona on, että kummallakin vanhemmalla on rekisteröintihetkellä virallinen polvitarkastuslausunto sekä silmätarkastuslausunto, joka ei saa olla 12 kk vanhempi.	* Tutkimustulokset eivät vaikuta rekisteröintiin.
1.1.2006 - 31.12.2010	PRA ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehtona on, että kummallakin vanhemmalla on rekisteröintihetkellä virallinen polvitarkastuslausunto sekä silmätarkastuslausunto, joka ei saa olla 24 kk vanhempi.	* Tutkimustulokset eivät vaikuta rekisteröintiin.
1.1.2011 - 31.12.2015	Perinnölliset silmätaudit ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehtona on, että molemmilla vanhemmilla tulee olla astutushetkellä voimassa olevat viralliset polvi- ja silmätarkastuslausunnot. Silmätarkastustulos ei saa olla 24 kk. vanhempi.	* Tutkimustulokset eivät vaikuta rekisteröintiin.
1.1.2016 – 31.12.2020	Perinnölliset silmätaudit ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehtona on, että molemmilla vanhemmilla tulee olla astutushetkellä voimassa olevat viralliset polvi- ja silmätarkastuslausunnot.	* Tutkimustulokset eivät vaikuta rekisteröintiin.

		Silmätarkastustulos ei saa olla 24 kk. vanhempi.	
1.1.2021 – 31.12.2025	Perinnölliset silmäsairaudet ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehtona on, että pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla polvitarkastuslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Patellaluksaation raja-arvo on aste 2. Silmätarkastustulos ei saa olla 24 kk vanhempi.	* Patellaluksaation raja-arvo on aste 2. Silmien tutkimustulos ei vaikuta rekisteröintiin.
1.1.2026 – 31.12.2030	Perinnölliset silmäsairaudet ja patellaluksaatio Jälkeläismäärärajotus	Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla polvitarkastuslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Patellaluksaation raja-arvo on aste 2, ja jos koiran polvitutkimustulos on aste 2, on se paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 24 kk vanhempi. Urokselle rekisteröidään korkeintaan 25 jälkeläistä alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Näistä viimeinen pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.	* Patellaluksaation raja-arvo on aste 2. Silmien tutkimustulos ei vaikuta rekisteröintiin. * Alle 4-vuotiaan uroksen jälkeläismäärä, korkeintaan 25, vaikuttaa jälkeläisten rekisteröintiin.

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Etenevä verkkokalvon surkastuma (PRA)

PRA (progressiivinen retina atrofia) eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia.

PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen.

Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy epänormaaliin näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua.

Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujenkin surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen pupilliin.

PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokea koira voi pärjätä erittäin hyvin. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia.

PRA-sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Geenitestillä kantajaksi todettua koiraa voidaan käyttää jalostukseen geneettisesti terveen kumppanin kanssa.

(<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>.11.11.2024)

Tiibetinspanielit sopeutuvat PRA-sairauteen yksilöllisesti. Sokea tiibetinspanieli saattaa selviytyä tutussa ympäristössä lähes normaalisti. PRA ei tällä hetkellä haittaa merkittävästi rodun jalostusta, mutta sairauden suhteen tulee olla valppaana.

Taulukko 14. PRA3:n periytyminen erilaisissa yhdistelmissä.

Vanhemmat	Jälkeläiset		
	Normaali	Kantaja	PRA-sairas
normaali+normaali	100 %	-	-
normaali+kantaja	50 %	50 %	-
normaali+PRA-sairas	-	100 %	-
kantaja+kantaja	25 %	50 %	25 %
kantaja+PRA-sairas	-	50 %	50 %
PRA-sairas+PRA-sairas	-	-	100 %

Maaailmanlaajuisesti rodussa tunnetaan (9.11.2024 mennessä) 147 PRA -sairasta yksilöä. Viimeisin PRA -sairas tiibetinspanieli on todettu 2.5.2019 (Suomi). Suomessa on todettu 32 tapausta, joista 29 on kasvatettu Suomessa ja kaksi tuotu USA:sta. (Tiibetinspanielit ry, PRA-sukutaulut. 9.11.2024)

Taulukko 15. PRA-tapausten lukumäärät eri maissa.

MAA	Ruotsi	Suomi	Norja	Iso-Britannia	USA	Ranska	Alankomaat	Saksa
PRA	61	32	22	19	6(7)	2	2	1

Tiibetinspanielit ry, PRA-sukutaulut. 9.11.2024

PRA-tapaukset on diagnosoitu tiibetinspanieleilla 2 – 12 vuoden iässä. Suurin osa sairaustapauksista on diagnosoitu 3 - 7 vuoden ikäisillä koirilla. (Tiibetinspanielit ry, PRA-sukutaulut. 9.11.2024)

PRA3-mutaatio

PRA:n useat vakavat geneettiset selvästi erotettavat muodot ovat tunnistettavissa, ja joista jokaisen aiheuttaa erilainen mutaatio tietyssä geenissä. PRA:n eri muodot ovat tyypillisesti rotukohtaisia, kliinisesti sairailta saman rodun koirilla on tavallisesti samanlainen mutaatio. Kliinisesti sairailta eri rotuisilla koirilla on tavallisesti erilainen mutaatio, vaikkakin samoja PRA-mutaatioita voi esiintyä myös eri roduissa.

Vuonna 2013 Kennel Club Genetics Centren geneetikot tunnistivat Animal Health Trustissa (AHT) mutaation, joka aiheuttaa etenevän verkkokalvon surkastuman (PRA:n) yhden muodon tiibetinspanieleilla. Tätä sairauden muotoa kutsutaan PRA3:ksi, jotta se voidaan erottaa muista, geneettisesti erilaisista ja eri mutaatioiden aiheuttamista PRA:n muodoista. PRA3-mutaation arvioidaan aiheuttaneen suunnilleen kaksi kolmannesta (2/3) niistä tiibetinspanieleiden PRA-tapauksista, jotka tutkittiin tutkimuksen yhteydessä. Mutaatio tai mutaatiot, jotka aiheuttavat jäljelle jäävän kolmasosan (1/3) tapauksista, jäävät tuntemattomiksi ja sen vuoksi niitä ei voida saada selville tämänhetkisellä PRA-testillä.

Myös PRA3 –mutaatio on resessiivinen, mikä tarkoittaa sitä, että koiran tulee periä kaksi mutaation kopiota sairastuakseen kliinisesti PRA:han. PRA3 on aikuisiällä alkava sairaus, ja kliiniset oireet voidaan tavallisesti havaita silmäläinlääkärin tarkastuksessa 4-7 vuoden iässä.

DNA-testi PRA3-mutaation toteamiseksi tuli saataville vuonna 2013. Geenitestin mukaan tiibetinspanieli voi olla:

VAPAA (normaali): näillä koirilla on kaksi normaalia DNA-kopiota. Vapaille koirille ei kehity PRA3-mutaation aiheuttamaa PRA:ta, vaikka ei voida sulkea pois mahdollisuutta, että niille kehittyisi PRA aiheutuen jostakin muusta mutaatiosta, jota ne saattavat kantaa ja jota ei voida saada selville tässä testissä.

KANTAJA: näillä koirilla on yksi kopio mutaatiota ja yksi normaali DNA-kopio. Näille koirille ei itselleen kehity PRA3-mutaation aiheuttamaa PRA:ta, mutta ne siirtävät mutaation noin 50 % :lle jälkeläisistään. Ei voida sulkea pois mahdollisuutta, että niille kehittyisi PRA aiheutuen jostakin muusta mutaatiosta, jota ne saattavat kantaa ja jota ei voida saada selville tässä testissä.

GENEETTISESTI SAIRAS: näillä koirilla on kaksi kopiota PRA3-mutaatiosta, ja niille kehittyi elinaikanaan lähes varmasti PRA.

(AHT:n tiedote, elokuu 2013 / Tiibetinspanielit JTO 2021 - 2025)

Tiibetinspanielit ry:n jalostustoimikunta on ylläpitänyt vuodesta 2013 yhdistyksen internet-sivuilla osoitteessa www.tiibetinspanielit.fi tulostilastoa, jolla on julkaistu jalostustoimikunnalle toimitetut PRA3- testatut koirat ja niiden tulokset. Rotujärjestö julkaisee yhdistyksen nettisivuilla myös listaa vanhempiensa tulosten perusteella PRA3- vapaista pentueista ja 2020 alkaen listaukset myös Norjan, Ruotsin ja Tanskan PRA3- vapaista tiibetinspanieleista.

Suomalaisia tiibetinspanieleita on geenitestattu PRA3-geenin osalta 12.11.2024 mennessä 770 kpl. Näistä tutkituista terveitä on 683 kpl, kantajia 82 kpl ja geneettisesti sairaita 5 kpl. Perimän kautta PRA3-vapaita tiibetinspanieleita on Suomessa 3700 (näistä 133 kpl on myös testattu terveiksi). (Tiibetinspanielit ry, PRA3-testatut ja PRA3-vapaat tiibetinspanielit. 10.11.2024)

8.1.2024 lähtien tiibetinspanieleiden PRA3-geenitestille on avattu sähköinen lähete ja tulokset on saatu näkyville jalostustietojärjestelmässä muodossa: normaali, kantaja tai sairas.

Rotujärjestö on korvannut virallisessa silmätutkimuksessa PRA-diagnoosin saaneiden koirien PRA3-geenitestauksen.

Taulukko 16. Silmätutkimustilasto vuosina 2013 – 2022 syntyneistä tiibetinspanieleista.

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä %
2013	714	184	26 %	120	65 %
2014	750	192	26 %	112	58 %
2015	644	161	25 %	92	57 %
2016	707	180	25 %	116	64 %
2017	606	149	25 %	100	67 %
2018	659	171	26 %	112	65 %
2019	595	138	23 %	98	71 %
2020	670	135	20 %	92	68 %
2021	698	153	22 %	121	79 %
2022	627	106	17 %	77	73 %

Jalostustietojärjestelmä. 9.11.2024

Vuositasolla yli 2-vuotiasta tiibetinspanieleita on tarkastettu silmien osalta 20 - 26 % syntyneistä. PRA3-geenitestauksen myötä kliinisesti PRA-sairaiden tiibetinspanieleiden määrä on vähentynyt. Kuten aiemmin mainittiin, edellinen PRA-tapaus on vuodelta 2019 eli edellisen JTO:n voimassa oloaikana ei uusia tapauksia ole todettu.

Huolimatta yhden PRA:ta aiheuttavan geenimutaation tunnistamisesta ja saatavilla olevasta geenitestistä, on kaikkien PRA:n muotojen suhteen jatkettava edelleen silmätutkimustulosten ja sukutaulujen tarkkaa huomioonottamista, sillä suomalaisilla tiibetinspanieleilla voi esiintyä PRA3:n lisäksi muita PRA:n muotoja.

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 24 kk vanhempi.

PRA-sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Tunnettua kantajaa ei saa käyttää jalostukseen lukuunottamatta PRA3-kantajia. Jalostusyhdistelmän neljän polven sukutaulussa ei tulisi olla molemmin puolin PRA-kantajia lukuun ottamatta PRA3-kantajia. Jalostusyhdistelmän toisen osapuolen tulee olla PRA3-vapaa. PRA3-kantajaa voidaan käyttää jalostukseen, jos yhdistelmän toinen osapuoli on todettu PRA3-vapaaksi. PRA3-kantajan jälkeläiset tulee testata PRA3-geenitestillä ennen niiden jalostuskäyttöä.

Polvilumpion sijoiltaanmeno eli patellaluksaatio

Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora takajalka. Vika on periytyvä. Polvilumpion rakennetta säätelevät useat eri geenit, joiden esilletuloa myös ympäristö muokkaa.

Pienikokoisilla roduilla polvilumpio luksoituu yleensä sisäänpäin (mediaalisesti). Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. II- ja III - asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. Ravatessaan koira koukistaa hetimitään raajaansa sen sijaan että tukeutuisi sillä maahan (polvilumpio on luiskahtanut pois paikoiltaan), ja jatkaa sitten normaalia ravia (polvilumpio on palautunut paikoilleen). IV -

asteen luksaatioissa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Usein oireet huomataan tapaturman jälkeen, vaikka kyseessä on synnynnäinen vika. Patellaluksaatio voi myös pahentua eikä nuorena saatu tulos välttämättä ole lopullinen.

Huomioithan, että patellaluksaatiotutkimus ei kerro koiran riskistä sairastua ristisideongelmaan.

Lievien patellaluksaation muotojen hoidoksi riittää yleensä lepo ja kipulääkitys. Jos tämä ei auta, patellaluksaatiota voidaan hoitaa kirurgisesti. Leikkausmenetelmiä on useita. Vaikeimman asteen luksaatioissa hoito voi vaatia useita leikkauksia ja ennuste voi olla huono.

(<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/polvilumpion-sijoiltaanmeno-patellaluksaatio>.11.11.2024)

Arvostelussa käytetään Putnamin asteikkoa. Luksaatio voi olla mediaalinen tai lateraalinen (tai molempia) eli polvi voi kiertyä sisään- tai ulospäin (tai molempia):

Aste 0	Polvilumpio ei luksoidu.
Aste 1	Polvinivel on lähes normaali. Polvilumpiota voidaan liikutella helpommin kuin normaalisti ja patella saadaan luksoitumaan mikäli polvea samalla ojennetaan. Patella saattaa luksoitua ajoittain, mutta se palautuu itsestään paikoilleen. Polvilumpion suoran siteen kiinnityskohta saattaa olla lievästi kiertynyt.
Aste 2	Polvilumpio on tavallisesti paikoillaan raajan ollessa ojennettuna. Lumpio luksoituu polvea koukistettaessa tai rotatoitaessa (kierretäessä) ja pysyy poissa telaurasta kunnes se asetetaan takaisin paikoilleen. Sääriluun (tibia) yläosa on kiertynyt jopa 30 astetta sisäänpäin (pienet koirat).
Aste 3	Polvilumpio on yleensä luksoituneena. Lumpio saadaan asetettua tilapäisesti paikoilleen. Sääriluun yläosa on kiertynyt jopa 30–60 astetta.
Aste 4	Polvilumpio on pysyvästi sijoiltaan, eikä se pysy telaurassa ilman leikkausta. Sääriluun yläosa kiertynyt jopa 90 astetta.

Taulukko 17. Polvitutkimustulokset prosentuaalisesti vuosina 2009-2023 tutkituilla tiibetinspanieleilla lausuntovuoden mukaan.

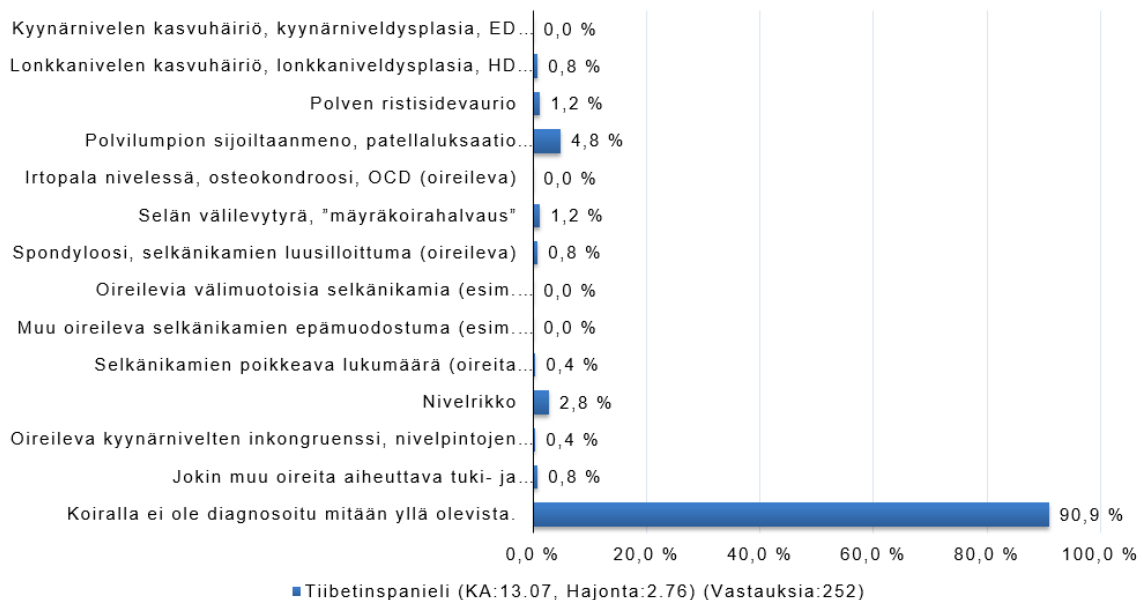
Vuosi	0		1		2		3		4		operoitu		Yhteensä
2009	220	74 %	53	18 %	19	6 %	7	2 %	0	0 %	0	0 %	299
2010	187	76 %	45	18 %	13	5 %	2	1 %	0	0 %	0	0 %	247
2011	210	77 %	45	17 %	11	4 %	4	1 %	2	1 %	0	0 %	272
2012	269	78 %	63	18 %	11	3 %	2	1 %	1	0 %	0	0 %	346
2013	308	77 %	61	15 %	27	7 %	3	1 %	0	0 %	0	0 %	399
2014	240	77 %	53	17 %	16	5 %	3	1 %	0	0 %	0	0 %	312
2015	229	77 %	47	16 %	13	4 %	7	2 %	0	0 %	0	0 %	296
2016	191	79 %	34	14 %	12	5 %	6	2 %	0	0 %	0	0 %	243
2017	233	80 %	35	12 %	16	6 %	5	2 %	1	0 %	0	0 %	290
2018	181	74 %	43	18 %	18	7 %	3	1 %	0	0 %	0	0 %	245
2019	213	79 %	35	13 %	18	7 %	4	1 %	0	0 %	0	0 %	270
2020	207	78 %	44	16 %	12	4 %	4	1 %	0	0 %	0	0 %	267
2021	187	75 %	49	20 %	11	4 %	3	1 %	0	0 %	0	0 %	250
2022	187	83 %	27	12 %	9	4 %	3	1 %	0	0 %	0	0 %	226
2023	162	74 %	38	17 %	14	6 %	4	2 %	0	0 %	0	0 %	218
Yhteensä	3224	77 %	672	16 %	220	5 %	60	1 %	4	0 %	0	0 %	4180

Jalostustietojärjestelmä. 13.1.2025

Vertailtaessa uudempia polvitarkastustuloksia aiempien vuosien tuloksiin, voidaan todeta, että muutokset rodun polvien terveydessä ovat pieniä. Polvitarkastusten myötä jalostuksessa terveystulokset on kuitenkin voitu ottaa huomioon. Trendi polvitulosten osalta on pysynyt ennallaan. Polvien rakenteeseen vaikuttavat paitsi perimä, myös ympäristötekijät, kuten ravinto ja liikunta.

Kaavio 17. Kennelliiton Terveyskysely (2024). Diagnosoidut luusto-ongelmat tiibetinspanieleilla.

Onko koiralta diagnosoitu jokin seuraavista?

Kennelliiton Terveyskysely. 26.9.2024

Kennelliiton terveyskyselyyn (2024) mukaan tiibetinspanieleilla esiintyy patellaluksaatiota 4,8 %:lla. Edellisessä Kennelliiton terveyskyselyssä patellaluksaatiota esiintyi 6 %:lla.

Vuosina 2019 – 2023 polvitarkastettuja tiibetinspanieleita on yhteensä 1231, joista 1149 (94 %) on saanut 0- tai 1-asteen polvitutkimustuloksen.

Rodun vastuumaan Iso-Britannian ja muiden pohjoismaiden vapaaehtoisuuteen perustuvat polvitarkastuskäytännöt on kuitenkin otettava kasvatustyössä työssä huomioon, sillä jalostusmateriaalia tarvitaan. Ruotsissa on polvitutkimus tehty vuosina 2021 – 2023 26 – 33:lle tiibetinspanielille per vuosi (Tibetansk Spaniel Klubb, Ruotsi, 2024).

Jalostuksessa olisi hyvä käyttää vain koiria, joilla ei esiinny polvilumpion sijoiltaanmenoa. Jalostukseen suositellaan tervepolvisia (0/0) tiibetinspanieleita, mutta toistaiseksi patellaluksaation astetta 1 tai 2 sairastavaa voi käyttää jalostukseen yhdistettynä koiraan, jolla on patellaluksaation aste 0. 2-asteen polvituloksen omaavan tiibetinspanielin jalostuskäyttö on tarkoin harkittava ja muilta ominaisuuksiltaan sen tulee olla korkealaatuinen. Patellaluksaation astetta 3 tai 4 sairastavaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Taulukko 18. Pentueet vuosilta 2021 – 2024 (marraskuuhun saakka), joilla toisella vanhemmalla on polvitulos 2.

Pentueen rekisteröintivuosi	Pentueet yhteensä	Pentueen toisen vanhemman polvitulos 2
2021	189	15 (1 kpl toisella vanhemmalla 3. polvi)
2022	166	10
2023	120	10
2024 (pentueet 23.11.2024 saakka)	110	9

Jalostustietojärjestelmä. 23.11.2024

Vuosina 2021 – 2024 2. polvista tiibetinspanielia oli käytetty jalostukseen 7,5 % pentueista. Pääsääntöisesti 2. polviset vanhemmat oli yhdistetty 0/0 polviseen yksilöön.

PEVISA-ohjelman mukaan pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla polvitarkastuslausunto. Patellaluksaation raja-arvo on aste 2, ja jos koiran polvitutkimustulos on aste 2, on se paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Polvitarkastuslausunto on voimassa kaksi vuotta lausuntopäivästä. Yli kolmevuotiaalle koiralle annettu lausunto on voimassa pysyvästi.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Kennelliiton terveystarkastuksen mukaan 88 % tiibetinspanieleista elää terveisinä ja hyvinvoivina tai sillä ei ole ollut merkittävästi sairauksia.

Silmäsairaudet

Silmätarkastustulosten perusteella yli 70 % tiibetinspanieleista on terveysilmäisiä. Jalostustietojärjestelmässä 2013-2022 syntyneistä tiibetinspanieleista esiintyy eniten distichiasista (272), distichiasis/ektooppinen cilia (62), ektooppinen cilia (7), silmäluomen sisäänpäin kiertymiä (116), caruncular trichiasista (49), trichiasista (87), puutteellisia kyynelkanavan aukkoja (42). Lisäksi esiintyy PPM:tä, perinnöllisiä kaiheja, makroblephalonia/silmäluomen ulospäin kiertymiä.

Kennelliiton terveystarkastuksessa 80,2 %:lla ei oltu todettu silmien tai silmäluomien sairauksia. Oireita aiheuttavia ylimääräisiä tai virheellisesti sijoittuneita ripsiä (distichiasis, caruncular trichiasis) oli todettu 10,3%:lla ja silmäluomen rauhasen esiinluiskahdus 'kirsikkasilmä' 'cherry eye' oli todettu 6,3 %:lla.

Taulukko 19. Kennelliiton terveystiedoista virallisissa silmätarkastuksissa löytyneet silmien ongelmat vuosilta 2013-2022 syntyneiden osalta.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Caruncular trichiasis	6	13	8	7	2	6	1	3	1	2
Distichiasis	33	54	49	39	30	30	20	13	4	-
Distichiasis/ Ektooppinen Cilia	1	4	-	4	3	14	8	6	12	14
Kaihi / Katarakta	4	5	-	4	2	1	1	-	-	-
Keratiitti	1	2	1	2	2	1	-	1	1	-
PPM iris-iris	-	6	1	5	1	5	2	2	6	1
Puutteellinen kyynelkanavan aukko	4	3	6	5	3	5	4	3	5	4
Silmäluomen sisäänpäinkiertymä	19	18	10	18	11	8	9	13	3	7
Trichiasis	13	8	9	13	8	9	8	11	3	5
Vilkkuluomen rauhasen esiinluiskahdus	-	-	1	-	1	1	1	-	-	1

Jalostustietojärjestelmä, 15.11.2024

Ylimääräiset ripset

*Ylimääräisten ripsien (**distichiasis ja ektooppinen cilia**) karvatuppi sijaitsee luomirauhasessa tai sen vieressä. Distichiasiksessa, joka on näistä lievempi, karva kasvaa ulos luomen vapaasta reunasta. Oireet riippuvat karvan paksuudesta ja kasvusuunnasta. Ohuet, ulospäin suuntautuvat karvat aiheuttavat tuskin lainkaan oireita, paksummat ja silmän pintaan osuvat karvat sitä vastoin voivat aiheuttaa eriasteisia ärsytysoireita: lievää vuotamista ja räpyttelyä tai voimakkaampia kipuoireita ja jopa sarveiskalvovaurioita. Ripsiä voi irrota ja kasvaa takaisin karvan vaihtumisen yhteydessä.*

Ektooppinen cilia kasvaa luomen sisäpinnan sidekalvon läpi ja aiheuttaa lähes aina voimakkaat kipuoireet (siristys, hankaaminen ja vetistys) ja sarveiskalvovaurioita. Hoitona on tarvittaessa ripsien nyppiminen (ripset kasvavat takaisin) tai karvatuppien tuhoaminen joko polttamalla tai jäädyttämällä (distichiasis) tai ripsen ja karvatupen poistaminen kirurgisesti (ektooppinen cilia).

(<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>.23.11.2024)

Silmätutkimuksissa tiibetinspanieleilla todetaan selvästi muita sairauksia enemmän distichiasista ja määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsikarvoja.

Tiibetinspanielia, jolla on todettu ylimääräisiä ripsiä (distichiasis) voidaan käyttää jalostukseen ylimääräisten ripsien osalta terveen yksilön kanssa. Tiibetinspanieleita, joilla on todettu sairauden vakava-asteinen muoto, ei saa käyttää jalostukseen. Tiibetinspanielia, jolla on ektooppinen cilia, ei saa käyttää jalostukseen.

Luomien virheasennot

Luomien virheasennot ovat melko tavallisia tietyillä koiraroduilla. Luomien sisään- ja uloskiertymät, liian suuret luomiraot sekä naaman ja luomien karvojen osuminen silmiin johtuu yleensä pään rakenteiden muodoista. Lyhyt kuono, matala silmäkuoppa, pitkä kapea kuono, syvä silmäkuoppa suhteessa liian suureen tai liian pieneen silmämunaan sekä naaman alueen ihon liian runsas karvoitus tai poimuisuus altistavat silmän eriasteisille vaurioille. Seuraavassa esitellään tavallisimmat luomen virheasennot.

<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet> .23.11.2024)

Entropion eli luomen sisäänkiertymä

Entropion on tavallisimmin alaluomessa esiintyvä virheasento, jolloin luomi kiertyy sisäänpäin aiheuttaen silmän pinnan ärtymistä luomen karvojen / ihon osuessa silmän pintaan. Tyypillinen oire on silmän kyynelehtiminen roskan tunteen takia. Lyhytkuonoisilla koiraroduilla entropion esiintyy tavallisimmin nenänpuoleisessa alaluomessa, jolloin myös alaluomen kyynelkanavan aukko kiertyy liaksi sisään, eikä siten viemäroä kyyneliä normaalisti. Tämä lisää kyynelehtimistä. Lisäksi pään ihon runsas poimuisuus aiheuttaa luomien sisäänkiertymää. Pahimmillaan kiertymä aiheuttaa silmän sarveiskalvon haavautumista ja siten voimakasta kipua. Oireina ovat tällöin kyynelehtimisen lisäksi silmän punoitus ja siristely. Lievimmillään entropion ei aiheuta näkyviä oireita. Pidempään jatkuva sarveiskalvon ärsytystila johtaa sarveiskalvon nenänpuoleisen kulman pigmentoitumiseen (pigmentary keratitis), jota esiintyy erityisesti lyhytkuonoisilla kääpiörotuisilla koirilla.

<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet> .23.11.2024)

Trichiasis eli luomen / naaman karvojen osuminen silmään

Medial caruncular trichiasis on tyypillisesti lyhytkuonoisilla roduilla esiintyvä ongelma, jolloin nenänpuoleisen silmäkulman ihon karvoitus ulottuu hyvin lähelle silmäkulmaa ja ihokarvat suuntautuvat silmään. Nenäpoimun ollessa hyvin korostunut ja kuonon ollessa hyvin lyhyt, nenäpoimun karvat voivat osua silmän pintaan (nasal fold trichiasis).

Karvat aiheuttavat samanlaisia oireita kuin entropion. Mikäli karvat osuvat sarveiskalvoon, kuten yleensä nenäpoimutapauksissa, ne aiheuttavat usein vakavampia oireita kuin osuessaan vain sidekalvoon. Karvan laatu vaikuttaa oireiden vakavuuteen. Paksut jäykät lyhyet karvat aiheuttavat enemmän vahinkoja kuin hennot ja ohuet karvat.

Entropion ja trichiasis todetaan hyvin usein yhtä aikaa.

<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet> .23.11.2024)

Ektropion / makroblepharon

Luomen uloskiertymä (ektropion) ja liian suuri luomirako (makroblepharon) ovat melko tavallisia löydöksiä erityisesti suurilla koiraroduilla. Makroblepharonia voi esiintyä myös kääpiöroduilla. Näillä yksilöillä on usein suhteessa liian matala silmäkuoppa ja liian suuri silmämuna. Tällaisella potilaalla ilme on lepotilassakin ”pelästynyt tai mulkoileva” johtuen valkean kovakalvon

(”valkuaisen”) näkymisestä kauttaaltaan silmän reunoilla. Luomien sulkeminen voi olla puutteellista ja sarveiskalvon vauriot tyypillisiä. Pahimmillaan liian suuret luomiraot yhdessä matalan silmäkuopan ja liian suuren silmämunan kanssa altistavat silmän ulospullahdukselle (proptosis) tappelun / kolarin yhteydessä.

(<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>.23.11.2024)

Silmätutkimuksissa tiibetinspanieleilla todetaan luomen rakenteen ongelmista erityisesti entropiumia ja myös (caruncular) trichiasista.

Tiibetinspanielia, jolla on todettu lievä entropium/ektropium/makrolebharon tai trichiasis, voidaan käyttää jalostukseen silmäluomiltaan terverakenteisen kanssa. Vakavista silmäluomien rakennevioista kärsivää tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Perinnöllinen harmaakaihi

Perinnöllinen harmaakaihi (ent. hereditäärinen katarakta, HC) samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Useimpien muotojen periytymismallia ei vielä tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Edennyt kaihi aiheuttaa silmän sisäistä suonikalvontulehdusta ja siten voi aiheuttaa kipua.

Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei-perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta on sokeritautiin liittyvä, usein hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä diabeettinen katarakta.

Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi (ei luokitella kaihiksi) on normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin tiivistyessään muuttuu ’opaalinharmaaksi’. Muutoksella ei ole merkittävää vaikutusta näkökykyyn. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomentelmällä.

(<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>.23.11.2024)

Perinnöllistä kaihia sairastavaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Poikkeuksena ovat vähämerkitykselliset kaihimuodot. EVCO:n silmätarkastuslomakkeessa kohtaan 15 ”muu” merkitty vähämerkityksellinen kaihi ei sulje tiibetinspanielia jalostuksesta, mutta tulee huomioida jalostusvalinnassa niin, että koira tulisi yhdistää vain tervesilmäiseen parituskumppaniin.

Vuosina 2013 - 2022 syntyneistä tiibetinspanieleista on todettu perinnöllinen kaihi (kortikaalinen tai posterior polaarinen) 17 koiralla.

PPM

PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Tavallisimmin jäänteet ovat harmittomia lankamaisia rihmoja värikalvon pinnalla (iris-iris PPM). Osaa iris-iris PPM-rihmoista voi olla vaikea havaita mustuaisen eli pupillin laajentamisen jälkeen, koska ne "piiloutuvat" värikalvon poimuihin. Vakavissa tapauksissa (iris-linssi PPM, iris-kornea PPM) jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, jolloin ne voivat vaikuttaa pupillin toimintaan ja näkökykyyn.

<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>.23.11.2024)

Syntymävuosi 2013 - 2022 PPM iris-iris diagnoosin saaneita tiibetinspanieleita on 29 kpl.

Lieviä tapauksia (iris-iris PPM) voi käyttää jalostukseen. Vakavia tapauksia (linssin etupinnan / sarveiskalvon sisäpinnan muutoksia) ei pidä käyttää jalostukseen.

Jos tiibetinspanielilla on todettu iris-iris PPM, tulisi jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valita PPM-vapaa yksilö. Jos tiibetinspanielilla on todettu vakava PPM, sitä ei saa käyttää jalostukseen.

Verkkokalvon kehityshäiriö (RD)

Verkkokalvon kehityshäiriö (retinal dysplasia, RD) jaetaan kolmeen muotoon. Lievimässä, multifokaalissa RD:ssä (mRD) muutokset ovat pieniä, yksittäisiä tai lukuisia poimuja verkkokalvolla. Muutokset pysyvät yleensä ennallaan ja niiden merkitys koiralle on hyvin vähäinen. mRD -koiria voi käyttää jalostukseen terveen kumppanin kanssa.

Geograafisessa RD:ssä (gRD) muutos on laajempi ja yleensä melko keskellä silmänpohjaa, jolloin sillä voi olla vaikutusta näkökykyyn. Muutokseen liittyy myös paikallista verkkokalvon ohentumista ja joskus myös irtauma. Kennelliitto suosittelee, että gRD-koiria käytetään jalostukseen vain terveen parituskumppanin kanssa. Vakavin muoto (ns. totaali RD, tRD) on onneksi harvinaisin. Siinä verkkokalvon kehitys on jäänyt merkittävästi kesken eikä se ole kiinnittynyt normaaliin paikkaansa. Silmä on sokea ja siinä on usein muitakin kehityshäiriöitä. tRD -koiria ei pidä käyttää jalostukseen. Eri muodoilla (mRD, gRD ja tRD) ei toistaiseksi ole todistettu olevan geneettistä yhteyttä.

<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>.23.11.2024)

Vuosina 2013-2022 syntyneistä tiibetinspanieleista mRD on todettu kolmella, gRD yhdellä ja tRD tapauksia ei ole tilastoituna yhtään kautta aikain.

Jos tiibetinspanielilla on todettu gRD tai mRD, pitää jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valita gRD/mRD -vapaa yksilö. Jos tiibetinspanielilla on todettu tRD, sitä ei saa käyttää jalostukseen.

Cherry eye eli kirsikkasilmä

Kolmannen silmäluomen eli vilkkuluomen tyvessä sijaitsevan kyynelrauhasen "esiin pullahdus" on usein nuorilla koirilla (3 kk-1v) esiintyvä perinnölliseksi oletettu silmänsairaus. Rauhasen tyven sidekudoksen heikkous mahdollistaa rauhasen esiintulon. Esille tuletuaan rauhanen usein ärttyy ja muuttuu entistä turpeammaksi ja punaisemmaksi, muistuttaen tällöin kirsikkaa. Hoito on kirurginen.

(<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>.23.11.2024)

Periytymismekanismia ja periytymisastetta tiibetinspanieleilla ei tunneta. Koiran käyttötarkoitukseen kirsikkasilmällä ei ole vaikutusta.

Jalostustietokannassa vilkkuluomen rauhasen esiinluiskahdus on todettu syntymävuosina 2013 - 2022 viidellä tiibetinspanielilla.

Cherry eye -diagnoosin saanutta koiraa voi perustellusta syystä käyttää jalostukseen terveen parituskumppanin kanssa.

Keratiitti

Keratiitti on yleisnimitys monelle eri keratiittimuodolle eli silmän sarveiskalvon tulehdukselle. Jalostuksesta pois sulkevia keratiitteja ovat pannus ja punktaatti keratiitti. Pannus on krooninen pinnallinen sarveiskalvontulehdus. Punktaatti keratiitti on sarveiskalvon pistemäinen haavauttava tulehdus.

(<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>.23.11.2024)

Punktaatti keratiitti tai pannus -diagnoosin saanutta tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Pigmentaatio keratiitti lausunnon saanutta voidaan käyttää jalostukseen terveen yksilön kanssa.

Vuosina 2013 - 2022 syntyneistä tiibetinspanieleista keratiittilausunnon on saanut 11 koiraa.

Atresia Punctae (puutteellinen kyynelkanavan aukko)

Synnyynnäinen kehityshäiriö, jossa ala- ja / tai yläluomen kyynelkanavan aukko puuttuu tai on selvästi normaalia pienempi. Tyypillinen oire on normaalia runsaampi kyynelehtiminen. Hoitona on tarvittaessa aukon kirurginen avaus.

(<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>.23.11.2024)

Runsas, värjäävä silmävuoto (ei itsenäinen sairaus vaan oire)

Runsaaseen silmävuotoon voivat vaikuttaa perinnölliset tekijät. Runsasta silmävuotoa aiheuttavat muun muassa tukkeutuneet tai ahtaat kyynelkanavat, puutteelliset kyynelkanavan aukko, kyynelneesten happamuuden muutokset, bakteeri- ja hiivatulehdukset, silmien ärsytystila, allergia, silmäluomen reunassa tai sisäpuolella kasvavat ripsikarvat ja ympäristön saasteet. Runsasta, värjäävää silmävuotoa esiintyy tiibetinspanieleilla jonkin verran. Voimakkaasta silmävuodosta kärsivää koiraa ei ole suositeltavaa yhdistää jalostuksessa toiseen koiraan, joka kärsii samasta vaivasta.

Muut silmäsairaudet

Muiden, rodussa harvinaisten, silmäsairauksien osalta toimitaan SKL:n ohjeistuksen mukaan.

Luuston ja tukirangan sairaudet

Kennelliiton terveyskyselyssä (2024) tiibetinspanieleilla oli ontumia 6,7 %, patellaluksaatio 4,8 %, nivelrikkoa 2,8 % ja välilevytyrä 1,2 %. (kts. Kaavio 17.)

Selkä

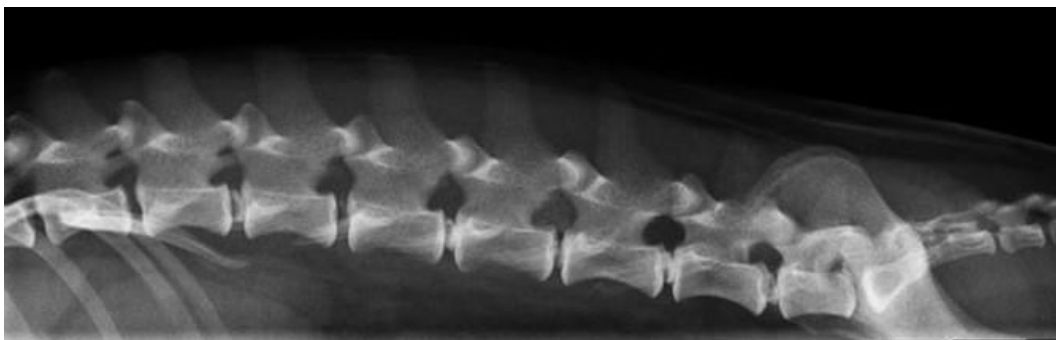
Kondrodystrofisten rotujen selkänikamien välilevyjen rappeutuminen ja välilevykalkkeumat

Kondrodystrofisilla koiraroduilla on mutaation aiheuttama raajojen pitkien luiden kasvuhäiriö, minkä johdosta näillä koirilla on tyypillinen pitkänomainen ulkomuoto ja lyhyet ja käyrät raajat. Mutaatioon liittyy taipumus selkänikamien välilevyjen varhaiseen rappeutumiseen (intervertebral disc disease, IDD), joka alkaa jo ensimmäisen elinvuoden aikana. Rappeutuneet välilevyt ovat alttiita vaurioille ja seurauksena on mäyräkoirahalvauksena tunnettu välilevytyrä. Sen oireet voivat vaihdella muutaman päivän kestävästä selkäkivuista täydelliseen takajalkojen halvaantumiseen. Jos välilevytyrä on kaularangan alueella, oireina ovat voimakas kaulan alueen kipu ja joskus etu- ja takajalkojen halvausoireet. Tyypillisin sairastumisikä on 4–5 vuotta.

Osalla koirista on oireita vain kerran, mutta toisilla ne uusiutuvat. Usein selkäkiput (esimerkiksi liikkumis- tai hyppäämishaluttomuus) edeltävät halvausoireita ja siksi omistajan on syytä suhtautua myös lieviin oireisiin vakavasti. Lieviä oireita hoidetaan levolla ja tarvittaessa lepoon yhdistetään kipulääkkeitä. Toistuvien tai jatkuvien kipujen ja halvausoireiden suositeltu hoito on leikkaus, jossa selkäydintä painava tyräytynyt välilevymateriaali poistetaan. Mäyräkoirahalvauksen ennuste on useimmiten hyvä, mutta toipuminen vakavasta halvauksesta voi kestää pitkään.

Kondrodystrofisilla roduilla pitkälle rappeutuneet välilevyt voivat kalkkeutua. Kalkkeutumistaipumuksella on perinnöllinen tausta ja kalkkeutuneiden välilevyjen määrällä on yhteys sairastumisriskiin. Koirista, joilla ei ole yhtään kalkkeutunutta välilevyä, vain harvat sairastuvat. Kalkkeutuneet välilevyt näkyvät röntgenkuvissa, mikä mahdollistaa sairauden vastustamisen röntgenseulonnan avulla. Tutkimuksissa on todettu, että välilevyt kalkkeutuvat kahteen ikävuoteen mennessä. Osa kalkkeutumista voi myöhemmin kadota ja siksi röntgenkuvauksen suositeltu ikä on 24–42 kuukautta. Sairauden vähentämiseksi tulisi jalostuksessa suosia koiria, joilla on mahdollisimman vähän kalkkeutuneita välilevyjä.

Kaikille selkäongelmista kärsiville koirille suositellaan selkäkuvausta. Tiibetinspanielit on hyväksytty 1.7.2019 alkaen listalle 1, jonka rodut voivat saada IDD-lausunnon.

Kalkkeutuneita välilevyjä tiibetinspanielilla.

Taulukko 20. IDD-lausunnot 1.1.2017-31.12.2024

	2017	2019	2020	2021	2022	2023	2024
IDD0	-	2	17	6	5	17	16
IDD1	-	-	-	1	2	4	2
IDD2	-	-	-	-	1	3	1
IDD3	1	-	-	-	1	-	1

Jalostustietojärjestelmä 1.1.2025

Välilevytyrään eli mäyräkoirahalvaukseen sairastunutta tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Jalostuksessa ei suositella yhdistettäväksi tiibetinspanieleita, joiden molempien lähisuvussa on esiintynyt välilevytyrä.

IDD-lausunnon astetta 3 ei suositella käytettäväksi jalostukseen. Muissa IDD-asteissa koira tulee yhdistää paremman tuloksen saaneen koiran kanssa.

Yhdistys tukee IDD1-3 tuloksen saaneen tiibetinspanielin CDDY-geenitestää.

Välilevysairaudelle altistava retrogeeni CDDY (12-FGF4) tiibetinspanieleilla

Koiran kromosomissa 12 sijaitseva FGF4-retrogeeni aiheuttaa selkärangan välilevyjen ennenaikaisen rappeutumisen ja aiheuttaa kantajalleen kohonneen riskin selän välilevyongelmiin. Koiria, joilla on yksi tai kaksi kopiota tästä retrogeenistä CDDY (12-FGF4) kutsutaan kondrodystrofiseksi. Tästä johtuu myös retrogeenistä käytettävä lyhenne CDDY. CDDY:n esiintymisestä tiibetinspanielilla ei toistaiseksi ole tehty virallista tutkimusta, mutta kyseinen retrogeeni on löytynyt myös tiibetinspanieleilta (testatuista yli 5 %:lta, mutta alle 25 %:lta, kts. Katariina Mäen sivusto). CDDY-geenitestin vastauksen saa mm. MyDogDNA - testikitissä.

Kasvattajien ja omistajien toivotaan ilmoittavan CDDY-tuloksista jalostustoimikunnalle, jotta tämän geenin esiintyvyyttä tiibetinspanieleilla Suomessa voidaan kartoittaa.

Jalostustoimikunnalle on ilmoitettu (11.11.2024 mennessä) 30 tiibetinspanielin CDDY tulokset: N/N 23 kpl, N/CDDY 7 kpl ja CDDY/CDDY ei yhtään.

SKL on aloittanut 2.11.2024 tallentamaan Jalostustietojärjestelmään tiibetinspanielien CDDY-geenitestitulokset.

Tiibetinspanielille suositellaan CDDY-geenitestin teettämistä. Tuloksen N/CDDY tai CDDY/CDDY-tuloksen saanut koira tulee parittaa vain tuloksen N/N saaneen koiran kanssa. N/CDDY- tai CDDY/CDDY-tuloksen saaneelle koiralle suositellaan IDD-kuvausta.

Legg-Perthes

Legg-Perthes tunnetaan myös nimillä Legg-Calve-Perthes ja reisiluun pään avaskulaarinen tai aseptinen kuolio. Taudin syy on tuntematon, mutta muutokset johtuvat reisiluun pään verenkierron häiriöstä, joka johtaa luun kuolioitumiseen. Legg-Perthesin tautia pidetään yleisesti perinnöllisenä ja sen on epäilty periytyvän autosomaalisesti väistävästi.

Röntgenlöydöksiä ovat reisiluun päässä olevat röntgenharvat pesäkkeet, lyhentynyt ja paksuuntunut reisiluun kaula, litistynyt ja epätasainen reisiluun pää ja leventynyt nivelrako. Legg-Perthesin taudin hoito on kirurginen. Leikkauksessa reisiluun pää ja kaula poistetaan ja koira pystyy viettämään normaalia elämää.

<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/legg-perthes>.23.11.2024)

Tiibetinspanielilla Legg-Perthes-taudin periytymismallia ei tunneta.

Tiibetinspanielit ry:n jalostustoimikunnalle on ilmoitettu kolme Legg-Perthes -tapausta vuosina 2010 – marraskuu 2024.

Legg-Perthesiin sairastunutta tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö

Kennelliiton terveystarkastuksessa lonkkanivelen kasvuhäiriötä, lonkkaniveldysplasiaa, esiintyi 0,8 %:lla.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutuminen on täydellistä ja yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen.

<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/lonkkanivelen-kasvuhairio>.23.11.2024)

Tiibetinspanieleita on lonkkakuvattu vuodesta 1989 lähtien. Rotujärjestön jalostusohjesäännön mukaan kaikille jalostuskoirille suositellaan virallista lonkkakuvausta.

Tiibetinspanieleita tutkitaan lisääntyvässä määrin vapaaehtoisesti lonkkaniveldysplasian varalta, kuten taulukosta 21 on nähtävissä. Jotta varsinkin jalostusurosten laajuus ei kärsisi, emme edelleenkään halua vaatia lonkkien kuvausta kaikilta jalostusyksilöiltä.

Ruotsissa kuvaaminen on hyvin harvinaista edelleen, vuosina 2007 - 2022 syntyneistä tiibetinspanieleista on kuvattu 10 kappaletta SKK:n Avelsdatan mukaan. Muissa maissa ei

juurikaan tiibetinspanieleiden lonkkia kuvata. Tämän vuoksi lonkkien kuvaaminen on edelleen vapaaehtoista, mutta suositeltavaa Suomessa.

Taulukko 21. Vuosina 2013 - 2024 lausuttujen tiibetinspanieleiden lonkkakuvien tutkimustulokset.

Vuosi	A	B	C	D	E	Yhteensä
2013	5	2	3	2	0	12
2014	2	2	2	1	1	8
2015	1	4	12	1	0	18
2016	5	9	8	1	0	23
2017	4	7	7	0	0	18
2018	5	11	8	4	0	28
2019	6	4	7	1	1	19
2020	21	28	24	13	8	94
2021	10	19	13	5	3	50
2022	10	10	16	4	4	44
2023	16	23	30	11	1	81
2024	17	23	12	4	1	57
Yhteensä	102	142	142	47	19	452

Jalostustietojärjestelmä. 12.1.2025

Taulukko 22. Lonkkakuvattujen %- osuus syntyneistä syntymävuoden mukaan .

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu %
2012	889	2 %
2013	714	3 %
2014	750	3 %
2015	644	4 %
2016	707	5 %
2017	606	6 %
2018	659	8 %
2019	595	8 %
2020	670	7 %
2021	698	9 %
2022	627	7 %
2023	488	1 %

Jalostustietojärjestelmä. 10.1.2025

Suomessa tarvitaan jatkuvasti tuonteja muista kannoista monimuotoisuuden edistämiseksi, eikä muualla juurikaan lonkkia kuvata, joten tiukkojen lonkkatulostulorajoitusten vaatimisen vaarana on, että jalostuksesta karsiutuu pois jalostusmateriaalia, joka muuten olisi ominaisuuksiltaan

suomalaista tiibetinspanielikantaa hyödyttävää. Perinnöllistä edistymistä toki toivotaan, ja lonkkien kuvaamista suositellaan.

Merkittävämpää tässä vaiheessa on saada rodun koirista lonkkakuvaustuloksia kuin asettaa rajoituksia ja siten antaa huonon tuloksen pelon estää kokonaan koiran kuvauttamisen.

JTO:n 2021 - 2025 myötä lonkkakuvaustutkimustulosten lukumäärä on selkeästi noussut ilman pakotteita tiedottamisen ja valistuksen seurauksena.

Jalostuskoirille suositellaan lonkkakuvausta. Toivottavaa olisi, mikäli koira saa lonkkatutkimustuloksen D tai C, että jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valittaisiin lonkkatutkimustuloksen A tai B saanut koira. Lonkkakuvaustulokseltaan E-lonkkaista koira ei saa käyttää jalostukseen. Lonkistaan leikattua tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Matalaraajaisten rotujen kyynärnivelen inkongruenssi INC

Tiibetinspanieli on kondrodystrofinen rotu. *Kondrodystrofisille roduille on tyypillistä lyhyet raajat ja pitkäkö, matala runko. Lyhytjalkaisuuden aiheuttava mutaatio tuottaa perinnöllisen luiden kasvuhäiriön, jossa jalkojen luiden pituuskasvu häiriintyy jo sikiöaikana. Luiden pituuskasvu tapahtuu rustoisten kasvulevyjen kohdalla. Pituuskasvu loppuu, kun kasvulevyt ovat luutuneet kiinni. Kaikilla kondrodystrofisten rotujen koirilla raajojen luut ovat lyhyemmät ja paksummat ja myös normaalia käyremmät, mutta toisinaan kyynärluun kasvulinja sulkeutuu liian aikaisin ja värttinäluun jatkaessa kasvuaan luiden mittasuhteet muuttuvat epänormaaleiksi. Seurauksena voi olla kyynärluun epäyhdenmukaisuus (inkongruenssi), kun "liian pitkä" värttinäluu muodostaa portaan nivelpintaan tai värttinäluusta tulee liioitellun käyrä. Joskus värttinäluun yläpää menee osittain sijoiltaan. Joillain koirilla häiriö näkyy tassujen kiertymisenä ulospäin ja ranteiden taipumisena sisäänpäin. Kondrodystrofisilla roduilla taipumus kasvulinjan liian aikaiseen sulkeutumiseen on perinnöllinen ja siksi sitä voidaan vastustaa jalostusvalinnoilla.*

<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/kyynarnivelen-inkongruenssi>.23.11.2024)

Inkongruenssia tutkitaan röntgenkuvauksilla. Koirien kyynärnivelet luokitellaan INC-asteikolla 0 - 3. Tiibetinspanielit voivat saada nykyään kyynärnivelistä vain INC-lausunnon.

Kyynärnive INC1-lausunto

Taulukko 23. INC-lausunnon saaneet

INC-lausunto	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
0/0	1	-	-	5	4	8	13
0/1 tai 1/0	-	-	-	-	3	3	1
1/1	-	-	-	1	3	5	2
0/2 tai 2/0	-	-	-	1	-	1	-
1/ 2 tai 2/1	-	-	-	1	1	-	1
2/2	-	-	-	-		-	1
3/3	-	-	-	-	-	1	-

Jalostustietojärjestelmä 18.1.2025

Jalostuskoirille suositellaan kyynärniveitten inkongruenssikuvausta.
INC 3 –lausunnon saanutta koira ei saa käyttää jalostukseen.

Sisäelinten sairaudet

Munuaissairaudet

Akuutissa munuaisten vajaatoiminnassa munuaisten toiminta huononee tai loppuu äkillisesti. Syynä on useimmiten myrkytys, infektio tai kasvaimet.

Kroonisessa munuaisten vajaatoiminnassa munuaisten toiminta heikkenee pidemmän ajan vältteellä. Syitä tähän voi olla monia, useimmiten on kyse munuaissairaudesta tai aiemmasta akuutista vauriosta.

Akuutissa munuaisten vajaatoiminnassa koiran yleisvointi huononee äkillisesti, se voi juoda ja pissata normaalia enemmän ja usein ilmenee myös oksentelua ja vatsakipua. Vakavissa tapauksissa koira voi lopettaa virtsantuotannon kokonaan.

Kroonisessa munuaisten vajaatoiminnassa oireet ilmenevät usein varkain. Koira voi laihtua, ruokahalu huononee, oksentelee ja juo ja pissaa normaalia enemmän. Joskus koiralla voi olla myös haavaumia suun limakalvoilla.

Kroonista munuaisten vajaatoimintaa ei voida parantaa, mutta hoidolla tuetaan munuaisten toimintaa.

(<https://firstvet.com/fi/artikkeleita/munuaisten-vajaatoiminta-koiralla>.24.11.2024)

Kennelliiton terveystarkastuksessa munuaisten vajaatoiminta oli todettu 1,2 %:lla. Munuaisten vajaatoiminta ei ole yksittäinen sairaus ja se on yleinen iäkkäämmillä koirilla.

Tiibetinspanieleiden munuaisdysplasia

Tiibetinspanieleilla esiintyy nuorella iällä ilmenevää munuaissairautta. Koiran munuaiset ovat synnynnäisesti alikehittyneet ja sairaus johtaa kuolemaan. Tästä munuaisdysplasiasta on käytetty myös nimityksiä PNP tai progressiivinen nefropatia.

Tiibetinspanieleiden munuaisdysplasiasia on tutkittu Ruotsissa 2000-luvun alussa (Zander: Renal dysplasia hos hund, 2003, Uppsala). Vuosina 1981 - 2001 tunnistettiin rodussa 32 munuaisdysplasiatapausta, mikä oli 0,42 % kyseisenä ajanjaksona rekisteröidyistä tiibetinspanieleista. Näistä 21 tapauksella sairaus puhkesi alle 2-vuotiaana. Ruotsalainen tutkija Astrid Hoppe Uppsalan yliopistosta on myös kirjoittanut artikkeleita PNP:sta eli progressiivisesta nefropatiasta tiibetinspanieleilla perustuen hänen omaan tutkimukseensa vuonna 1990.

Sairauden perinnöllisyyttä ja periytymistapaa pyritään selvittämään, sillä tarkkaa tietoa nimenomaan tiibetinspanieleiden osalta ei ole.

Munuaisdysplasian oireiden ilmenemisikä voi vaihdella neljästä viikosta viiteen vuoteen, mutta yleensä niitä alkaa ilmetä alle 2-vuotiailla koirilla. Oireita ovat huono ruokahalu, huono kasvu, painon putoaminen, anemia, lisääntynyt juominen ja virtsaaminen, apaattisuus, oksentelu ja ripuli. Aluksi oireet voivat olla lieviä. Edenneessä taudissa koiran yleiskunto voi huonontua nopeasti. Diagnoosia varten koiran veri- ja virtsanäytteet tutkitaan ja tehdään munuaisten ultraäänitutkimus. Ultraäänitutkimuksessa nähdään munuaisten koko ja muoto. Tarkempi diagnoosi on mahdollinen vasta munuaisten biopsiassa ja patologisessa tutkimuksessa.

Tiibetinspanielien jalostustoimikunnalle ei ole vuoden 2018 jälkeen tullut tietoon uusia munuaisdysplasiatapauksia Suomesta eikä muista Pohjoismaista.

Hannes Lohen (Koirangeenit.fi) tutkimusryhmän yhtenä tutkimusprojektina on koirilla nuorella iällä ilmenevän munuaissairauden (juveniili nefropatia) perinnöllinen tausta. Tutkimuksessa verrataan terveiden ja sairaiden koirien perimiä, jotta sairautta aiheuttava geenivirhe löytyisi.

Munuaissairausprojekti tiibetinspanieleilla Lohen ryhmässä käynnistyi 2015 yhdessä pentueessa ilmenneiden kahden munuaissairauteen sairastuneen tiibetinspanielipennun perusteella. Tutkimuksen toivottiin tuottavan tietoa tämän vakavan sairauden periytymistavasta tiibetinspanieleilla. Tutkimus geenivirheen löytymiseksi ei valitettavasti edennyt johtuen tapausten satunnaisuudesta.

Tiibetinspanielit ry:n nettisivuilla julkaistaan Diagnosoidut munuaisdysplasiatapaukset-listaa. Vuosina 1982 - 2019 on julkaistu tiedot 48 tiibetinspanielista. Näistä tapauksista viisi on suomalaisia tiibetinspanieleita. Listalla julkaistaan koiran tiedot vain omistajan luvalla. Munuaissairauteen nuorella iällä sairastuneiden tiibetinspanieleiden omistajien toivotaan ilmoittavan koiransa sairaudesta Tiibetinspanielit ry:n jalostustoimikunnalle sekä toimittavan verinäytteen Lohen ryhmälle.

Tiibetinspanielit ry korvaa munuaissairauteen alle 6-vuotiaana kuolleen tiibetinspanielin kuolinsyyn selvityskuluista tai sen munuaisen tutkimuksesta omistajalle enintään 150 €.

Taulukko 24. Munuaisdysplasiaan kuolleiden tiibetinspanieleiden ikäjakauma, Suomi ja Ruotsi.

Ikä	0-2 v.	2-4 v.	4-6 v.	6-8 v.	8-10 v.
Lukumäärä	31	9	2	6	0

Tiibetinspanielit ry Diagnosoidut munuaisdysplasiatapaukset. 5.2.2020

Munuaisdysplasiaan tai muuhun munuaissairauteen sairastunutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Jalostuksessa tulee välttää yhdistämästä koiria, joiden suvussa on todettu munuaisdysplasiaa.

Sydänsairaudet

Kennelliiton kyselyssä tiibetinspanieleilla 96 %:lla ei ollut sydänsairauksia. Synnynnäisiä sydänsairauksia ei ollut yhtään. Sydämen vajaatoiminta / läppävika tuli esille 90 % :lla vasta yli 7-vuotiaana. Synnynnäisistä sydänvioista on tiibetinspanieleilla todettu muutama avoin valtimotiehyt (patentti ductus arteriosus, PDA).

Koirilla esiintyy erilaisia sydänsairauksia, ja niitä esiintyy noin 5 - 10% :lla koirista, useimmiten keski-ikäisillä tai vanhoilla koirilla.

Sydänsairaudet voivat olla joko synnynnäisiä tai hankittuja.

Synnynnäiset sydänsairaudet voivat olla lievempiä tai vakavampia sydämen ja/tai suurten verisuonien kehityshäiriöitä. Joillain pennuilla on sydämen sivuääni hyvin nuorena, mutta niiden kasvaessa sivuääni häviää muutaman kuukauden kuluessa. Tämä johtuu yleensä siitä, että suonet, jotka ovat ohjanneet pennun verenkierron sydämen ohi sen ollessa kohdussa sulkeutuvat hieman hitaammin. Joskus nämä voivat kuitenkin jäädä jäljelle ja joissain tapauksissa aiheuttaa ongelmia. Hankitut sydänsairaudet ilmenevät muutoksina sydänlihaksessa tai kammioiden ja eteisten välisissä läpissä, mikä johtaa sydämen vähentyneeseen tehokkuuteen. Sydämen rytmihäiriöt voivat johtaa pulssin epätasaisuuteen ja koiran pyörtymiseen.

Koirien tavallisimpiin sydänsairauksiin kuuluvat endokardioosi, sydämen läppäviat sekä dilatoiva kardiomyopatia.

Sydän voi myös saada sekundaarisia ongelmia muiden sairauksien, kuten kohonneen verenpaineen tai infektioiden, seurauksena. Välimeren maissa esiintyy sydänmatoa, joka voi aiheuttaa ongelmia sydämessä.

(<https://firstvet.com/fi/artikkeleita/koiran-sydansairaudet>.24.11.2024)

Virallisessa sydänkuuntelussa ei ole tullut esiin sydänsairauksia, vaikka niitä terveystarkastusten ja kuolinsyytilaston perusteella esiintyy. Vuosina 2000 - 2022 syntyneistä tiibetinspanieleista on virallinen sydänkuuntelutulos 53:lla ja kaikki ovat olleet terveitä.

Taulukko 25. Ikä, jolloin virallinen sydänkuuntelu on tehty tutkimusvuoden mukaan.

Tutkimusvuosi	1-2 v.	3-5 v	6-8 v.	9-12 v.	Yhteensä
2019	6	3	2	-	11
2020	7	1	-	-	8
2021	7	4	2	6	19
2022	4	1	1	2	8
2023	8	-	-	-	8
2024	6	3	-	-	9

Jalostustietojärjestelmä. 10.1.2025

Kuolinsyytilastossa, syntymävuosi 2008 - 2024, 31 tiibetinspanielin kuolinsyyksi on ilmoitettu sydänsairaus. Lisäksi synnynnäisenä vikana tai epämuodostumana se on viidellä kuolinsyynä.

Taulukko 26. Sydänsairaudet kuolinsyytilastossa, syntymävuosi 2008 - 2024.

Sydänsairaus	2 kk-3 v	3-7 v	8-10 v	11-13 v	14-16 v	>17 v
Muu sydänsairaus tai vajaatoiminta	-	-	2	6	2	-
Läppävuoto, endokardoosi	-	-	1	4	-	-
Sydänsairaus	1	2	1	5	2	-
Synnynnäinen sydänsairaus	5					

Jalostustietojärjestelmä. 16.11.2024.

Sydänsairautta sairastavaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Tukikudosten sairaudet

Napatyrä

Normaalisti navan aukko sulkeutuu heti kohta syntymän jälkeen. Aukon sulkeutuminen voi estyä, jos napanuora joutuu epätavallisen kovaan venytykseen syntymähetkellä. Emo voi myös purra napanuoran poikki liian läheltä ja aiheuttaa tyrän syntymisen. Useissa tapauksissa navan aukko on perintötekijöiden vaikutuksesta liian suuri ja sulkeutuminen epätäydellistä. Napatyrä saattaa olla kiinni kasvanut, ja navan kohdalle on jäänyt pieni rasvakudoksen aiheuttama pullistuma. Tällainen sulkeutunut tyrä on kaikkien yleisin ja on täysin vaaraton. Useimmat napatyrän aiheuttamat ongelmat syntyvät vasta pikkupentuvaiheen jälkeen, kun koira alkaa liikkua aktiivisemmin ja kasvu on voimakkainta. Jos napatyrän aukko on niin suuri, että suoli mahtuu aukosta läpi, on tyrä aina korjattava leikkauksella. Suoli voi pakkautua tyräaukkoon niin tiukasti, että verenkierto salpautuu ja suolen osa menee kuolioon; tämä on hengenvaarallinen tila, ja vaatii pikaista kirurgista hoitoa. Oireina on erittäin voimakas akuutti kipu vatsassa, etenkin navan kohdalla. Napatyrä korjataan pienellä leikkauksella, jossa aukko ommellaan kiinni.

(<https://www.delivet.net/tyrat.php>.24.11.2024)

Kennelliiton kyselyssä napatyrä on 23 % :lla tiibetinspanieleista.

Nivustyrä

Nivustyrä eli inguinaalityrä on myös tavallisimmin synnynnäinen. Tyrä muodostuu ns. nivuskanavan auk-koon, jos se on liian suuri. Suureen aukkoon pääsee valahtamaan vatsaontelon kudoksia, tavallisimmin rasvakudosta, mutta myös suolta voi päästä mahtumaan, jos aukko on niin suuri. Nivuskanavan aukot ovat normaalisti pienet reiät vatsaontelon seinämässä, josta uroksella tapahtuu kivesten laskeutuminen vatsaontelon sisältä kivespusseihin, ja narttukoiralla maitorauhasiin kulkevat suuret verisuonet sekä uroksilla siemenjohtimet kulkevat näiden aukkojen kautta.

Nivustyrä aiheuttaa kipua liikkeessa. Tavallisimmin synnynnäinen nivustyrä havaitaan nuorella pennulla siinä vaiheessa, kun pentu alkaa liikkua enemmän. Nivustyrää tavataan lähes yksinomaan narttukoirilla, uroksilla esiintyessään nivustyrä johtaa pahimmillaan tilanteeseen, jossa suolta ja varsaontelon rasvakudosta voi valahtaa kivespussiin.

Nivustyrä kannattaa aina leikata, koska se aiheuttaa lievänäkin kipua nivustaipeessa. Leikkaus tehdään useimmiten noin puolen vuoden iässä, aikaisemminkin, jos tyrä vaivaa kovasti tai on vaarallisen suuri.

(<https://www.delivet.net/tyrat.php>.24.11.2024)

Kennelliiton terveystarkastuksessa nivustyrä oli 0,4 %:lla tiibetinspanieleista.

Nivustyrän leikkaushoitoa tarvinnutta tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Perineaalityrä

Perineaalityrä on koirien melko harvinainen sairaus, jossa vatsa- tai lantio-ontelon sisältöä työntyy lantion välipohjan lihasten välistä lantio-ontelon ulkopuolelle. Pääsääntöisesti perineaalityrää esiintyy uroksilla. Oireiden voimakkuus ja sairauden vaikutus elämänlaatuun vaihtelevat yksilöiden välillä. Sairauden tausta on toistaiseksi huonosti tunnettu. Tyrän hoitomuotona on kirurginen korjaus, ja kirurgisia menetelmiä onkin kehitetty useita erilaisia.

Perineaalityrä on vanhojen urosten sairaus, sillä narttuja on sairastuneista vain pieni osa. Useimmiten perineaalityrään sairastuu 8 - 10 -vuotias uros. Perineaalityrän yleisyys uroksilla saattaa johtua osittain lihaksiston eroista uroksen ja nartun lantion alueella. Suurin osa sairastuneista on ollut kastroimattomia uroksia, joten on epäilty hormonien vaikutuksen olevan merkittävä tekijä perineaalityrän synnyssä. Tähän perustuu myös perineaalityrää sairastavien koirien yleinen kastroitussuositus tyräleikkauksen yhteydessä.

Hermoston sairaudet

Kennelliiton terveystarkastuksessa epilepsian tapainen kouristelutaipeus, poissaolokohtaus tai tärinäkohtauksia oli 2 % :lla.

Jalostustoimikunnalle on ilmoitettu viisi epilepsiatapausta. Chiarin malformaatio ja syringomyelia on todettu yhdellä tiibetinspanielilla.

Epilepsia

Epilepsia on toistuvia kohtauksia aiheuttava aivojen sähköisen toiminnan häiriö, joka on koiran yleisin neurologinen sairaus.

Kohtauksien luonne vaihtelee ja koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, sensorisen toiminnan, autonomisen hermoston ja/tai käyttäytymisen häiriöitä. Kohtauksen aikana koira voi olla tajuissaan tai tajuton. Jos koko koira kouristelee, puhutaan yleistyneestä kohtauksesta. Kohtaus voi esiintyä myös paikallisena, jolloin vain yksi lihasryhmä, esimerkiksi koiran raaja tai raajat kouristelevat. Paikallisalkuinen kohtaus voi laajeta yleistyneeksi kohtaukseksi. Kohtauksen luonne riippuu purkauksen lähtöpaikasta aivoissa ja sen leviämisestä. Epilepsiaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen. Samoin on vältettävä sellaisten riskilinjojen yhdistämistä, joiden tiedetään tuottaneen epileptikkojälkeläisiä, niin kauan kun rodulle ei ole olemassa geenitestiä, jonka avulla sairauden kantajuus voidaan todeta.

(<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/koiran-epilepsia>.23.11.2024)

Epilepsiaa sairastavaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Jalostuksessa tulee välttää sellaisten koirien yhdistämistä, joiden suvuissa on todettu epilepsiaa.

Vesipää

Vesipään perinnöllisyydestä ei vielä ole tarkkaa tietoa, mutta lyhyt kuono ja pallomainen kallo on todettu riskitekijöiksi. Vaikeimmissa tapauksissa oireet tulevat esiin jo parin viikon ikäisellä pennulla, mutta pentu voi myös vaikuttaa useita kuukausia terveeltä. Oireileva vesipää johtaa yleensä koiran lopetukseen.

Vesipäitä ei saa käyttää jalostukseen.

Syövät ja kasvaimet

Useimmiten syöpä ilmaantuu vasta vanhalle koiralle, mutta toisinaan koira kantaa geenejä, jotka altistavat syövälle jo nuorella iällä.

Kennelliiton terveystarkastuksen mukaan kasvainsairauksia on ollut alle 11%:lla tiibetinspanieleista ja näistä hyvänlaatuisia on ollut 44,4% ja 66,7% on todettu yli 7-vuotiaana.

Taulukko 27. Syövät ja kasvainsairaudet kuolinsyytilastossa, syntymävuodet 2008 - 2024.

Kasvainsairaudet, syöpä	10 vuotta 6 kuukautta	148
Hermoston kasvain	10 vuotta 4 kuukautta	1
Ihon tai ihonalaiskudoksen kasvain	10 vuotta 4 kuukautta	7
Kasvainsairaudet, syöpä	10 vuotta 2 kuukautta	46
Luun tai nivelten kasvain	9 vuotta 8 kuukautta	2
Lymfoma, imusolmuke-syöpä	7 vuotta 7 kuukautta	8
Maksan, munuaisten tai suoliston kasvain	10 vuotta 7 kuukautta	27
Muu kasvainsairaus	11 vuotta 1 kuukautta	34
Pernan, sydämen tai verisuonijärjestelmän kasvain	11 vuotta 3 kuukautta	8
Utarekasvain, nisäkasvain	11 vuotta 5 kuukautta	14
Virtsarakon kasvain	10 vuotta 2 kuukautta	1

Jalostustietojärjestelmän kuolinsyytilastossa 2008-2024 syntymävuoden mukaan syöpään kuolleet tiibetinspanielit. 16.11.2024

Immunologiset sairaudet

Tulehdussairauksien ja atopioiden yleisyyttä on tarkkailtava, koska niiden lisääntyminen kertoo rodun MHC-alueen yksipuolistumisesta, eli geneettisen vaihtelun vähenemisestä.

Kennelliiton terveystarkastuksessa toistuvaa tai jatkuvaa ihon kutinaa, hilseilyä tai punoitusta ilman selvää syytä oli 2 % :lla. Toistuvaa tai jatkuvaa tassujen kutinaa, nuolemista, punoitusta tai tulehdusta, 'furunkuloosia' oli 3,2 % :lla. Toistuvia tai kroonisia ulkokorvan tulehduksia oli 2,4 %:lla ja toistuvia märkiviä ihotulehduksia (hot spot) oli 1,6 %:lla. Jatkovaa tai toistuvaa herkkämahaisuutta, oksentelua, ripulointia, herkkyyttä ruokavalion muutoksille oli 4,4 %:lla, toistuva tai jatkuva antibioottilääkitystä vaativa ruoansulatus-kanavan sairaus oli 0,4 %:lla, erityisruokavaliota edellyttävä ruoansulatuskanavan sairaus oli 2,8 %:lla.

Atopia ja allergia

Tiibetinspanieleilla esiintyy korvatulehduksia, märkiviä ihotulehduksia (hot spot) sekä tulehdusoireita tassuissa eli furunkuloosia sekä suolistotulehduksia. Ne voivat olla oireita atopiasta tai allergiasta.

Atopia on geneettisestä taipumuksesta aiheutuva tulehduksellinen ja kutiseva allerginen ihosairaus, jonka synnylle on perimän lisäksi olemassa useita altistavia tekijöitä, kuten koiran elinympäristö ja olosuhteet.

Atopia on elinikäinen vaiva, joka on kontrolloitavissa, muttei parannettavissa. Ruoka-aineallergia on koiralla atopiaa huomattavasti harvinaisempaa. Vain 10 % iho-oireisista koirista kärsii ruoka-

aineallergiasta, jolloin koiralla on yleensä myös ruuansulatuskanavan oireita (ilmavaivat, ripuli). Atooppista tai allergista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Atopia on tyypillisesti nuoren aikuisen koiran sairaus ja oireet alkavat suurimmalla osalla atoopikoista 6 kk – 3 vuoden iässä. Allerginen nuha, astma ja silmän sidekalvontulehdus ovat koiralla harvinaisia. Koira reagoi iholla ja atopia onkin koiran yleisin ihosairaus. Atopiaan liittyvien toistuvien ihon bakteeri- ja hiivatulehdusten esiintymisestä on päätelty, että atoopikkokoirilla olisi puutteellisesti toimiva soluvälitteinen immuunivaste. Atopialle tyypillistä on, että oireet helpottuvat ja pahenevat kausittaisesti ainakin sairauden alkuvaiheessa. Jos oireet ovat heti alkuun jatkuvia, voidaan hyvällä syyllä epäillä ruoka-aineallergiaa aiheuttajaksi.

Atooppinen iho kutisee, minkä seurauksena koira raapii ihonsa rikki. Turkki on hilseilevä ja huonokuntoinen sekä ohut tai jopa paikoin kalju. Niiltä alueilta, joissa kutina on voimakkainta, iho paksunee jatkuvan raapimisen ja kalvaamisen seurauksena sekä tummuu. Muutokset paikallistuvat naamaan (huulet ja silmien ympärys), korviin, tassuihin, jalkoihin, leukaan ja vatsan alle (kainalot ja nivuset). Joillakin koirilla jatkuva kutina aiheuttaa myös käyttäytymisen muutoksia, esim. ärtyisyyttä. Toistuvat korvatulehdukset ovat eräs tavallisimmista atoopikon iho-oireista.

<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/koiran-atopia>.24.11.2024)

Atooppista tai allergista tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.

Tulehdussairauksia

Tiibetinspanieleilla esiintyy muita tulehduksia kuten anaalirauhastulehduksia, virtsatietulehduksia, kohtutulehduksia ja eturauhastulehduksia.

Kennelliiton terveystarkastuksessa toistuvia virtsatietulehduksia oli 0,4 %:lla, kohtutulehduksia, märkäkohtu, endometriitti, pyometra oli 3,2 %:lla, eturauhasen laajentuma tai eturauhasen tulehdus 1,6 %:lla.

Anaalirauhasongelmat

Anaalirauhaset sijaitsevat lähellä peräaukkoa, ja ne saattavat täyttyä ja tukkeutua niin, että ne tulehtuvat. Lopulta märkäerite pursuaa peräaukon ympäriltä pienistä käytävistä eli fistelikäytävistä ulos. Anaalirauhasvaivat aiheuttavat koirilla moninaisia oireita, kuten ulostuspakkoa, istumishaluttomuutta, anaalialueen nuolemista tai puremista ja siitä johtuvaa kosteaa ihottumaa, peräpään vetämistä maata vasten, hännän jahtaamista, puhjenneen anaalipaiseen eritettä anaalialueella tai jonkun muun kehon alueen pakonomaista nuolemista. Toisinaan ruokinnan muutos auttaa. Jos koira kärsii toistuvista anaalirauhasen sairauksista, rauhaset voidaan poistaa leikkauksella. Koska koiralla ei ole käyttöä anaalirauhasille, ei niiden poistaminen heikennä koiran elämän laatua.

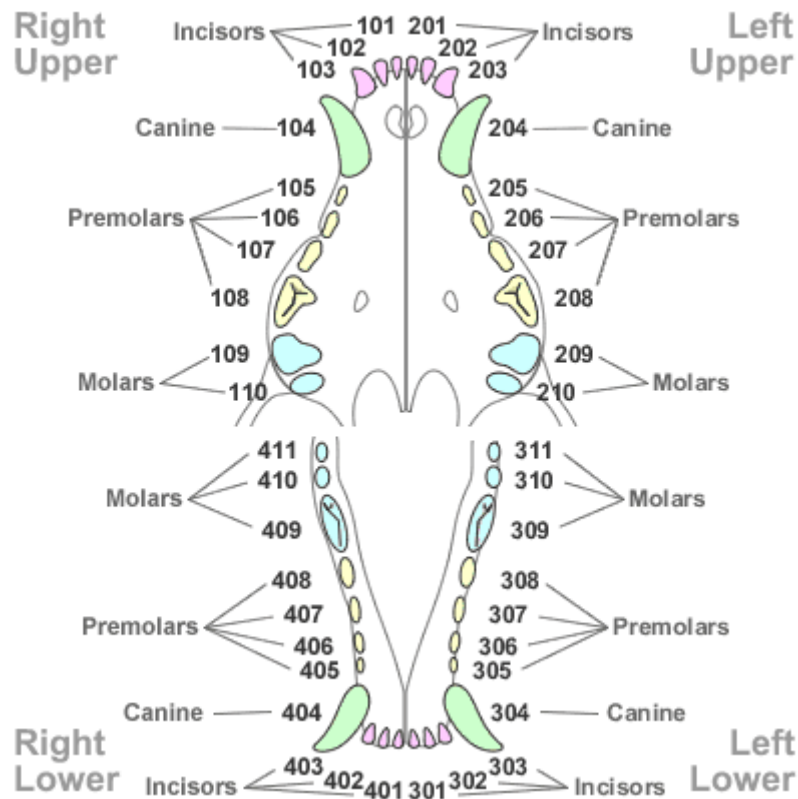
Purenta ja hampaat

Kennelliiton terveystarkastuksen mukaan maitokulmahampaita oli jouduttu poistamaan 34,9 % :lta. Pysyviä hampaita oli poistettu 8,7 %. Hammaskiveä oli jouduttu poistamaan alle 5-vuotiaana 10,7 % ja yli 5 vuotiaista 21,4 % tarvitsi säännöllisesti hammaskiven poistoa. Pysyvän hampaan hammaspuutos oli 17 % ja virheellinen purenta 3,2 %.

Maitohampaiden jääminen paikoilleen pysyvien hampaiden puhjettua muodostuu ongelmaksi useimmiten pienillä koirilla. Tyypillisesti maitohampaiden jääminen paikoilleen on

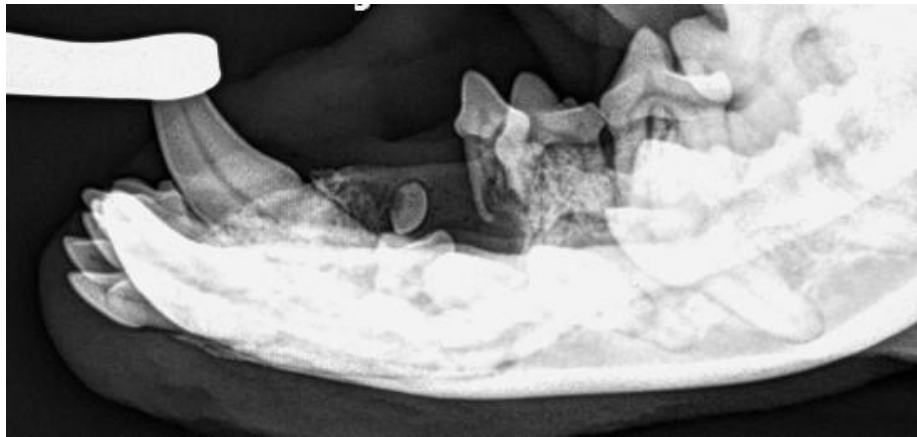
kulmahampaiden ongelma. Pysyvät yläkulmahampaat puhkeavat ylämaitokulmahampaiden etupuolella. Mikäli maitohampaat eivät irtoa, tulee kääntyä eläinlääkäriin puoleen. Pysyvät alakulmahampaat puhkeavat alamaitokulmahampaiden sisäpuolelle ja työntävät maitokulmahampaat pois sivullepäin. Mikäli hampaiden vaihdon kanssa on ongelmia kannattaa

konsultoida eläinlääkäriä. Maitohampaiden jääminen voi aiheuttaa pysyvien hampaiden virheellisen asennon, joten tarvittaessa maitohampaat on poistettava pikaisesti.

Koiran hammaskartta (kuva Koira-Kissaklinikan nettisivu. 2024)

Puhkeamaton hammas voi muodostaa ympärilleen kystan eli nesterakkulan, joka tuhoaa leukaluuta ja ympäröiviä hampaita, altistaen leukaluun jopa murtumalle. Kaikki puhkeamattomat hampaat eivät aiheuta kystaa. Useimmiten kysta on omistajan näkökulmasta oireeton, ja havaitaan sivulöydöksenä muun hammashoidon yhteydessä otetuissa röntgenkuvissa. Joskus harvoin kysta voi näkyä pehmeänä turvotuksena ikenessä. Kystan hoitona on sen täydellinen leikkauksellinen poisto eli enukleatio. Puhkeamattoman hampaan poisto ennen kuin se muodostaa kystaa, estää kystan muodostumisen.

Puhkeamattoman hampaan aiheuttama hammaskysta.

Mikäli pysyviä hampaita näyttää puuttuvan, hampaat kannattaa kuvauttaa hammasröntgenissä varmuuden vuoksi.

Tiibetinspanieleilla saattaa esiintyä myös erilaisia purentavikoja. Purentaviasta on kysymys, jos tiibetinspanielilla on yläpurenta tai leikkaava purenta.

Irtoamattomien maitohampaiden, hammaspuutosten ja puhkeamattomien hampaiden lisäksi tiibetinspanieleilla esiintyy myös pienikokoisia hampaita verrattuna muiden samankokoisten koirien hampaisiin.

Jalostuksessa on toivottavaa, että hampaiden lukumäärään ja kokoon kiinnitetään huomiota. Jos koiralla on runsaasti hammaspuutoksia, sitä ei tulisi käyttää jalostukseen. Jos koiralla on vähemmän kuin kuusi etuhammasta alaleuassa tai yläleuassa, yhdistelmän toisella osapuolella tulisi olla kuusi etuhammasta.

Hammaskivi ja hampaan kiinnityskudossairaus eli parodontiitti

Parodontiitti eli hampaan kiinnityskudossairaus on yleinen koirilla, joilla on hammaskiveä ja ientulehdus, joita ei ole hoidettu ajoissa. Tulehduksen levitessä ientaskuun ja leukaluuhun hampaan kiinnityskudos vaurioituu ja lopulta hammas irtoaa kokonaan. Koiran hampaiden pinnalle kertyvä bakteerimassa eli plakki aiheuttaa hammaskiveä ja ientulehdusta. Jos niitä ei hoideta ajoissa, voi tulehdus levitä ientaskuun ja aiheuttaa hampaan kiinnityskudossairauden eli parodontiitin. Säännöllinen hampaiden pesu on paras tapa poistaa plakki ajoissa ja välttää hammassairauksilta.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Tiibetinspanieleiden keskimääräinen elinikä on nyt 11 vuotta 10 kuukautta eli 6 kuukautta enemmän kuin vuonna 2014. Yleisimmin kuolinsyyksi on ilmoitettu vanhuus (769 kpl). Toiseksi yleisimmin kuolinsyyksi on ilmoitettu syöpä, kasvainsairaudet (380 kpl). Sydänsairaus on ilmoitettu 128 tiibetinspanielin kuolinsyyksi ja niissä keskimääräinen elinikä on 12 vuotta 7 kuukautta.

Taulukko 28. Yleisimmät kuolinsyyt, kuolinvuodet 2000-2024.

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	9 vuotta 11 kuukautta	12
Hermostollinen sairaus	9 vuotta 8 kuukautta	25
Iho- ja korvasairaudet	9 vuotta 1 kuukautta	5
Immunologinen sairaus	6 vuotta 5 kuukautta	9
Kadonnut	6 vuotta 9 kuukautta	10
Kasvainsairaudet, syöpä	11 vuotta 7 kuukautta	380
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	9 vuotta 9 kuukautta	59
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	11 vuotta 6 kuukautta	60
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	7 vuotta 8 kuukautta	16
Luusto- ja nivelsairaus	9 vuotta 5 kuukautta	54
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	8 vuotta 6 kuukautta	39
Muu sairaus, jota ei ole listalla	9 vuotta 3 kuukautta	109
Pennun synnyynnäinen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 6 kuukautta	10
Petovahinko	7 vuotta 1 kuukautta	3
Selkäsairaus	7 vuotta 8 kuukautta	37
Silmäsairaus	7 vuotta 5 kuukautta	8
Sisäeritysrauhasten sairaus	10 vuotta 8 kuukautta	7
Sydänsairaus	12 vuotta 7 kuukautta	128
Synnytysvaikeus	3 vuotta 3 kuukautta	7
Tapaturma tai liikennevahinko	6 vuotta 8 kuukautta	91
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	14 vuotta 5 kuukautta	769
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	11 vuotta 3 kuukautta	47
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	11 vuotta 6 kuukautta	292
Kaikki yhteensä	11 vuotta 10 kuukautta	2177

Jalostustietojärjestelmä. 30.11.24

4.3.4 Lisääntyminen

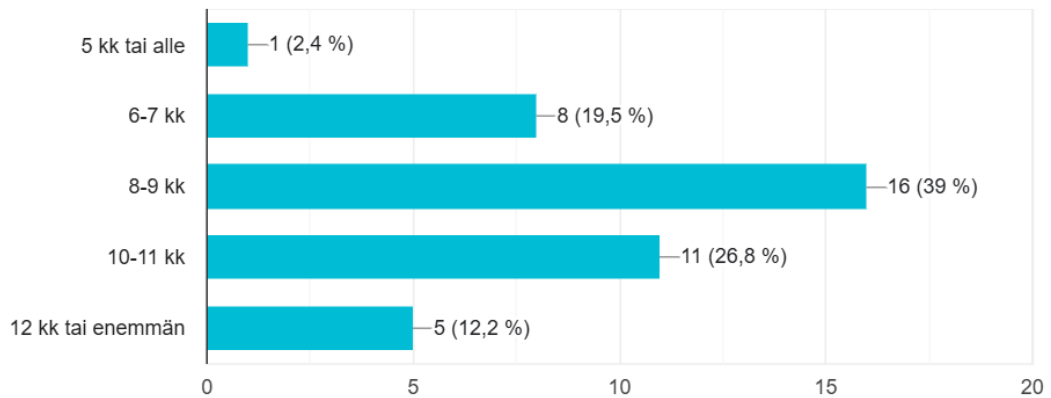
Jalostustoimikunta keräsi tietoja tiibetinspanieleiden lisääntymisestä (Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekysely) vuonna 2024. Kysely lähetettiin yhdistyksen kasvattajajäsenille henkilökohtaisesti. Linkki kyselyyn löytyy myös yhdistyksen nettisivuilta. Vastauksia saatiin 41 kpl.

Lisääntyminen

Tiibetinspanielinartut tulevat sukukypsiksi pääosin 8 - 12 kuukauden iässä. Tosin ensimmäinen kiima saattaa olla heikosti havaittava, jolloin se jää omistajalta huomaamatta.

Kaavio 18. Kiiman välit rotujärjestön kyselyn 2024 mukaan.

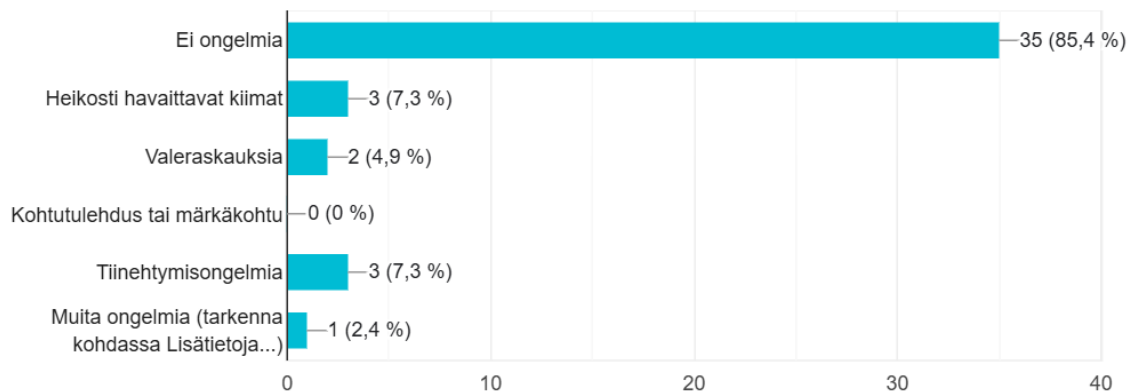
41 vastausta

Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekysely 2024

Kaavio 19. Kiimaan liittyvät ongelmat rotujärjestön 2024 kyselyn mukaan.

41 vastausta

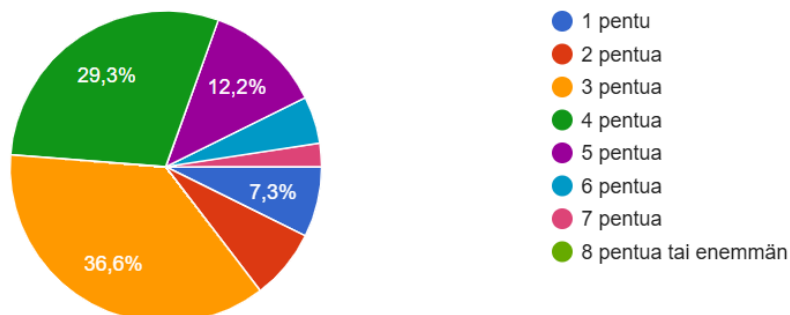
Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekysely 2024

Valeraskauksia esiintyi Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekyselyssä 2024 kahdella tiibetinspanielinartulla ja heikosti havaittavia kiimoja kolmella. 27:llä kyselytutkimuksen koirista kiimaväli oli 8-11kk.

Keskimääräinen pentuekoko

Kaavio 20. Nartun yleisin pentuekoko (keskiarvo) rotujärjestön kyselyn 2024 mukaan.

41 vastausta

Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekysely 2024

Keskimääräinen pentuekoko vaikuttaa pysyneen ennallaan, sillä 4-5 pentua on ollut aiempienkin kyselyiden mukaan yleisin pentuekoko ja 2-3 pentua toiseksi yleisin.

Jalostustietojärjestelmän mukaan keskimääräinen pentuekoko on vaihdellut välillä 3,6-4 pentua vuosina 2009-2023.

Taulukko 29. Keskimääräinen pentuekoko viimeisen 15 vuoden aikana Jalostustietojärjestelmän mukaan.

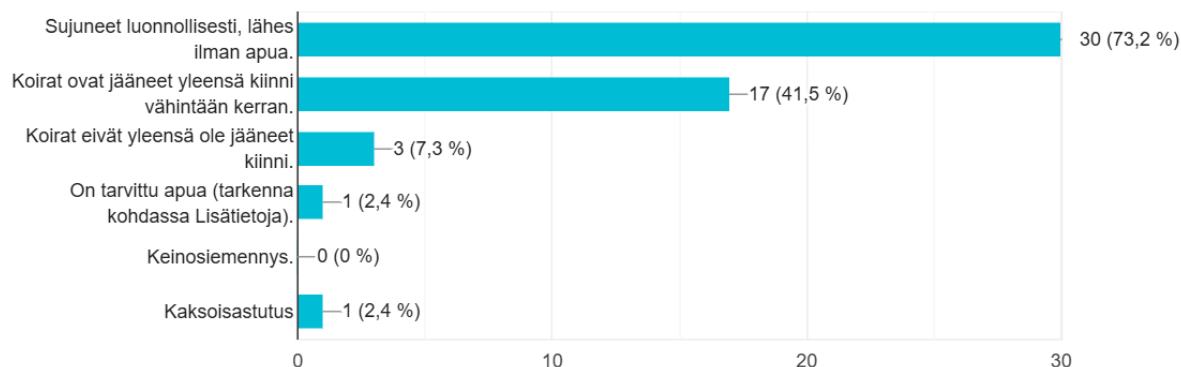
	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Pentuekoko	3,7	3,9	3,9	3,6	4	3,8	3,8	3,6	3,7	3,6	3,7	3,6	3,6	3,6	3,6

Jalostustietojärjestelmä. 25.11.2025

Astumisvaikeudet

Kaavio 21. Astutusten sujuminen rotujärjestön kyselyn 2024 mukaan.

41 vastausta

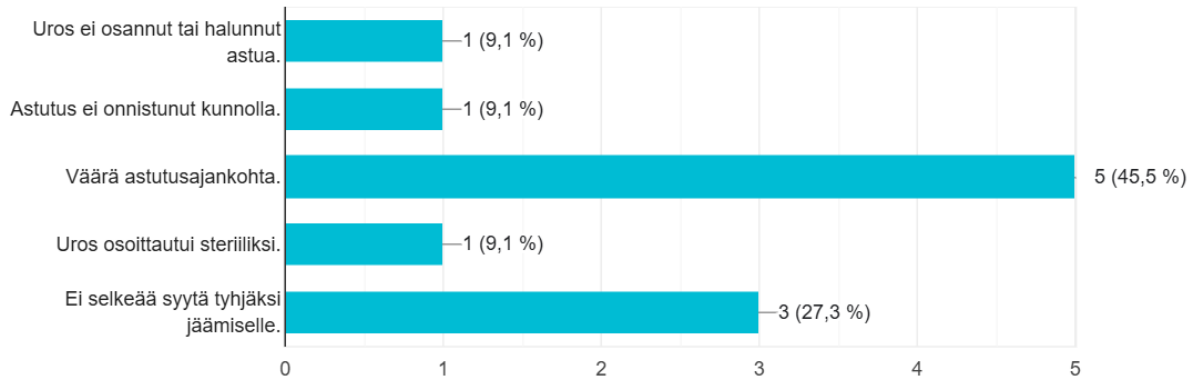
Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekysely 2024

Useimmiten astuminen sujuu luonnollisesti (30/41 vastauksista) ja koirat ovat jääneet kiinni.

Tiinehtymisvaikeudet

Kaavio 22. Tyhjäksi jäämisen syiden arviointi (astutuksen onnistumisesta tai astumisesta huolimatta) rotujärjestön kyselyn 2024 mukaan.

11 vastausta

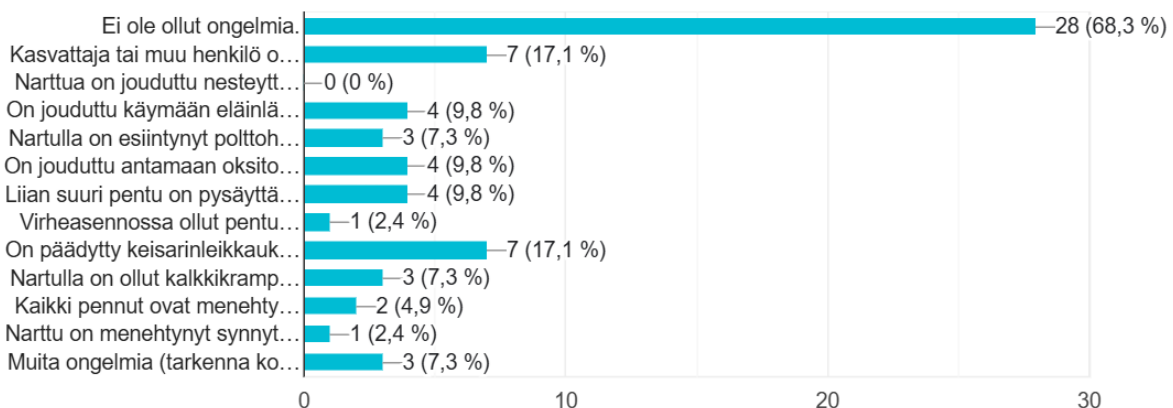
Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekysely 2024

Tiibetinspanielinarttujen tyhjäksi jääminen ei ollut normaalista poikkeavaa tämän kyselyn mukaan. Yleisin syy on astutuksen väärä ajankohta. Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekyselyn 2024 mukaan kolmella nartuista oli heikosti havaittavat kiimat. Yhdessä tapauksista uros ei osannut tai halunnut astua ja yhdessä tapauksista uros osoittautui steriiliksi.

Synnytysongelmat

Kaavio 23. Synnytyksessä ilmenneet ongelmat rotujärjestön kyselyn 2024 mukaan.

41 vastausta

Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekysely 2024

Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekyselyssä 2024 keisarinleikkaukseen johtaneiden synnytysten määrä (17,1%) poikkesi voimakkaasti Suomen Kennelliiton tiibetinspanieleiden

terveyskyselystä 2024 (alle 8,2%). Suomen Kennelliiton kyselyyn oli tullut vastauksia tiibetinspanieleiden omistajilta ja kasvattajilta 252 kappaletta. Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekyselyyn, joka on tarkoitettu kasvattajille, vastauksia oli tullut 41 kpl.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat

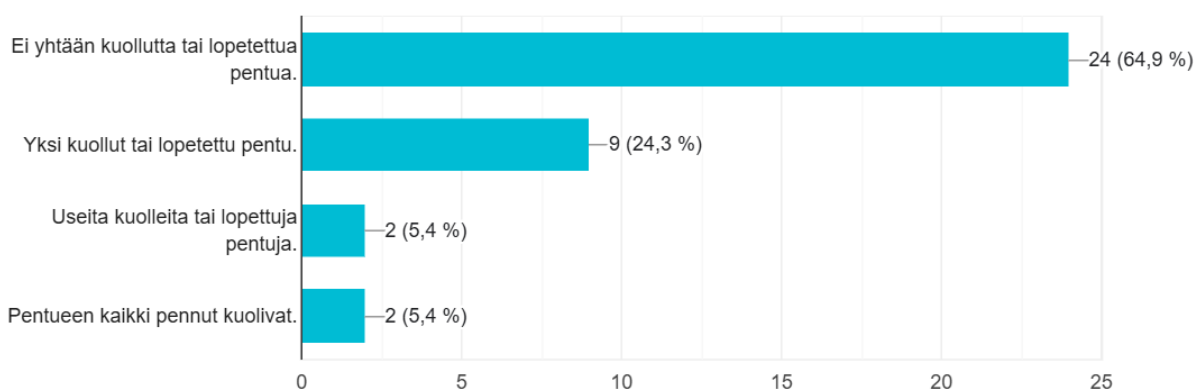
Tiibetinspanielinartuilla ei yleensä esiinny ongelmia pentujen hoivaamisessa. Tiibetinspanieliemo imettää ja huolehtii pentujen puhtaudesta hyvin. Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekyselyn 2024 mukaan 40/41:stä koirasta arvioitiin hoivanneen pentujaan hyvin.

Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekyselyn 2024 mukaan suurin osa (30/41) imetti pentuja luovutusikään tai pidempään. Yhtään tapausta, joissa emo ei olisi imettänyt pentujaan lainkaan, ei tämän kyselytutkimuksen mukaan ollut. Pentukuolleisuus ei ole yleistä tiibetinspanieleilla. Tiibetinspanielinarttujen astutus- ja pentuekyselyn 2024 mukaan, yhtään kuollutta tai lopetettua pentua ei ollut 24:ssä tapauksista. Yksi kuollut tai lopetettu pentu oli yhdeksässä tapauksessa 41:stä.

Pentukuolleisuus

Kaavio 24. Pentukuolleisuus 0-5 viikon iässä rotujärjestön kyselyn 2024 mukaan.

37 vastausta

Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekysely 2024

Pentujen kuoleman tai lopettamisen syitä oli kerrottu 14kpl. Avoimissa vastauksissa esille tulleita syitä olivat mm. kitalakihalkio, kalloaukile, peräaukon puuttuminen, kuolleenä syntynyt, pitkittynyt synnytys, alikehittyneisyys ja vesipää.

Kennelliiton terveystarkastuksen mukaan 23,4% tiibetinspanieleista on steriloitu tai kastroidu. Yleisin syy em. toimenpiteille oli sairauksien ennaltaehkäisy (47,5 %).

Synnytyssairaudet

Litistyneenä – litistynyt rintakehä – lattarinta, ”uimarit”

Litistyneellä rintakehällä tarkoitetaan pennun ensimmäisten vuorokausien (1-3 vrk) aikana esiintyvää rintakehän muutosta. Tiibetinspanieleilla tavataan satunnaisesti tätä vikaa joko hyvin pienenä syntyneellä pennulla tai hyvin lihavalla pennulla, jonka paino on noussut nopeasti. Sairastuneen pennun painonkehitys hidastuu ja hengitys saattaa vaikeutua. Nämä litistyneet pennut eivät ala kävellä normaaleiden pentujen tapaan, vaan vetävät etujaloilla itseään eteenpäin. Jos tila huomataan ajoissa ja siihen puututaan kuntouttamalla pentua fysioterapialla ja tuetulla liikunnalla, ennuste on hyvä, noin 75 % paranee.

Tiibetinspanieli, jolla on litistynyt rintakehä, ei saa käyttää jalostukseen.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Tiibetinspanielin rotumääritelmän mukaisilla tiibetinspanieleilla ei ole sairauksille tai lisääntymisongelmille altistavia anatomisia piirteitä. Rotu ei kuulu RKO-ohjeiden (rotukohtaiset ohjeet liioiteltujen piirteiden huomioimisesta ulkomuotoarvostelussa) mukaisiin, erityisesti tarkkailtavien rotuihin. Tästä huolimatta epäterveiden piirteiden esiintymistä rodussa tulee seurata.

Tiibetinspanieli on kondrodystrofinen rotu eli sen perinnöllisiin ominaisuuksiin kuuluu perinnöllinen luiden kasvu- ja luutumishäiriö, joka aiheuttaa lyhyt- ja kääpiökasvuista. Kondrodystrofia aiheuttaa mm. käyryyttä eturaajoihin. Tiibetinspanielin eturaajat saavat olla vain hieman kaarevat.

Joillakin roduilla on suosittu jalostuksessa lyhyttä kuonoa ja kalloa. Tällaista pään muotoa kutsutaan brakykefaaliseksi. Brakykefalia ei ole eläimillä normaalisti esiintyvä tila, vaan seurausta ihmisen pyrkimyksestä vahvistaa haluttuja fyysisiä ominaisuuksia. Liian lyhyt kuono vaarantaa hengitys- ja lämmönsäätelyjärjestelmän normaalin toiminnan ja aiheuttaa siksi eläimille vakavia terveysongelmia. Tilaa kutsutaan brakykefaaliseksi oireyhtymäksi. (MMT Katariina Mäki & ELT Anu Lappalainen)

Tiibetinspanielilla tulee olla keskipitkä, tylppä ja täyteläinen kuono, eikä siinä saa olla poimuja. Liian lyhyt kuono ja ahtaat sieraimet eivät saa muodostua ongelmaksi rodussa, sillä ne altistavat brakykefaalisen oireyhtymän mukaisille terveysongelmille.

Kennelliiton terveystarkastuksessa (2024) 91,3 % tiibetinspanieleista hengittää vaivatta, hengityssään et eivät kuulu levossa, eikä koira kuorsaa toistuvasti, tuhise tai rohise. 5,6 % kyselyyn vastanneista

ilmoittivat hengitysteiden vaikuttavan ahtailta, hengityksen tuhisevan ja koiran kuorsaavan. Yhdelläkään koiralla ei kyselyn mukaan ollut havaittu useita hengitystie- tai keuhkotulehduksia, eikä yhdenkään koiran hengitysteitä ollut korjattu leikkauksella.

Selvästi ulkonevien silmien ei pidä olla tiibetinspanielin ominaisuus, vaan silmien tulee olla mantelin muotoiset ja keskikokoiset. Rotumääritelmän mukaisella tiibetinspanielilla ei ole rakenteessa luonnollista lisääntymistä vaikeuttavia ongelmakohtia.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Kennelliiton terveystarkastuksen (2024) mukaan tiibetinspanielin omistajista 88,1 % kuvasi koiran olleen aina terve ja hyvinvoiva tai koiralla ei ole ollut merkittävästi sairauksia. Brittiläisessä tutkimuksessa Longevity of Companion Dog Breeds: Those of at Risk of Early Death (Kirsten McMillan ym. 2024) tiibetinspanielin elinajanodote oli keskimäärin 15,2 vuotta, joka oli toiseksi pisin otannassa. Tutkimuksessa oli mukana yli 584 000 koiraa, jotka edustivat 155:tä eri rotua.

Taulukko 30. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista lisääntymisessä ja terveydessä.

ONGELMA	MAHDOLLINEN SYY ONGELMAN ESIINTYMISEEN RODUSSA	MITÄ ONGELMALLE VOIDAAN TEHDÄ?
PRA	-geneettiset tekijät	-PRA on rodussa hyvin tunnettu sairaus -PRA3-geenitestauksen myötä uusia PRA tapauksia ei ole tullut (viimeisin todettu v. 2019) -silmiä tarkastaminen PEVISA:n mukaisesti
Patellaluksaatio	-geneettiset tekijät -koirien taustojen huono tuntemus -ulkomailla polvitutkimukset harvinaisia	PEVISA
Välilevyrappeuma (IDD)	-geneettiset tekijät -koirien taustojen huono tuntemus -selkien vähäinen kuvaaminen -tieto selkäsairauksista ei välity rotujärjestölle -ulkomailla ei tehdä selkäkuvauksia	-CDDY-geenitestaus ja sen hyödyntäminen jalostuksessa -selkäkuvaus -kasvattajien ja omistajien tiedottaminen rotuyhdistyksen toimesta -selkäongelmien kartoittaminen rodussa
Hammasongelmat (hammaskivi, parodontiitti, hammaskysta)	-geneettiset tekijät -leukojen rakenne -puhkeamattomat hampaat -virheasentoiset hampaat -hampaiden hoitaminen ja hoidattaminen puutteellista	-jalostuksessa kiinnitetään huomiota kuonon pituuteen ja leukojen rakenteeseen -kasvattajien ja omistajien tiedottaminen rotuyhdistyksen toimesta

Tiibetinspanieleiden lisääntyminen on pääsääntöisesti ongelmaton. Useimmiten tiibetinspanielinartut ovat helppoja astuttaa, ne tiinehtyvät hyvin, synnyttävät useimmiten luonnollisesti ja hoivaavat ja imettävät pentujaan normaalisti. Pentuekoot ovat kääpiökoiralle sopivia, useimmiten 3 - 5 pentua. Elinvoimaiset pennut kehittyvät normaalisti.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

TIIBETINSPANIELI

KÄYTTÖTARKOITUS: Seurakoira

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 9 seura- ja kääpiökoirat

Alaryhmä 5 tiibetiläiset rodut

Käyttökoetulosta ei vaadita.

YLEISVAIKUTELMA: Pieni, toimielias ja valpas. Sopusuhtainen, runko säkäkorkeutta hieman pitempi.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Iloinen ja itsevarma, erittäin älykäs, pidättyväinen vieraita kohtaan. Valpas, uskollinen mutta itsenäinen.

PÄÄ: Pieni suhteessa runkoon, ylväs ryhti. Pää on uroksilla urosmainen, mutta ei karkea.

Kallo: Kallo-osa hieman holvautunut, kohtuullisen leveä ja pitkä.

Otsapenger: Kohtuullinen, selvästi havaittavissa.

Kirsu: Mieluiten musta.

Kuono: Keskipitkä, tylppä ja täyteläinen, poimuton. Leuassa riittävä syvyys ja leveys.

Hampaat / purenta: Lievä alapurenta. Hampaat tasaisessa rivissä ja alaleuka kulmahampaiden välistä leveä. Täysi hampaisto toivottava. Suun ollessa kiinni hampaat ja kieli eivät saa näkyä.

Silmät: Tummanruskeat, soikeat, kirkkaat ja ilmeikkäät. Keskikokoiset. Melko kaukana toisistaan, mutta eteenpäin katsovat. Silmäluomien reunat mustat.

Korvat: Keskikokoiset, riippuvat, täysikasvuisella runsashapsuiset. Melko korkealle kiinnittyneet. On toivottavaa, että korvat ovat hieman kallon linjaa korkeammalla, mutta ne eivät saa olla kevyet. Suuret, raskaat, matalalle kiinnittyneet korvat epätyypilliset.

KAULA: Kohtalaisen lyhyt, vahva, kauniisti runkoon liittyvä. Kaulassa pitemmistä karvoista muodostuva kaulus, joka on uroksilla komeampi kuin nartuilla.

RUNKO: Rungon pituus säästä hännäntyveen hieman säkäkorkeutta suurempi.

Selkä: Vaakasuora.

Rintakehä: Kylkiluut kaarevat.

HÄNTÄ: Korkealle kiinnittynyt, runsashapsuinen, liikkeessä iloisesti selän päälle kiertyvä. (Koiran seistessä laskeva häntä ei ole virhe.)

ETURAAJAT:

Yleisvaikutelma: Luusto kohtuullinen. Eturaajat hieman kaarevat, mutta lavat tiiviit ja viistot.

Lavat: Viistot.

Etukäpälät: Soikeat jäniksenkäpälät. Pienet ja tiiviit. Karvat varpaiden välissä usein käpäliä pitemmät.

Pyöreät kissankäpälät eivät ole toivottavat.

TAKARAAJAT:

Yleisvaikutelma: Hyvärakenteiset ja vahvat.

Polvet: Kohtuullinen polvikulma.

Kintereet: Matalat, takaa katsottuna suorat.

Takakäpälät: Soikeat jäniksenkäpälät. Pienet ja tiiviit. Karvat varpaiden välissä usein käpälää pitemmät.

Pyöreät kissankäpälät eivät ole toivottavat.

LIIKKEET: Nopeat, suorat, vapaat ja vakaat.

KARVAPEITE:

Karva: Peitinkarva laadultaan silkkinen, lyhyttä pään ja raajojen etuosassa, rungossa kohtalaisen pitkää, melko rungonmyötäistä. Pohjavilla hienoa ja tiheää. Korvat ja eturaajojen takaosat kaunishapsuiset, häntä ja pakarat tuuhea- ja pitempikarvaiset. Ei liian runsaskarvainen, nartuilla on yleensä vähemmän karvaa ja kaulusta kuin uroksilla.

Väri: Kaikki värit ja väriyhdistelmät sallittuja.

PAINO JA KOKO:

Säkäkorkeus: Noin 25 cm.

Paino: Ihannepaino 4 - 7 kg.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- Vihaisuus tai liiallinen arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen

HUOM: Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

Tiibetinspanieli on rotumääritelmänsä mukaisesti pieni, toimelias ja valpas, kaikilta osin sopusuhtainen, älykäs ja itsevarma koira. Rotumääritelmän mukaisesti rodun jalostuksessa pyritään säilyttämään ulkomuodon kaikenlainen liioittelemattomuus ja pitämään rotu terveenä ja tasapainoisena, ilman terveyttä haittaavia ulkomuodollisia ääriominaisuuksia.

Rodussa esiintyy melko suurta kokovaihtelua johtuen rodun lyhyestä länsimaisesta historiasta, sen vuoksi suhtautuminen kokoon on joustavaa. Mittasuhteet ja tasapaino ovat tärkeämpää kuin koiran säkäkorkeus. Tiibetinspanieli ei saa antaa raskasta tai hentorakenteista vaikutelmaa.

Pää on pieni suhteessa runkoon ja sen mittasuhteista tulee kuvastua tasapaino ja rauha. Kuono-osan tulee olla riittävän pitkä ja kevyesti pehmustettu ilman että kuonosta tulee turpea. Lyhyet kuonot ja pienet sieraimet ovat rodussa ei toivottuja ominaisuuksia ja nämä terveyteen vaikuttavat ulkomuodolliset ominaisuudet tulisi huomioida jalostuksessa. Suuret, raskaat ja roikkuvat huulet ovat myös virhe, samoin liian lyhyt kuononselkä ja ylöspäin kaareutuva voimakas ja kapea alaleuka.

Tiibetinspanielilla on rotumääritelmänsä mukaan lievä alapurenta, hampaisto on ihanteellisessa tapauksessa täysi ja hampaat suorassa rivissä leveissä leuoissa. Rodun historiasta johtuen tiibetinspanieleilla esiintyy edelleen alaleuan hammaspuutoksia ja niihin tulee kiinnittää jalostuksessa huomiota. Jalostuksen tavoitteena tulee olla leveät leuat, jossa hampaat suorassa rivissä.

Tiibetinspanielin silmät ovat keskikokoiset ja mantelinmuotoiset. Ne eivät saa olla liian suuret, ulkonevat tai pyöreät. Terveet, oikeankokoiset silmät eivät normaalisti vuoda ja silmänaluset ovat kuivat ja värjäytymättömät.

Rungon mittasuhteissa tulee kiinnittää huomiota rungon pituuteen, joka on säästä hännäntyveen mitattuna hieman säkäkorkeutta suurempi. Rotutyypillinen tiibetinspanieli ei ole neliömäinen, pitkä, kevyt eikä raskas, vaan tasapainoinen ja suorakaiteen muotoinen. Rintakehän tulee olla pitkä ja lanneosan tiivis, jotta oikeanlainen ja terve kokonaisvaikutelma säilyy.

Rotumääritelmässä kuvattu etuosan kaarevuus on kohtuullinen. Kyynärvarret myötäilevät rintakehää ja ovat vain hieman kaarevat. Etuosaa arvioidessa tulee kiinnittää huomioita terveysseikkoihin niin, että kyynärvarret eivät saa kaareutua liiallisesti. Vaikka kyynärvarsi on taipunut, tulee välikämmenen ja etukäpälän olla edestä katsottuna suora.

Takaosien rakennevirheisiin tulee myös kiinnittää huomiota. Takaraajat ovat kohtuullisesti kulmautuneet, reisi leveä, kinner vahva ja matala. Terveiden takaraajojen liike on suoraa, maatavoittavaa ja siinä on riittävä ulottuvuus.

Tiibetinspanielin oikeanlainen karvapeitteen laatu ja määrä tekevät rodusta helppohoitoisen. Kaksinkertainen karvapeite ei ole liiallinen, siinä on selkeästi pohjavilla ja silkkinen päällyskarva ja sen tulee olla maltillinen niin, että rungon alta näkyy riittävästi päivänvaloa ja rungon linjat jäävät näkyviin. Oikeanlaatuinen karvapeite ei takkuunnu, eikä sitä tarvitse trimmata.

Rotujärjestön jalostustoimikunta on laatinut uudistetun ja laajan rotumääritelmän tulkintaoppaan vuonna 2024. Rotumääritelmä ja rotujärjestön tulkintaohje ovat osa ulkomuototuomareiden koulutusta ja rotuun perehdyttämistä. Jokaisen kasvattajan tulisi myös perehtyä rotumääritelmään ja sen tulkintaan, ja sitoutua kasvatustyössään kunnioittamaan rodun alkuperää, rotuominaisuuksia ja vaalimaan valinnoillaan rodun terveyttä.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rodun koirien näyttelykäynnit

Tiibetinspanielit ry:n laatiman edellisen jalostuksen tavoiteohjelman (2021 - 2025) tilastoista käy ilmi, että vuonna 2004-2014 näyttelyissä esitetyistä tiibetinspanieleista 91 % palkittiin laatumaininnalla erinomainen tai erittäin hyvä.

Samainen vertailu näyttelytulosten osalta vuosilta 2013-2024 osoittaa, että erinomaisella tai erittäin hyvällä palkittuja tiibetinspanieleita myös tällä ajanjaksolla on merkittävän suuri osa, peräti 96 %. Laatumaininnan HYL (hylätty) tai EVA (ei voida arvostella) oli tarkasteluajanjaksolla saanut yhteensä 67 tiibetinspanielia yhteensä 20905 tuloksesta, joten laatumainintaa HYL ja EVA ei voida pitää merkittävinä kokonaisuuteen nähden.

Tiibetinspanieleiden laatu on Suomessa erittäin korkealuokkainen ja suomalaisten tiibetinspanieleiden näyttelymenestys on erinomainen niin kotimaassa kuin ulkomaillakin.

Taulukko 31. Tiibetinspanieleiden näyttelykäynnit ja laatumaininnat vuosina 2014-2023.

	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Pentuluokka 7-9 kk	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0 tulosta
Junioriluokka	67% (3277 tulosta)	28% (1368 tulosta)	5% (235 tulosta)	0% (11 tulosta)	0% (23 tulosta)	0% (8 tulosta)	4922 tulosta
Nuorten luokka	70% (2071 tulosta)	25% (745 tulosta)	4% (112 tulosta)	0% (5 tulosta)	0% (7 tulosta)	0% (2 tulosta)	2942 tulosta
Avoin luokka	65% (3966 tulosta)	29% (1796 tulosta)	5% (320 tulosta)	0% (15 tulosta)	0% (12 tulosta)	0% (7 tulosta)	6116 tulosta
Käyttöluokka	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0 tulosta
Valioluokka	90% (3680 tulosta)	9% (363 tulosta)	1% (22 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (2 tulosta)	0% (4 tulosta)	4072 tulosta
Veteraaniluokka	86% (2458 tulosta)	13% (357 tulosta)	1% (36 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (2 tulosta)	0% (0 tulosta)	2853 tulosta
Yhteensä	74% (15452 tulosta)	22% (4629 tulosta)	3% (725 tulosta)	0% (32 tulosta)	0% (46 tulosta)	0% (21 tulosta)	20905 tulosta

Jalostustietojärjestelmä. 13.11.2024

Yllä olevasta taulukosta käy ilmi vuosina 2013 –2024 näyttelyissä palkittujen tiibetinspanieleiden laatumaininnat näyttelyluokittain. Yhteensä näyttelytuloksia tiibetinspanieleilla Suomessa tuona aikana on 20905. Näistä laatumaininnalla ERI (erinomainen) ja EH (erittäin hyvä) on tuloksia yhteensä 20081, joka on 96 % näyttelytulosten määrästä. Tämän tilaston, sekä niin kotimaisten kuin ulkomaistenkin erikoistuomareiden näyttelyraporttien perusteella voidaan todeta, että tiibetinspanieleiden laatu on Suomessa erittäin korkealuokkainen ja suomalaisten tiibetinspanieleiden näyttelymenestys on erinomainen niin kotimaassa kuin ulkomaillakin.

Suomen Muotovaliotittelin saavuttaa keskimäärin 4 % vuosittain Suomessa rekisteröidyistä pennuista.

Taulukko 32. Vuosina 2012-2021 syntyneiden tiibetinspanieleiden saavuttamat muotovalioarvot.

Syntymävuosi	Rekisteröinnit	FI MVA	C.I.B.	KOIRAT YHT	FI MVA %
2012	850	28	12	28	3 %
2013	713	34	11	34	5 %
2014	757	34	10	34	4 %
2015	622	32	9	32	5 %
2016	732	30	9	30	4 %
2017	649	14	3	14	2 %
2018	628	28	9	28	4 %
2019	569	17	5	17	3 %
2020	638	23	6	23	4 %
2021	727	37	3	37	5 %
YHTEENSÄ	6885	277	77	277	4%

Jalostustietojärjestelmä. 12.11.24

Yllä olevassa taulukossa on kirjattu kymmenen vuoden rekisteröintimäärät Suomessa kunakin vuonna syntyneistä pennuista ja niiden saavuttamat muotovalion arvot poimintapäivään mennessä. Valioita vuosina 2012 - 2021 syntyneistä pennuista on yhteensä 277, joista lisäksi kansainvälisen muotovalion arvon saavuttanut 77 tiibetinspanieliä.

Tiibetinspanielit ry suosittelee jalostusohjesäännössään, että jalostukseen käytettävällä uroksella tulee olla laatuarvostelusta vähintään EH (erittäin hyvä) virallisesta näyttelystä. Narttujen osalta vähimmäisvaatimukseksi suositellaan laatuarvostelusta vähintään H (hyvä) ja mikäli sillä teetetään enemmän kuin yksi pentue, on silläkin oltava laatuarvostelusta EH (erittäin hyvä). Jalostusohjesäännössä on otettu lisäksi huomioon koiran jalostusarvo Suomen tiibetinspanielikannan laajentajana, jolloin koiraa voidaan suosituksen mukaan käyttää jalostukseen ilman virallista näyttelytulosta, mutta tässä tapauksessa koiralle on tehtävä rodun ulkomuototuomarin toimesta jalostustarkastus rotujärjestön jalostustarkastuksessa.

Rodun koirien jalostustarkastukset

Rotujärjestön jalostustarkastuksia ei ole järjestetty aktiivisesti, koska aiempina vuosina ne on jouduttu perumaan vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Tilaisuuksiin ei ole ilmoittautunut riittävästi koiria, vaikka niitä on pyritty järjestämään erilaisten rotujärjestötapahallien yhteydessä. Erityisesti näihin tilaisuuksiin on toivottu näyttelyissä käymättömiä, nuorehkoja uroksia jalostusmateriaalin löytämiseksi ja laajentamiseksi, mutta jalostustarkastuksetkaan eivät ole aktivoineet ns. kotikoirien omistajia. Mikäli yksittäisille koirille, joiden katsotaan olevan erityistä jalostusarvoa Suomen tiibetinspanielikannan laajentajana, pyydetään erikseen rotujärjestön jalostustarkastusta, voivat rodun arvostelukokeita ja näyttöjä vastaanottavat ulkomuototuomarit tarkastuksen erikseen mahdollisuuksien mukaan järjestää.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Tiibetinspanieli on pienikokoinen seurakoiria, jolla ei ole liioiteltuja rotuominaisuuksia, vaikka kyseessä on kondrodystrofinen rotu. Rotumääritelmän mukainen nykytiibetinspanieli on edelleen alkuperätarkoitukseensa hyvin soveltuva pieni, toimelias, kestävä koira, jonka keskivahva luusto ja terve anatomia tukee ketterää ja kestävää liikkumista. Rotutyypillinen tiibetinspanieli on luonteeltaan ystävällinen ja valpas, vieraisiin pidättyväisen viileästi suhtautuva vahti, vailla minkäänlaista arkuutta tai aggressiivisuutta.

Tiibetinspanielit ry tuottaa ja julkaisee jatkuvasti koulutusmateriaalia niin kasvattajille, kuin ulkomuototuomareillekin, tavoitteena säilyttää rodun ulkomuoto-ominaisuudet rotumääritelmän mukaisina, terveinä ja liioittelemattomina. Tätä tukemaan on järjestetty mm. rodun historiaa ja alkuperäisiä olosuhteita ja käyttötarkoitusta esitteleviä luentoja, sekä laadittu uusi, kattava rotumääritelmän tulkintaohje niin kasvatustyön kuin ulkomuodon arvioinninkin tueksi.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Tiibetinspanieli on rakenteeltaan liioittelematon ja sopusuhtainen.

Jalostustoimikunta on tehnyt terveystarkastusta tiibetinspanieleiden omistajille ja kasvattajille selvittääkseen laajemmin mahdollisia rodun ulkomuotoon ja rakenteeseen liittyviä ongelmia. Lisäksi toimikunnassa luetaan aktiivisesti Suomen Kennelliiton sähköiseen järjestelmään tallennettavia ulkomuototuomareiden näyttelyissä antamia arvosteluja. Rotujärjestön jalostustoimikuntaan kuuluu tällä hetkellä kaksi rodun kasvattajaulkomuototuomaria (2024).

Keskeisiä rotuun kirjattuja rodun rakenteeseen ja ulkomuotoon liittyviä ongelmia ovat:

- Kallo: ylisuuri koko, leveys ja liiallinen pyöreys sekä jyrkkä otsapenger.
- Kuono: liian lyhyt kuono-osa, poimut, ahtaat sieraimet, roikkuvat huulet
- Silmät: suuret, pyöreät ja ulkonevat, sekä voimakkaasti vuotavat silmät
- Purenta: häviävät tai liian voimakkaat, pitkät ja kapeat alaleuat puuttuvine hampaineen, sekalaiset hammasrivit ahtaissa alaleuoissa. Avoin purenta, esiin työntyvä kieli.
- Runko ja mittasuhteet: lyhyet rintalastat ja rintakehät, pitkät lanneosat, liiallinen rungon pituus, matalaraajaisuus
- Etuosa: puutteelliset etukulmaukset, liian kaareutuneet kyynärvarret, löysät kyynärpäät, heikot välikämmenet ja taipuvat ranteet
- Takaosa: puutteelliset polvikulmaukset, yliojentuvat ja heikot kintereet, pihtikintut
- Karvapeite: liian runsas karvapeite, liiallinen pohjavilla ja pitkä runsas ja liian pehmeä peitinkarva

Ongelmien mahdollisia syitä

Kondrodystrofiaan liittyy rotuominaisuuksia, jotka saattavat liioiteltuina johtaa ulkomuoto- ja rakenneongelmiin. Rotumääritelmässä monen ominaisuuden kuvauksessa on maininta 'kohtalaisen', 'melko' ja 'hieman', mitkä jättävät arvioijalle tulkinnanvaran. Rodun tyypissä on runsaasti vaihtelua, joten on todennäköistä, että käsitykset ja tulkinnat ihannetyypistä vaihtelevat sekä ulkomuototuomareiden että kasvattajien parissa.

Etenkin uroksen valikoitumiseen jalostuskäyttöön vaikuttaa sen saavuttama näyttelymenestys. Näin ulkomuototuomareiden painotukset vaikuttavat jalostusvalintoihin. Karvapeitteen osalta se näkyy niin, että kysymys on yksilön näyttävyydestä. Niukempikarvapeitteisen koiran ulkomuodon ja rakenteen heikkoudet myös paljastuvat yleisvaikutelmaa tarkasteltaessa helpommin. Lisäksi erilaiset kilpailut, jotka mittaavat vuoden ajan kokonaismenestystä voivat johtaa siihen, että näyttelymenestystä tavoittelevien koirien karvapeitteen halutaan olevan ja pysyvän näyttelykuntoisena ja runsaana läpi vuoden, mikä ei sinällään ole tyypillistä kaksikerroksiselle karvapeitteelle, jollainen tiibetinspanielilla kuuluu olla. Mitä runsaampi karvapeite on, sitä varmemmin koira on näyttelykuntoinen läpi vuoden. Ulkomuototuomareiden tulisiikin arvioinneissaan antaa enemmän painoa oikealaatuiselle, kuin runsasmääräiselle karvapeitteelle tässä rodussa.

Amerikkalaisen tutkimuksen mukaan rotujen erot kuonon ja kallon pituudessa johtuvat mutaatioista. Yksi näistä viidestä on luiden kasvuun vaikuttavan proteiinin mutaatio, joka on löytynyt kaikilta äärimmilleen lyhentyneen kallon omaavilta roduilta. Toistaiseksi ei tiedetä tarkemmin, mitkä ovat ne tekijät, jotka aiheuttavat poikkeuksen koiran kantamuodosta eli äärimmilleen lyhentyneen kallon ja kuonon. (Kirsi Sainio ja Suvi Viranta-Kovanen, 2012)

Vaikka tiibetinspanielin kallo ja kuono eivät ole äärimmäisen lyhyitä, kysymys on kuitenkin lyhentyneestä kuonosta ja poikkeamasta purennassa, alapurennasta.

Hampaiden puuttumisen ja kallon muodon välistä yhteyttä ei tutkimuksissa ole voitu osoittaa. Hammaspuutokset sekä pienihampaisuus vaikuttavat monilla roduilla olevan voimakkaasti periytyviä ominaisuuksia. Toiminnallisesti merkityksettömiä hampaita ovat ensimmäiset välihampaat (P1) ja viimeiset poskihampaat (M3). Ensimmäisten välihampaiden periytyminen ei

näytä olevan riippuvaista muista hampaista, ja viimeinen poskihammas vaikuttaa taas olevan evoluution myötä katoamassa koirilta. Muut hammaspuutokset ja pienihampaisuus sen sijaan ovat perinnöllisiä ongelmia. Ne siirtyvät sukupolvelta toiselle ja sukupolven saatossa saattavat vaikeutua. (Kirsi Sainio ja Suvi Viranta-Kovanen, 2012)

Leukojen kapenemisen ajatellaan usein olevan yhteydessä hammaspuutoksiin. Geenitasolla tällaista suoraa syy-seurausyhteyttä ei ole voitu osoittaa. Tavallisimpia koirien purentaongelmia on, alakulmahampaiden painuminen ikeneen, mikä voi johtua myös hampaiden asentovirheestä tai alaleuan lyhyydestä ja / tai kapeudesta suhteessa yläleukaan. Jälkimmäistä pidetään koirilla selvästi perinnöllisenä. (Kirsi Sainio ja Suvi Viranta-Kovanen, 2012)

Tiibetinspanielin perimässä hampaiden lukumäärä (hammaspuutokset) ja pienihampaisuus näyttävät olevan voimakkaasti olemassa.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Rodun edellinen tavoiteohjelman voimassaolokausi on 1.1.2021 - 31.12.2025

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Rodun ensimmäinen jalostuksen tavoiteohjelma valmisteltiin vuonna 2000, ja se tuli voimaan 1.1.2001.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Taulukko 33. Urosten jälkeläistilasto, käytetyimmät vuosina 2014 - 2023 syntyneet urokset. Silmätarkastustulos * ei merkitse, että silmien tutkimustulos olisi jalostusohjesäännön vastainen.

#	Uros	Synt. vuosi	Terveystutkimustulokset					Pennut				Lonkat		Kynärnivelet		Polvet		Silmät	
			Lonkat	Polvet	Selkä IDD	Kynär nivelet INC	Silmät	Pentueet	Yht.	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu	Sairas	Tutkittu	Sairas	Tutkittu	Sairas
1	SOUSKA SOUND OF SILENCE	2016	B/B	0/0	IDD0		*	28	117	22	74	8	3	0	0	21	5	21	0
2	KIIRAMANNA COULD BE THE ONE	2018	A/A	0/0	IDD0		Terveet	25	95	11	59	11	4	0	0	20	8	20	5
3	KIIRAMANNA ONLY FOR DIAMONDS	2020	C/B	0/0			*	19	83	12	36	5	1	0	0	15	3	14	2
4	TOYWAY LESLIE HOW-ARD	2015		0/0			*	17	73	0	36	1	1	0	0	9	4	11	6
5	FLYING CARPET'S BANG BANG CONFETTI	2015	C/B	0/0			*	19	71	0	68	6	3	0	0	19	6	19	5
6	REVONHÄNNÄN H-AAVE	2016	A/A	0/0	IDD0		Terveet	18	71	5	40	4	0	0	0	15	0	13	8
7	TOYWAY Q- RAKETTI	2016		0/0			*	17	68	6	147	5	1	0	0	18	2	19	4
8	ZIESTAN PIKKU- MILOU	2015		0/0			*	22	68	7	13	1	1	0	0	4	0	4	0
9	SATATASSUN CHARMER JULIUS	2017		0/0			*	14	60	7	47	2	2	0	0	10	1	10	2
10	ZIESTAN LIL MINEO	2014		0/0			*	14	59	5	55	0	0	0	0	7	3	7	2
11	TIB-SAK PELLE PELTON	2020	B/B	0/0			Terveet	16	59	22	3	2	1	0	0	10	4	10	2
12	VANESSAN SUNSHINE REGGAE	2014	C/D	0/0			Terveet	12	54	0	40	5	4	1	0	18	2	17	5
13	KIIRAMANNA Q- TAMO	2021		0/0			Terveet	12	53	14	25	2	2	0	0	8	3	8	1
14	VANESSAN EMERALD	2014		0/0			Terveet	13	52	0	96	4	1	1	0	14	3	13	7
15	TASHI-GONG NEW LOOK	2015	E/E	0/0			*	15	51	0	58	8	7	0	0	12	3	13	4
16	TOYWAY YONG- LORI	2020		1/1			Terveet	12	50	6	16	0	0	0	0	9	1	8	2
17	QI GONG'S ROCKING TIDINGS	2015		0/0			Terveet	11	47	0	5	0	0	0	0	6	1	6	2
18	REVONHÄNNÄN RI-ESA	2019	A/A	0/0	IDD0	INC1/1	Terveet	14	47	17	3	3	2	0	0	3	1	3	1
19	TIB-SAK JÖRÖ	2020	B/A	1/0			*	10	42	6	8	2	1	0	0	5	4	5	2
20	FLYING CARPET'S TEXAS HOLD 'EM	2021	B/B	0/0			Terveet	10	39	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Jalostustietojärjestelmä. 25.11.2024

Taulukko 34. Narttujen jälkeläistilasto, käytetyimmät vuosina 2014-2023 syntyneet

nartut. Silmätarkastustulos * ei merkitse, että silmien tutkimustulos olisi jalostusohjesäännön vastainen.

#	Narttu	Synt. vuosi	Terveystutkimustulokset					Pennut				Lonkat		Kynärnivelet		Polvet		Silmät	
			Lonkat	Polvet	Selkä IDD	Kynär nivelet INC	Silmät	Pentueet	Yht.	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu	Sairas	Tutkittu	Sairas	Tutkittu	Sairas
1	TAPSAN LUMI	2018		1/0			Terveet	5	25	5	3	0	0	0	0	6	2	6	0
2	CASA ROQUE HAIRSPRAY	2015		0/0			Terveet	4	22	0	30	0	0	0	0	4	1	4	0
3	DAWANA PINKIE PIE	2014		0/1			*	5	21	0	5	0	0	0	0	1	0	1	0
4	LECIBSIN MAKEUP	2015		0/0			Terveet	4	21	0	15	0	0	0	0	4	0	4	2
5	KIRANMAYS IRRESISTIBLE EYE CATCHER	2016	C/C	0/0			*	4	21	0	6	0	0	0	0	4	0	4	1
6	TIB-SAK MALLA	2016	B/C	0/0			*	5	21	0	33	4	1	0	0	7	2	7	4
7	NIILÄNDER THERESE BUGNET	2017		0/0			*	4	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	KIRANMAYS D- DAZZLING DEZDEMONA	2014	B/B	0/0			Terveet	4	20	0	24	1	1	0	0	3	0	3	1
9	BLACKIRA	2015	B/A	0/0			Terveet	4	20	0	45	4	0	1	0	6	2	5	1
10	SOMMERLYST'S PA-TU CA	2018		0/0			Terveet	4	20	5	2	0	0	0	0	4	1	3	1
11	CHRYSTAL MOUNTAIN VALLEY OF THE WILD ROSES	2017		1/1			Terveet	4	19	5	0	0	0	0	0	1	1	1	0
12	ANNASTIINA NÖPÖLIINA	2014		0/0			Terveet	3	18	0	21	0	0	0	0	5	1	6	2
13	KIIRAMANNA SHELBY	2016		0/0			Terveet	4	18	0	7	0	0	0	0	4	0	4	1
14	GRANDES GUARDIA'S BLUEBERRY LATTICE PIE	2019		0/0			Terveet	3	18	6	4	0	0	0	0	2	2	3	0
15	RAIGOMILLIN EVENING STAR	2015		0/0			*	3	18	0	12	0	0	0	0	3	1	4	1
16	RIFFENDAHL DIVA DOMINICA	2015		1/1			*	4	17	0	15	0	0	0	0	4	0	4	0
17	MEI DAN MARGE	2017	C/C	0/0			*	4	17	0	0	1	1	0	0	2	0	2	0
18	FLYING CARPET'S MIRACLES OF AUTUMN	2016	B/A	0/0			Terveet	4	17	3	13	3	1	0	0	4	2	4	2
19	ZIESTAN LI NIA	2017		0/0			Terveet	4	17	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20	FINRIIKAN CHERRY PIE	2017	B/B	0/0			Terveet	4	17	3	3	4	2	0	0	4	2	4	1

Jalostustietojärjestelmä. 25.11.2024

Jalostukseen käytetyimmistä vuosina 2014-2023 syntyneistä tiibetinspanieleista ei ole huomauttamista jalostussuositusten mukaisissa terveystutkimustuloksissa, ja suurimmalla osalla on myös jalostussuositusten mukainen näyttelytulos. Lisäksi uroksista on vapaaehtoinen lonkkakuvaustutkimustulos (tulos A-C) yhdeksällä uroksella ja kaikkiaan 11 näistä uroksista on kuvattu. Nartuista lonkkakuvaustutkimustulos (A-C) on seitsemällä.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Aiemmin laaditussa Tiibetinspanieleiden jalostusohjesäännössä oli nimetty tavoitteet jalostuspohjan, luonteen, käyttäytymisen ja käyttötarkoituksen, terveyden ja lisääntymisen sekä ulkomuodon osalta.

Tavoitteiden saavuttamiseksi on pyritty JTO:n lisäksi jakamaan tietoa tavoitteisiin liittyen järjestämällä webinaarit populaatiogenetiikasta (Saija Tenhunen) ja alkuperäisistä tiibetinspanieleista (Primoz Peer), luuston ongelmista tiibetinspanielilla (Anu Lappalainen), hampaistosta ja hampaiden hoidosta (Marja Hassi) ja lisääntymisestä (Nina Mahlanen). Suomen Tiibetinspanielit ry:n jalostustoimikunnalla on käytössä sähköinen jalostustiedustelulomake rotujärjestön nettisivuilla. Kennelliiton käyttäytymisen jalostustarkastuksesta järjestettiin kasvattajawebinaari.

Lisäksi on järjestetty rotumääritelmäaiheisia webinaareja (Katriina Huhtinen, Jouko Leiviskä).

Taulukko 35. Yhteenveto aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutumisesta.

Tavoite	Toimenpide	Tulos
JALOSTUSPOHJA		
Laajennetaan jalostukseen käytettävien eri urosten lukumäärää. Isät/emät suhde kasvaa 0,44 > 0,5	JTO:n sisältämä tieto monimuotoisuuden merkityksestä sekä keinoista sen ylläpitoon	Vuosina 2021-2023 isät/emät -suhde vaihtelee välillä 0,43-0,47.
Yksittäisen uroksen jälkeläismäärä pysyy alle 86 jälkeläisen eli 3 % sukupolven rekisteröinneistä.	JTO ja Jalostusohjesäännön rajoitukset ja suositukset jalostuskoirille	Vuosina 2021-2024 (->23.11.2024) jalostukseen käytetyistä uroksista kolmen jälkeläismäärä ylittää 86 pentua (117, 109 ja 95 rekisteröityä pentua).
Sukusiitosprosentti kannan tasolla pysyy alle 2,5 %.		Sukusiitosprosentti vuosina 2020-2023 on vaihdellut välillä 1,72% - 2,24 %.
Jalostusyhdistelmissä sukusiitosprosentti ei nouse yli 6,25 % neljällä sukupolvella laskettuna.		Jalostusyhdistelmän sukusiitoskerroin > 6,25 % /pentueiden lukumäärä v. 2021 / 7 pentuetta v. 2022 / 9 pentuetta v. 2023 / 5 pentuetta v. 2024 / 4 pentuetta (->23.11.)
LUONNE, KÄYTTÄYTYMINEN JA KÄYTTÖMINAISUUDET		
Luonne säilyy seurakoiralle sopivana ja rotumääritelmän kuvauksen mukaisena: avoimena, sosiaalisena, itsetietoisena mutta lempeänä koirana, jolla alkuperäinen vartioimisvietti on lievänä olemassa.	Luonteeseen ja käyttäytymiseen vaikuttavista asioista tiedottaminen kasvattajille ja omistajille. luonteeseen ja käyttäytymiseen painottuva kasvattajapäivä Pelokkaita (arkoja), ääniarkoja ja aggressiivisia koiria ei käytetä jalostukseen.	Käyttäytymisen ihanneprofiili tiibetinspanielille otettiin käyttöön 14.8.2023. Ensimmäinen käyttäytymisen jalostustarkastus järjestettiin 21.9.2024.

Pelokkaiden (arkojen), ääniarkojen ja aggressiivisten koirien määrä ei lisäännny. Käsittelyyn tottumattomien koirien määrä ei lisäännny.	Suomen Kennelliiton virallisen käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihanneprofiilin laatiminen ja käyttäytymisen jalostustarkastusten järjestäminen sekä tulosten hyödyntäminen.	Kaikki 10 käyttäytymisen jalostustarkastukseen osallistunutta hyväksyttiin. Tulokset julkaistiin lehdessä ja yhdistyksen nettisivuille.
TERVEYS JA LISÄÄNTYMINEN Rodun yleinen terveydentila ei huonone. PRA3-sairaita pentuja ei synny. Muiden PRA-muotojen määrä ei lisäännny. Ei synny pentueita, joiden vanhempien PRA3-status ei ole tiedossa. Patellaluksaation 2-asteen ja sitä huonompien osuus ei lisäännny. 2-asteen polvisten käyttö jalostukseen vähenee ja ennen pitkää loppuu. Lonkkaniveldysplasian esiintymisestä saadaan tietoa kuvaamalla koiria selkeästi aiempaa runsaammin. Ylimääräisten ripsien ja luomen rakennevikojen esiintymiseen kiinnitetään huomiota.	PEVISA JTO / Jalostusohjesäännön rajoitukset ja suositukset jalostuskoirille - rekisteröinnin raja-arvo patellaluksaation aste 2 Tiedottaminen perinnöllisten sairauksien merkityksestä Joukkotarkastukset röntgentutkimuksissa ja alustus lonkkanivelten kuvaamisen liittämiseksi PEVISAan MyDogDNA-geenitestaus PRA3-testitulosten kirjaamisen alkaminen Jalostustietojärjestelmään Yhteistyö tutkimusryhmien kanssa (mm. munuaisdysplasiatutkimus)	Jalostusyhdistelmissä (rekisteröidyt pentueet 2021-23.11.2024) 2. polvista tiibetinspanielia oli käytetty jalostukseen 7,5 % pentueista. Pääsääntöisesti 2. polviset vanhemmat oli yhdistetty 0/0 polviseen yksilöön. Muutokset rodun polvien terveydessä ovat pieniä. Ei muutosta huonompaan suuntaan. PRA-sairaita tiibetinspanieleita ei ole todettu edellisellä JTO-kaudella. Röntgentutkimusten joukkotarkastukset lisääntyneet pieneläinklinikoilla. Tiibetinspanieleita on lonkkakuvattu 2020-2024 yhteensä 326 kpl, mikä on yli 3 kertainen määrä edellisen JTO:hon. PRA3-geenitestitulosten tallennus Jalostustietojärjestelmään 8.1.2024 alkaen. Munuaisdysplasiatapauksia ei ole tullut esiin JTO-kauden aikana. Päivitetty JTO ja jalostusohjesääntö keväällä 2024 Kennelliiton silmänsairausryhmän konsultaation jälkeen.
ULKOMUOTO Tiibetinspanielin rotutyypin vaaliminen. Rotumääritelmän mukaisen terveen rakenteen ja rodun erityispiirteiden säilyttäminen. Liioitellut piirteet eivät yleistä.	Kasvattajien ja harrastajien koulutus ulkomuodon tuntemukseen asiantuntijan johdolla. Tiedottaminen: Rotumääritelmän tulkinta- julkaisu Jalostuksessa vältetään yhdistämisestä koiria, joilla on sama ulkomuodollinen ongelma tai puute.	Vuosina 2023 ja 2024 järjestettiin rotumääritelmäaiheiset webinaarit erikoistuomareiden vetäminä. Julkaistiin Rotumääritelmän tulkinta-julkaisu keväällä 2024.

Ei synny pentueita, joiden vanhemmilta puuttuu laatuarvostelu tai rotujärjestön jalostustarkastus. Jalostukseen pyritään käyttämään vain tiibetinspanieleita, joilla on laatuarvostelusta vähintään erittäin hyvä (EH).	Tuomarikoulutukset	Ulkomuototuomarikoulutuksia on järjestetty vuosittain.
---	--------------------	--

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Vuosina 2018-2022 rekisteröidyistä 3261 tiibetinspanielista, eli nyt noin 2-5 -vuotiaista, patellaluksaatiolausunto oli 728 tiibetinspanielilla. Näistä 682:llä oli patellaluksaation aste 0-1, 39:llä patellaluksaation aste 2 ja seitsemällä oli patellaluksaation aste 3, eikä yhdelläkään astetta 4. Vuonna 2020 syntyi pentue kahdelle patellaluksaation astetta 3 sairastavalle tiibetinspanielille. Jalostuskäytössä 0-2-asteen patellaluksaatiolausunnon saaneista oli 370, eli vähintään yksi pentue oli noin 11 %:lla (29.11.2024). Tosin nuoremmat ikäluokat ovat juuri tulleet tai tulossa jalostusikäisiksi. PEVISA-ohjelmassa 2021-2025 rekisteröintirajoitus rajasi huonommat kuin 2-asteen polvet jalostuksen ulkopuolelle.

Viime vuosina siis vain hieman yli viidesosan polvet tutkitaan (22 %), mutta tutkituista polvitutkimustuloksen perusteella jää vain pieni osa jää pois jalostuksesta.

Silmätarkastustulos on 2018-2022 rekisteröidyistä 3261 tiibetinspanielista 708:lla eli 22 %lla. Näistä 501 tiibetinspanielia on saanut tulokset 'terveet'. Jalostuskäytössä eli vähintään yksi pentue oli näistä 258 tiibetinspanielilla. Jalostussuositukset hyväksyvät osan silmäsairauksista (esimerkiksi todettu tai lievä distichiasis/ektooppinen cilialuomien rakennevirhe) yhdistettynä terveeseen yksilöön. Silmäsairauksien osalta ei ole myöskään rekisteröintirajoituksia, mikä mahdollistaa jalostuskäytön muissakin tapauksissa.

Suuri osa kannasta jää tutkimatta ja myös jalostuksen ulkopuolelle, terveiksi tutkituistakin vielä runsaasti. Tiibetinspanieli hankitaan yleisimmin perheen lemmikiksi eikä jalostuskäyttöön. Tämä vaikuttaa eniten siihen, kuinka paljon tiibetinspanieleita jää jalostuskäytön ulkopuolelle, ja se kaventaa jalostuspohjaa.

Jalostussuositusten ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Jalostussuositusten osalta tiibetinspanieleilla on pyritty rajoittavien määräysten sijaan ohjaamaan jalostusta suosituksilla ja tiedottamisella.

Jalostuspohjan monimuotoisuuden turvaamiseksi rajoitetaan PEVISA-ohjelmalla alle 4-vuotiaan uroksen jälkeläismäärä 25 pentuun. Uroksen omasta terveydestä saadaan enemmän tietoa sekä jälkeläisnäyttöä, ennen sen laajempaa jalostuskäyttöä. Rekisteröintirajoitus tarvitaan, koska aiemmat suositukset eivät ole tuottaneet tulosta urosten liikakäytön suhteen. Jalostussuosituksissa urosten jälkeläismäärä on 78 pentua.

Terveyden osalta silmät ja polvet ovat oleelliset. PEVISA-ohjelma edellyttää voimassa olevaa silmätutkimustulosta ja patellaluksaatioasteen 2 saanut koira voidaan yhdistää vain 0-polviseen koiraan. Silmiä koskevat jalostussuositukset sulkevat jalostuksesta pois vakavia silmien sairauksia

ja vikoja, kuten esimerkiksi PRA:ta, kortikaalista kataraktaa sekä vakavia rakennevikoja, sairastavat tiibetinspanielit. PRA3- ja CDDY-geenitestitulosten tallennuksen alettua Jalostustietojärjestelmään, on tärkeää, että koirien omistajat ovat aktiivisia tulosten saamisessa julkisiksi, jotta rodun tilanteesta saadaan ajantasaista tietoa.

JTO:n 2021-2025 myötä lonkkakuvaustutkimustulosten lukumäärä on selkeästi noussut ilman pakotteita tiedottamisen ja valistuksen seurauksena.

Virallisessa sydänkuuntelussa ei ole tullut esiin sydänsairauksia, vaikka niitä terveystarkastusten ja kuolinsyytilaston perusteella esiintyy iäkkäillä.

Tiibetinspanielin ulkomuoto tulee pysyä liioittelemattomana, ja ongelmakohtiin kiinnitetään huomiota ulkomuototuomarikoulutuksessa sekä rotumääritelmän tulkinnassa.

Luonteen ja käyttäytymisen osalta rodun tilanne vaikuttaa hyvältä. Arkuuteen ja aggressiivisuuteen tulee kiinnittää huomiota. Nyt käytössä on rodun käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihanneprofiili.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Tavoitteet

Koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina.

Jalostuksessa isät/emät suhde nousee 0,5:een.

Uroksia käytetään laajemmin jalostukseen, ja urosten liikakäyttö loppuu.

Sukusiitoskerroin pysyy alhaisena yhdistelmissä ja kannan tasolla.

- Jalostusyhdistelmissä enintään 6,25 % neljällä polvella laskettuna.
- Vuosittainen sukusiitoskerroin ei nouse yli 2,5 %:n.

Toimenpiteet

JTO:n sisältämä tieto monimuotoisuuden merkityksestä sekä keinoista sen ylläpitoon

Aktiivinen tiedottaminen

JTO ja Jalostusohjesäännön rajoitukset ja suositukset jalostuskoirille

PEVISA-ohjelman jälkeläismäärärajoitus

Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmän vuosittaiset ja sukupolvittaiset jalostustilastot, tuontikoirat, rekisteröintimäärät

Käyttäytyminen ja luonne

Tavoitteet

Rotu säilyy luonteeltaan sosiaalisena, rohkeana, avoimena ja sopeutuvaisena.

Kerätään enemmän tietoa yksilöiden luonneominaisuuksista populaatioon nähden.

Jalostuksesta karsitaan pois arat ja aggressiiviset yksilöt.

Toimenpiteet

Järjestetään säännöllisesti käyttäytymisen jalostustarkastus, johon on laadittu tiibetinspanieleille oma luonneprofiili.

Rotujärjestön laatima käyttäytymiskysely ja tiedottaminen luonteen merkityksestä rodulle ominaisen luonteen säilyttämisestä

Arkoja tai aggressiivisia koiria ei käytetä jalostukseen.

Käyttöominaisuudet

Tavoitteet

Tiibetinspanieli on puhtaasti seurakoira.

Rodun säilyminen sopeutuvaisena ja sosiaalisena seurakoirana.

Toimenpiteet

Kasvattajat valitsevat jalostukseen yksilöitä, jotka luonteeltaan ja muilta ominaisuuksiltaan sopivat erinomaisiksi seurakoiriksi.

Terveys ja lisääntyminen

Tavoitteet

Rodun yleinen terveydentila pysyy samana tai paranee.

Syntyy vain PRA-terveitä koiria.

Syntyy vain PRA3-statuseltaan tunnettuja pentueita.

Silmien terveystilanne paranee: ylimääräiset ripset ja silmien rakenneviat vähenevät.

Selkien terveyttä kartoitetaan.

Tervepolvisten koirien osuus kasvaa, ja jalostukseen käytetään mahdollisimman tervepolvisia koiria.

Lonkkakuvaustuloksia saadaan jatkuvasti lisää.

Inkongruenssin esiintymistä kartoitetaan.

Toimenpiteet

Terveyskysely

PEVISA-ohjelmassa silmätutkimuslausunto, patellaluksaation aste vaikuttaa rekisteröintiin.

Silmätutkimustulokset vaikuttavat jalostussuosituksiin.

Tiedotetaan kuinka PRA3-geenitestitulokset saadaan Jalostustietojärjestelmään.

Kannustetaan selän rtg-kuvaukseen ja CDDY -geenitestiin ja tulosten julkaisuun Jalostustietojärjestelmässä. Julkaistaan yhdistyksen sivuilla CDDY tulokset, jotka jalostustoimikunnalle on lähetetty ja joihin julkaisulupa on saatu.

Tiedottaminen perinnöllisistä sairauksista

Terveystilastoiden julkaisu

Ulkomuoto

Tavoitteet

Tiibetinspanielin rotutyypin vaaliminen.

Rotumääritelmän mukaisen terveen rakenteen ja rodun erityispiirteiden säilyttäminen.

- Kohtuullinen kuonon pituus
- Oikeankokoiset ja oikeanmuotoiset silmät
- Riittävä sierainten koko
- Raajojen riittävä korkeus
- Eturaajojen liioittelematon kaarevuus
- Oikeanlaatuinen ja kohtuullinen karvapeite

Toimenpiteet

Rotujärjestön jalostustoimikunnan laatimaan rotumääritelmän tulkintaan ja sen ohjeisiin perustuva laadukas ulkomuototuomarikoulutus.

Kasvattajien ja harrastajien koulutus ulkomuodon tuntemukseen asiantuntijan johdolla.

Kattava näyttelyarvosteluiden julkaisu rotujärjestön nettisivuilla.

Jalostuksessa pyritään yhdistämiä koiria, joilla ei ole samaa ulkomuodollista ongelmaa tai puutetta.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Jalostukseen pyritään käyttämään mahdollisimman korkealaatuista koiramateriaalia. Jalostusarvoa määriteltäessä kiinnitetään huomiota koiran oman laadun lisäksi myös sen sukulaisten ja erityisesti sen jälkeläisten laatuun. Jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon yksilöiden luonneominaisuudet, ulkomuodolliset seikat, perinnölliset viat ja sairaudet sekä maan koirakanta kokonaisuudessaan. Jalostuksessa pyritään välttämään yhdistäystä koiria, joilla on sama ulkomuodollinen ongelma tai puute (puuttuvat hampaat, liian lyhyt kuono, suuri ja raskas pää, puutteellinen etuosan rakenne, liiallinen turkki, kapea ja häviävä alaleuka, äärikoot).

Koiran jalostuskäytöllä ei ole sen terveyttä edistävää vaikutusta, joten kaikkia koiria ei tarvitse käyttää jalostukseen.

IKÄ

Nartun tulee täyttää

- vähintään 18 kuukautta ennen ensimmäistä astutusta. Mieluiten se kuitenkin saisi olla 2-3 –vuotias ensimmäisen pentueen syntyessä. 10 vuotta täyttänyttä narttua ei saa enää käyttää jalostukseen.

Kahdeksan (8) vuotta täyttäneen nartun voi astuttaa, jos sillä on ennen astutusta annettu eläinlääkäriin todistus siitä, että se on kliinisesti terve. Todistus ei astutushetkellä saa olla kuutta kuukautta vanhempi. Eläinlääkärintodistus tulee toimittaa Kennelliittoon sähköisesti etukäteen tai pentueilmoituksen liitteenä. Kymmenen vuotta täyttänyttä narttua ei saa astuttaa.

Urosta saa käyttää jalostukseen aikaisintaan 12 kuukauden iässä.

PENTUETIHEYD

Nartun laadusta ja kunnosta sekä pentueiden koosta riippuen sillä voidaan teettää

- enintään 3-5 pentuetta.

Kasvattajan tulee huolehtia siitä, että astutettava narttu on terve ja hyväkuntoinen eikä synnytyksestä ja pentueen hoidosta ole haittaa sen terveydelle. Nartulla voidaan teettää enintään viisi (5) pentuetta. Viiden sallitun pentueen lukumäärään ei lasketa kokonaisuudessaan kuolleenä syntynyttä pentuetta.

Narttu voidaan astuttaa siten, että nartun pentueiden synnytysten väli on vähintään kymmenen kuukautta. Astutushetkellä alle 8-vuotiaalle nartulle sallitaan yhden kerran tiheä pennutus (alle kymmenen kuukauden synnytysväli).

JÄLKEÄISMÄÄRÄ JA SUKUSIIOTOS

PEVISA-ohjelman mukaan urokselle rekisteröidään korkeintaan 25 jälkeläistä alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Näistä viimeinen pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.

Uroksen elinikäinen jälkeläismäärä ei saa kohota yli 3 % :n sukupolven rekisteröinneistä, eli viime vuosien rekisteröintimäärien perusteella yli 78 jälkeläisen. Näistä viimeinen pentue hyväksytään pentuvälitykseen kuitenkin kokonaisuudessaan.

- Jalostusyhdistelmissä sukusiitosprosentin ei tulisi nousta yli 6,25 % neljällä sukupolvella laskettuna.
- Lähisukulaisyhdistelmiä (isä/emä*jälkeläinen ss% 25, täyssisarukset ss % 25) ei tule tehdä. Tällaisista yhdistelmistä syntyviä pentuja voidaan rekisteröidä ainoastaan EJ-rekisteriin.

NÄYTTELYTULOS

Jalostukseen käytettävällä uroksella tulee olla

- laatuarvostelusta erittäin hyvä (EH) virallisesta näyttelystä.

Jalostukseen käytettävällä nartulla tulee olla

- laatuarvostelusta erittäin hyvä (EH) virallisesta näyttelystä.

Näyttelytulosta ei vaadita, jos koira on hyväksytty ulkomuodon jalostustarkastuksessa.

Mikäli koiralla on poikkeuksellista jalostusarvoa Suomen tiibetinspanielikannan laajentajana, sitä voidaan harkinnan mukaan käyttää jalostukseen myös ilman virallista näyttelytulosta, mutta rodun ulkomuototuomarin jalostustarkastamana ja jalostukseen hyväksymänä.

LUONNE

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla luonteeltaan terve, itsevarma ja tasapainoinen.

- Aggressiivista tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.
- Pelokasta (arkaa) tiibetinspanielia tai ääniarkaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.
- Voimakkaasta eroahdistuksesta tai voimakkaasta yksinolopelosta kärsivää tiibetinspanielia ei suositella jalostukseen.

TERVEYS

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla terve ja hyväkuntoinen.

- Epilepsiaa, Legg-Perthestä tai välilevytyrää sairastavaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanielia, jolla on litistynyt rintakehä, kitalakihalkio, huulihalkio tai vesipää, ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanielia, jolla on atopia tai allergia, ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanielia, jolta on leikattu nivustyrä, ei saa käyttää jalostukseen.
- Munuaissairautta sairastavaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanielia, jolla on sydänsairaus ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanielia, jolla napatyrän eli vatsanpeitteiden aukon koko on vaatinut leikkauksen, ei suositella jalostukseen.
- Jalostuksessa ei suositella yhdistettäväksi tiibetinspanieleita, joiden molempien lähisuvussa on esiintynyt välilevytyriä, munuaisdysplasiaa tai epilepsiaa.

SILMÄSAIRAUDET

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla voimassaoleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 24 kk vanhempi.

PRA

- PRA-sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen.
- Tunnettua kantajaa ei saa käyttää jalostukseen lukuun ottamatta PRA3-kantajia.
- Jalostusyhdistelmän neljän polven sukutaulussa ei tulisi olla molemmin puolin PRA-kantajia lukuun ottamatta PRA3-kantajia.

Tunnettuja PRA-kantajia ovat PRA-tapausten lisäksi koirat, joilla on sairas jälkeläinen ja koirat, joiden jommallakummalla vanhemmalla on todettu PRA.

PRA:n resessiivisen periytymisen vuoksi toivotaan mahdollisimman monien tiibetinspanieleiden osallistuvan silmätarkastuksiin. Vaikka koiraa ei käytettäisi jalostukseen, eikä sen näössä olisi ongelmia, kannattaa sille tehdä virallinen silmätarkastus neljän ikävuoden jälkeen.

PRA3

- Jalostusyhdistelmän toisen osapuolen tulee olla PRA3-vapaa.
- PRA3-kantajaa voidaan käyttää jalostukseen, jos yhdistelmän toinen osapuoli on todettu PRA3-vapaaksi.

PRA3-kantajan jälkeläiset tulee testata PRA3-geenitestillä ennen niiden jalostuskäyttöä.

Tiibetinspanieleiden toivotaan osallistuvan silmätarkastukseen vielä veteraani-ikäisenäkin.

MUUT SILMÄSAIRAUDET

- Perinnöllistä kaihia sairastavaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Poikkeuksena ovat vähämerkitykselliset kaihimuodot. EVCO:n silmätarkastuslomakkeessa kohtaan 15 ”muu” merkitty vähämerkityksellinen kaihi ei sulje tiibetinspanielia jalostuksesta, mutta tulee huomioida jalostusvalinnassa niin, että koira tulisi yhdistää vain terveysilmäiseen parituskumppaniin.
- Tiibetinspanielia, jolla on todettu ylimääräisiä ripsiä (distichiasis) voidaan käyttää jalostukseen ylimääräisten ripsien osalta terveen yksilön kanssa. Tiibetinspanieleita, joilla on todettu sairauden vakava-asteinen muoto, ei saa käyttää jalostukseen. Tiibetinspanielia, jolla on ektooppinen cilia, ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanielia, jolla on todettu lievä entropium/ektropium/makrolebharon tai trichiasis, voidaan käyttää jalostukseen silmäluomiltaan terverakenteisen kanssa. Vakavista silmäluomien rakennevioista kärsivää tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.
- Jos tiibetinspanielilla on todettu PPM, tulisi jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valita PPM-vapaa yksilö. Jos tiibetinspanielilla on todettu vakava PPM, sitä ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanielille, jolla on todettu ’cherry eye’ eli ’kirsikkasilmä’ tulee valita jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi yksilö, joka on vian suhteen normaali.
- Jos tiibetinspanielilla on todettu gRD tai mRD, pitää jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valita gRD-vapaa yksilö. Jos tiibetinspanielilla on todettu tRD, sitä ei saa käyttää jalostukseen.
- PHTVL/PHPV –asteita 2 – 6 sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.
- Jos tiibetinspanielilla on todettu lasiaisen rappeuma, tulee toisen osapuolen olla rappeuman osalta terve.
- Punktaatti keratiitti tai pannus -diagnoosin saanutta tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Pigmentaatio keratiitti -lausunnon saanutta voidaan käyttää jalostukseen terveen yksilön kanssa.
- Muiden, rodussa harvinaisten, silmäsairauksien osalta toimitaan SKL:n ohjeistuksen mukaan.

POLVILUMPION SIJOILTAANMENO ELI PATELLALUKSAATIO

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla voimassaoleva polvitarkastuslausunto. Patellaluksaation raja-arvo on aste 2, ja jos koiran polvitutkimustulos on aste 2, on se paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Virallisen polvitarkastuslausunnon alaikäraja on 12 kk. Alle kolmevuotiaalle koiralle tehty tutkimus on voimassa kaksi vuotta lausuntopäivästä. Yli kolmevuotiaalle koiralle annettu lausunto on voimassa pysyvästi.

- Jalostukseen suositellaan tervepolvisia (0/0) koiria.
- Toistaiseksi patellaluksaation astetta 1 tai 2 sairastavaa koiraa voi käyttää jalostukseen yhdistettynä tervepolvisiin 0/0 koiraan.
- 2-asteen polvituloksen omaavan koiran jalostuskäyttö on tarkoin harkittava ja muilta ominaisuuksiltaan sen tulee olla korkealaatuinen, ja yhdistelmän toisen osapuolen tervepolvinen 0/0.

Kennelliiton Jalostusstrategian mukaan koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavissa tai elinikää lyhentävissä sairauksissa Kennelliiton hyväksymän

- asteikon huonoin tulos estää koiran jalostuskäytön eli patellaluksaation aste 4.

PEVISA-ohjelman mukaan

- patellaluksaation astetta 3 sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.
- Patellaluksaation astetta 2 sairastava koira tulee yhdistää koiraan, jolla on terveet 0-asteen polvet

Koiran polvitulos on yhtä kuin huonomman polven tulos. Jos koira on saanut toisistaan poikkeavia polvilausuntoja, on huonompi lausunto voimassa, kunnes koira tutkitaan paneelissa. Poikkeuksena alle kolmen vuoden iässä annettu polvilausunto 1/0, 0/1 ja 1/1 voidaan kumota kolmen vuoden iän jälkeen tehdyllä uusintatutkimuksella, jossa koira saa tuloksen 0/0.

Patellaluksaation mutkikkaan perinnöllisyyden vuoksi toivotaan kaikkien tiibetinspanieleiden polvitarkastuksia.

LONKKANIVELEN KASVUHÄIRIÖ

- Kaikille jalostuskoirille suositellaan lonkkakuvausta.
- Lonkkatutkimustulokseltaan E-lonkkaista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.
- Lonkistaan leikattua koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

KYYNÄRNIVELEN INKONGRUENSSI

- Jalostuskoirille suositellaan kyynärniveleen inkongruenssin kuvausta.
- INC3 –lausunnon saanut koiraa ei saa käyttää jalostukseen.
- Kyynärnivelistään operoitua koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

SELÄN TERVEYS

- Jalostuskoirille suositellaan selkäkuvausta.

- IDD-lausunnon astetta 3 ei suositella käytettäväksi jalostukseen. Muissa IDD-asteissa koira tulee yhdistää paremman tuloksen saaneen koiran kanssa.
- Tiibetinspanielille suositellaan CDDY- geenitestin teettämistä. Tuloksen N/CDDY tai CDDY/CDDY-tuloksen saanut koira tulee parittaa vain tuloksen N/N saaneen koiran kanssa. N/CDDY- tai CDDY/CDDY-tuloksen saaneelle koiralle suositellaan IDD-kuvausta.

HAMPAAT JA PURENTA

- Koiralle, jolla on vähemmän kuin kuusi etuhammasta alaleuassa, suositellaan valittavaksi yhdistelmän toiseksi osapuoleksi koira, jolla on kuusi etuhammasta alaleuassa.
- Koiralle, jolla on puutteita purennassa, suositellaan valittavaksi yhdistelmän toiseksi osapuoleksi koira, jolla on rotumääritelmän mukainen purenta.

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

Tiibetinspanieleiden sukupolven rekisteröintimäärä on noin 2600 koiraa (6501 / 10 *4). Nykyään katsotaan jälkeläisten maksimimäärän suositukseksi suurilukuisilla roduilla 2-3 % sukupolven rekisteröinneistä eli tässä 52 – 78 jälkeläistä (Katariina Mäki, 2009). Yksittäisen uroksen jälkeläismäärä ei saa kohota yli 3%:n sukupolven rekisteröinneistä, eli yli 78 jälkeläisen. Viimeinen pentue hyväksytään kuitenkin kokonaan.

Ulkomaisia koiria koskeva poikkeus

Tällä pysyvällä poikkeusluvalla ulkomaisella uroksella voidaan teettää kaksi pentuetta, jonka jälkeen sen tulee täyttää rodun PEVISA-ehdot. Yhdistelmä ei kuitenkaan saa olla rodun PEVISA-ehtojen raja-arvojen vastainen, eikä koiralla saa olla virallisissa terveystutkimuksissa asteikon huonointa tulosta (kynäpöydän inkongruenssi, lonkaniveldysplasia, polvilumpioluoksaatio, ja spondyloosi).

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Rotujärjestön tehtävänä on edistää rodun jalostustavoitteita: PEVISA-ohjelma, jalostusohjesääntö, kasvattajien, harrastajien, ulkomuototuomareiden kouluttaminen, tiedon jakaminen koirien ominaisuuksista ja rodun tilasta, jalostustavoitteista ja jalostussuosituksista sekä koirien ominaisuuksien kartoitus kyselyillä ovat näitä toimenpiteitä. Nämä toimenpiteet on tarkemmin eritelty kohdassa 6.1.

Rotujärjestö tukee vastuullista koirankasvatusta. Jalostustoimikunta seuraa rodun jalostuksen osa-alueita ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin rodun tulevaisuuden turvaamiseksi. Aluetoiminnat ovat tärkeä osa rotujärjestön toimintaa myös jalostustavoitteiden edistämiseksi, koska niiden välityksellä jaetaan tietoa rodusta. Pentuvälityksellä edistetään jalostustavoitteita: jalostusohjesäännön mukaiset pentueet hyväksytään pentuvälitykseen.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Taulukko 36. Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Jalostuspohja	
Vahvuudet	Heikkoudet
Suomen tiibetinspanielikanta on maailman laajin. Tiibetinspanieleiden vuosittainen rekisteröintimäärä on ollut keskiarvoltaan noin 650 viimeisen kymmenen vuoden ajalta laskettuna. Tiibetinspanieli on edelleen suosittu rotu, ja kasvattajia on runsaasti. Jalostuskoiria tuodaan ulkomailta.	Yksittäisiä uroksilla on kantaan nähden liian suuret jälkeläismäärät. Nuorelle urokselle syntyy paljon jälkeläisiä, ennen kuin sen omasta terveydestä on riittävästi tietoa. Samansukuisia koiria käytetään runsaasti jalostukseen. Tiibetinspanielipentueita jätetään rekisteröimättä. Uusintayhdistelmiä tehdään.
Mahdollisuudet	Uhat
Jalostuskoiria tuodaan ulkomailta ja tuontikoiria käytetään jalostukseen harkitusti. Tietoisuus jalostuspohjan laajentamisesta lisääntyy kasvattajien parissa. Harvinaisempia sukulinjoja edustavia koiria aletaan aktiivisesti käyttää jalostukseen. Yhä useampi jalostusyhdistelmä toteutetaan jalostuspohja huomioiden.	Jalostuspohja kapenee. Jalostusyhdistelmien suunnittelu vaikeutuu, koska jalostuksessa on liikaa samansukuisia koiria. Jalostettavissa ominaisuuksissa ei voida edistyä, koska vaihtelua ei ole enää riittävästi.
Käyttäytyminen	
Vahvuudet	Heikkoudet
Avoin, ystävällinen ja sosiaalinen. Itsevarma ja sopeutuva.	Käytetään jalostukseen koiria, jotka eivät luonteeltaan ole rotutyyppillisiä. Aggressiivisten ja arkojen koirien yhdistelmät.
Mahdollisuudet	Uhat
Rodunomaisten ja toivottavien luonteenpiirteiden säilyttäminen, kun käytetään jalostukseen hyvillä luonteenominaisuuksilla varustettuja koiria. Rodun sisällä aletaan testaamaan luonteenpiirteitä luonneprofiilia hyödyntäen.	Käyttäytyminen ja luonneominaisuudet muuttuvat ei-toivotuiksi. Arkojen ja aggressiivisten koirien lisääntyminen populaation sisällä. Seurankoiralta vaadittavien luonteenpiirteiden katoaminen.
Terveys	
Vahvuudet	Heikkoudet
PRA3 geenitestin myötä ei uusia tapauksia ole tullut. PEVISA ohjelman myötä silmien ja polvien terveydestä on kattavaa tietoa. Lonkkien kuvaus on runsastunut tiedotuksen myötä.	PRA3 ja CDDY geenitestituloksia ei kaikki ole toimittanut rotujärjestölle. Sairauksista ja kuolinsyistä ilmoitetaan huonosti rotujärjestön jalostustoimikunnalle. Muutamilta käytetyimmiltä uroksilta puuttuu lonkkakuvaustulos.

Tiibetinspanieleilla ei ole todettu perinnöllisiä, nuorena ilmeneviä sydänsairauksia. Tiibetinspanielit astuvat, synnyttävät ja hoitavat pentuja hyvin.	
Mahdollisuudet	Uhat
Tehdään jatkuva terveystutkimus yhdistyksen nettisivuille ja kannustetaan kaikkia tiibetinspanielin omistajia täyttämään.	Muut PRA muodot yleistyvät. Munuaisdysplasiatapauksia tulee yhäkin paljon. Geenipohjan kapenemisen myötä tulee uusia sairauksia. Kavattajien osaamattomuus voi estää luonnollisen lisääntymisen toteutumisen.
Ulkomuoto	
Vahvuudet	Heikkoudet
Tiibetinspanieleiden erinomainen taso Suomessa Rotumääritelmän edellyttämä ulkomuodollisten ominaisuuksien liioittelemattomuus. Aktiivinen rotujärjestön jalostustoimikunta	Rotu on kondrodystrofinen.
Mahdollisuudet	Uhat
Kasvattajien koulutus rotumääritelmään niin lähi- kuin etäkoulutuksienkin avulla. Ulkomuototuomareiden jatkuva koulutus ja tietoisuuden ylläpito rodun toivotuista ulkomuodollisista ominaisuuksista ja ei-toivotuista, yleistyvistä ulkomuotoon ja rakenteeseen liittyvistä ongelmista. Rotuspesialistien käyttäminen rotujärjestön omissa, suurilukuisissa erikoisnäyttelyissä.	Näyttelytulosten liiallinen korostuminen jalostusvalinnoissa. Rotutyypin vaihtelut ja ääriominaisuuksien yleistyminen näyttelymenestyksen perusteella. Rotuun perehtymättömät ulkomuototuomarit. Rodun erityispiirteiden katoaminen.

Varautuminen ongelmiin

Jatketaan tiedottamista jalostuspohjan tilanteesta ja yksittäisen uroksen jälkeläismäärän sekä sukulinjojen yksipuolistumisen merkityksestä ja seurauksista koko tiibetinspanielikannalle. PEVISA-ohjelman osittaisen jälkeläismäärärajoituksen tavoitteena on rajoittaa nuorten urosten nopeaa lisääntymistä, ja toimia vaikuttavana tekijänä uroksen koko elinikäiseen jälkeläismäärään. Osittaisen jälkeläismäärän rajoituksen tavoitteena on toimia herätteenä koko kannan tilasta ja kannustaa pohtimaan jalostusvalintoja sen pohjalta. Tuontikoirat ja jalostuslainat ovat harkitusti käytettyinä merkittävä tekijä jalostuspohjan kannalta.

Kannustetaan kasvattajia mahdollisimman kattavasti teettämään terveystutkimuksia jalostuskoirille. Jatketaan munuaissairauteen alle 6-vuotiaana kuolleen tiibetinspanielin kuolinsyyn selvityskuluista tai sen munuaisen tutkimuksesta korvataan omistajalle enintään 150 €. Korvataan osittain IDD 1-3 lausunnon saaneen tiibetinspanielin CDDY-geenitesti.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Taulukko 37. JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2026	Erikoisnäyttely Ulkomuototuomarikoulutus Kasvattajien ja harrastajien koulutustilaisuudet Käyttätymisen jalostustarkastus Jalostustilastoiden julkaisu Terveys-, käyttätymis- ja lisääntymiskysely jatkuvina rotujärjestön nettisivuilla
2027	Erikoisnäyttely (t) Ulkomuototuomarikoulutus Kasvattajien ja harrastajien koulutustilaisuudet Ulkomuodon jalostustarkastus Käyttätymisen jalostustarkastus Jalostustilastoiden julkaisu
2028	Erikoisnäyttely(t) Ulkomuototuomarikoulutus Kasvattajien ja harrastajien koulutustilaisuudet Käyttätymisen jalostustarkastus Jalostus- ja terveystilastoiden julkaisu
2029	Erikoisnäyttely(t) Ulkomuototuomarikoulutus Kasvattajien ja harrastajien koulutustilaisuudet Käyttätymisen jalostustarkastus Jalostustilastoiden julkaisu Uuden JTO:n ja PEVISA-ohjelman valmistelu
2030	Erikoisnäyttely(t) Ulkomuototuomarikoulutus Kasvattajien ja harrastajien koulutustilaisuudet Käyttätymisen jalostustarkastus

7. LÄHTEET

- Downs Louise M. , Mellersh Cathryn S. *An Intronic SINE Insertion in FAM161A that Causes Exon Skipping Is Associated with Progressive Retinal Atrophy in Tibetan Spaniels and Tibetan Terriers* Research Article | published 04 Apr 2014 | PLOS ONE 10.1371/journal.pone.0093990
<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0093990>
- Eerola Tapio. Koiranpentujen määrä laskee ennätyksellisen nopeasti. Koiramme 1-2/2024.
- JTO 2021-2025 Tiibetinspanieli. <https://www.tiibetinspanielit.fi/jalostuksen-tavoiteohjelma/>
- Kennelliiton ohjeet rotujärjestöjen, rotua harrastavien ja rotuyhdistysten jalostustoimikunnille
<https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/kennelliiton-ohjeet-rotujarjestojen-rotua-harrastavien-yhdistyksien-ja-rotuyhdistysten-jalostustoimikunnille>
- Kennelliitto, patellaluksaatio. <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/polvilumpion-sijoiltaanmeno-patellaluksaatio>
- Kennelliitto, silmänsairaudet. <https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-Silmasairaudet>.
- KoiraNet, Jalostustietojärjestelmä. <https://jalostus.kennelliitto.fi/>
<https://firstvet.com/fi/artikkeleita/>
- Kennelliiton terveystarkastuksen tulokset 26.9.2024
- Linnus Pirkko. *Tipsu vai damci?*
https://www.tiibetinspanielit.fi/images/artikkelit/tipsu_vai_damci.pdf Tipsut II maailmansodan jälkeen. https://www.tiibetinspanielit.fi/images/artikkelit/tipsut_II_maailmansodan_jalkeen.pdf
- Linnus Pirkko. *Uusia geenejä etsimässä.*
https://www.tiibetinspanielit.fi/images/artikkelit/uusia_geeneja_etsimassa.pdf
- Linnus Pirkko. *Tiibetinspanieliesittely*
https://www.tiibetinspanielit.fi/images/artikkelit/tiibetinspanieliesittely_messari_2007.pdf
- Longevity of Companion Dog Breeds: Those of at Risk of Early Death* (Kirsten McMillan ym. 2024)
<https://www.delivet.net/tyrat.php> 24.11.2024
- Mäki K. & Kempe R. 2023. *Eläinjalostukseen liittyvän eläinsuojelulainsäädännön toimeenpanon tehostaminen. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 16/2023. Viitattu 24.11.2024.
https://www.luke.fi/sites/default/files/2023-02/Koiranjalostuksen%20ongelmat%20ja%20valvontakriteerit%2C%20Luke%2016_2023.pdf
- Mäki Katariina. 2013. *Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja.*
<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja>
- Mäki Katariina. 2023. *Välilevysairaudelle altistavan cddy-retrogeenin yleisyys eriroduissa*
<https://www.katariinamaki.fi/l/valilevysairaudelle-altistavan-cddy-retrogeenin-yleisyys-eri-roduissa/>
- Mäki Katariina. 2022. *Retrogeenit -yhdestä lyhytraajaisuus, toisesta ennen aikainen välilevyrappeuma.* Koiramme 3/2022.
<https://www.katariinamaki.fi/l/retrogeenit-yhdesta-lyhytraajaisuus-toisesta-ennenaikainen-valilevyrappeuma/>
- Rodun tausta. JTO 2021-2025 Tiibetinspanieli. <https://www.tiibetinspanielit.fi/jalostuksen-tavoiteohjelma/>
- Seppänen Jouni. *Tipsujen 60- ja 70-luku.*
https://www.tiibetinspanielit.fi/images/artikkelit/tipsujen_60- ja_70-luku.pdf
- Seppänen Jouni. *Tipsupopulaation kantakoirat.*

Sukusiitos. <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/sukusiitos>

Tibetansk Spaniel Klubb, Ruotsi, 2024.

Tiira, Katriina. 2019. *Koirien käyttäytyminen ja persoonallisuus*. Tammi.

Tibetan Spaniel Health and Pedigree Database International

<https://tibetanspaniel.pedigreedatabaseonline.com/en/>

Tiibetinspanielit ry <https://www.tiibetinspanielit.fi/>

Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanieleiden käyttäytymiskysely 2024

Tiibetinspanielit ry Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekysely 2024

Wynyard Ann Lindsay. 1982. *Dogs of Tibet and the History of the Tibetan Spaniel*, Book World, Rugby, England.

Wynyard, A. L. 1980. *Dog Directory Guide to Owning a Tibetan Spaniel*. Ryslip Printing, Berkshire, England.

Wynyard, A. L. ja Holsapple, J. 1986. *The Tibetan Spaniel Handbook*. Print Press, Dublin

8. LIITTEET

LIITE 1 Tiibetinspanielit ry:n Jalostusohjesääntö 2026-2030

Jalostuksen käyttäytymisen tarkastuksen ihanneprofiili 16.8.2023

<https://www.tiibetinspanielit.fi/wp-content/uploads/2024/10/ihanneprofiili.pdf>

Kennelliiton terveystarkastuksen tulokset 26.9.2024

https://www.tiibetinspanielit.fi/wp-content/uploads/2025/01/Suomen-Kennelliiton-terveystarkastus_Tiibetinspanieli_26-9-2024.pdf

Tiibetinspanieleiden käyttäytymiskysely 2024

https://www.tiibetinspanielit.fi/wp-content/uploads/2025/01/Tiibetinspanieleiden-kayttaytymiskysely-2024-tulokset_5-1-2025.pdf

Tiibetinspanielinartun astutus- ja pentuekysely 2024

https://www.tiibetinspanielit.fi/wp-content/uploads/2025/01/Tiibetinspanielinartun-astutus-ja-pentuekysely-2024-tulokset_5-1-2025.pdf

TIIBETINSPANIELIT RY:N JALOSTUSOHJESÄÄNTÖ

I JALOSTUKSEN TAVOITE

Jalostuksen tavoitteena tulee olla kokonaisvaltaisesti hyvinvoiva, rakenteeltaan terve ja luonnollisesti lisääntymiskykyinen, rotumääritelmän mukainen tiibetinspanieli, joka on luonteeltaan ja käyttäytymiseltään sellainen, että se selviää hyvin arkipäivän tilanteissa.

Rotuominaisuuksista painotetaan tasapainoisen luonteen ja käyttäytymisen, itsetietoisien olemuksen, ulkomuodon liioittelemattomuuden ja tyypillisten rotuominaisuuksien säilyttämistä.

II JALOSTUSORGANISAATIO

II.1 JALOSTUSTOIMIKUNTA

Jalostustoimikunta on rotujärjestön vuosikokouksen kahdeksi vuodeksi kerrallaan valitsema jalostusasioita käsittelevä toimielin. Sen kokoonpanon ja tehtävät määrittelee yhdistyksen jalostusohjesääntö. Toimikuntaan kuuluu kuusi jäsentä. Jalostustoimikunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja sihteerin. Jalostustoimikunta on päätösvaltainen, kun kolme sen jäsentä on paikalla.

Jalostustoimikunta vastaa jalostusohjesäännössä sille määrätyistä tehtävistä. Toimikunta voi tarpeen mukaan nimetä keskuudestaan tai toimikunnan ulkopuolelta henkilöitä erillisten tehtävien vastuuhenkilöiksi tai avustajikseen. Jalostustoimikunnan alaisuudessa toimivat jalostustarkastuksen toimikunnat sekä ulkomuototuomarikoulutuksesta vastaava henkilö. Jalostustoimikunta vastaa rodun pentuvälityksestä.

Jalostustoimikuntaan voidaan valita henkilö, joka

- on ollut yhdistyksen ja Suomen Kennelliiton jäsen vähintään viisi vuotta yhtäjaksoisesti,
- on suorittanut hyväksytysti Suomen Kennelliiton kasvattajan peruskurssin,
- omaa erittäin perusteellisen rodun tuntemuksen,
- tuntee hyvin tiibetinspanielikannan,
- omaa hyvät tiedot perinnöllisyydestä ja jalostuksen pääperiaatteista,
- omaa laajan tietämyksen koirissa ja omassa rodussa esiintyvistä perinnöllisistä vioista ja sairauksista sekä tunnetuista jalostuksessa huomioitavista ominaisuuksista ja niiden vaikutuksista,
- omaa käytännön kokemusta rodun jalostamisesta ja kasvattamisesta,
- on pitkäjänteinen ja neuvottelu- ja yhteistyökykyinen sekä kaikessa toiminnassaan yleistä luottamusta nauttiva.

II.2 JALOSTUSTOIMIKUNNAN TEHTÄVÄT

Jalostustoimikunnan tehtävänä on turvata suunnitelmallisesti rodun jalostuksellinen tulevaisuus.

Jalostustoimikunta noudattaa tehtävässään Suomen Kennelliiton ohjeita rotujärjestöjen, rotua harrastavien yhdistyksien ja rotuyhdistysten jalostustoimikunnille.

Jalostustoimikunta noudattaa neuvoissaan, ohjeissaan ja toimissaan voimassa olevaa eläinsuojelulakia ja eläinsuojeluasetusta, Euroopan Neuvoston lemmikkieläinten jalostusta koskevaa päätöslauselmaa 2 soveltuvin osin sekä Kennelliiton yleistä jalostuksen tavoiteohjelmaa ja jalostusstrategiaa. Jalostustoimikunta toimii rotukohtaisen jalostuksen tavoiteohjelman (JTO) ja PEVISA-ohjelman mukaisesti.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on tiedottaa ja neuvoa, kerätä ja hyödyntää tietoa, seurata rodun tilaa eri ominaisuuksissa sekä kartoittaa ja vastustaa perinnöllisiä sairauksia. Jalostustoimikunta laatii tavoite- ja toimintaohjelmia ja huolehtii yhteydenpidosta jalostustoimikunnan ja muiden rodun harrastajien, esimerkiksi ulkomaisten rodun yhdistysten välillä. Sen tulee soveltaa käytäntöön myös Kennelliiton ulkomuototuomariohjeistusta liioitelluista rotupiirteistä.

Jalostustoimikunnan tehtävät:

- seuraa rodun kehitystä Suomessa ja ulkomailla sekä erityisesti rodun kotimaassa, ja jakaa rotutietoutta.
- kerää ja jakaa tietoa kokonaisvaltaisesti rodun terveydestä, luonteesta, käyttäytymisestä ja ulkomuodosta.
- seuraa ja kartoittaa rodussa todettuja perinnöllisiä sairauksia ja vikoja, tiedottaa niistä ja suunnittelee tarvittavia toimenpiteitä.
- järjestää jalostustarkastuksia.
- järjestää ulkomuototuomareiden koulutus- ja jatkokoulutustilaisuuksia ja kerää aineistoa ko. tilaisuuksiin.
- ohjaa ja neuvoa kasvattajia ja urosten omistajia jalostusasioissa.
- antaa tiibetinspanielin hankintaa harkitseville tietoa rodusta ja jalostusohjesäännön vaatimukset täyttävistä pentueista.
- pitää yhteyttä kotimaisiin ja ulkomaisiin rotuyhdistyksiin sekä kasvattajiin.
- toimii puolueettomasti, objektiivisesti ja rodun parhaaksi huomioiden koko käytettävissä oleva tiibetinspanielipopulaatio.
- kantaa päävastuun JTO :n ja PEVISA-ohjelman laatimisesta, päivityksestä ja seurannasta.
- käsittelee viiveettä rodun poikkeuslupa-anomukset ja muut lausuntoa vaativat asiat sekä vastaa näihin kirjallisesti ja tarvittaessa perustelee kantansa.
- seuraa viranomaisten, Kennelliiton ja FCI :n koiranjalostusta koskevia määräyksiä ja suosituksia sekä tiedottaa niistä.

Jalostusneuvonta on tarkoitettu Tiibetinspanielit ry:n jäsenille. Jalostustiedustelu tulee tehdä hyvissä ajoin ennen arvioitua astutuskohdtaa, kun tarvittavat terveystutkimustulokset on tehty ja näyttelytulos on saavutettu. Kasvattajan toivotaan pohtineen etukäteen myös omia urosehdotuksiaan. Jalostusneuvonnan tulee olla puolueetonta ja siinä on huomioitava koko

käytettävissä oleva koiramateriaali. Jalostustoimikunnan on kaikissa tilanteissa toimittava rodun edun edellyttämällä tavalla.

II.3 JALOSTUSTARKASTUKSET

Jalostustarkastukset järjestetään Suomen Kennelliiton ohjeiden mukaisesti. Ulkomuodon jalostustarkastus voi korvata näyttelytuloksen.

III JALOSTUSKOIRAT

Jalostukseen pyritään käyttämään mahdollisimman korkealaatuista koiramateriaalia. Jalostusarvoa määriteltäessä kiinnitetään huomiota koiran oman laadun lisäksi myös sen sukulaisten ja erityisesti sen jälkeläisten laatuun. Jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon yksilöiden luonneominaisuudet, ulkomuodolliset seikat, perinnölliset viat ja sairaudet sekä maan koirakanta kokonaisuudessaan. Jalostuksessa pyritään välttämään yhdistämästä koiria, joilla on sama ulkomuodollinen ongelma tai puute (puuttuvat hampaat, liian lyhyt kuono, suuri ja raskas pää, puutteellinen etuosan rakenne, liiallinen turkki, kapea ja häviävä alaleuka, äärikoot).

Koiran jalostuskäytöllä ei ole sen terveyttä edistävää vaikutusta, joten kaikkia koiria ei tarvitse käyttää jalostukseen.

III.1 IKÄ

IKÄ

Nartun tulee täyttää

- vähintään 18 kuukautta ennen ensimmäistä astutusta. Mieluiten se kuitenkin saisi olla 2-3 -vuotias ensimmäisen pentueen syntyessä.
- Kahdeksan (8) vuotta täyttäneen nartun voi astuttaa, jos sillä on ennen astutusta annettu eläinlääkärin todistus siitä, että se on kliinisesti terve. Todistus ei astutushetkellä saa olla kuutta kuukautta vanhempi. Eläinlääkärintodistus tulee toimittaa Kennelliittoon sähköisesti etukäteen tai pentueilmoituksen liitteenä.
- Kymmenen vuotta täyttänyttä narttua ei saa astuttaa.

Urosta saa käyttää jalostukseen aikaisintaan 12 kuukauden iässä.

III.2 PENTUETIHEYS

Nartun laadusta ja kunnosta sekä pentueiden koosta riippuen sillä voidaan teettää

- enintään 3-5 pentuetta.

Kasvattajan tulee huolehtia siitä, että astutettava narttu on terve ja hyväkuntoinen eikä synnytyksestä ja pentueen hoidosta ole haittaa sen terveydelle. Nartulla voidaan teettää enintään viisi (5) pentuetta. Viiden sallitun pentueen lukumäärään ei lasketa kokonaisuudessaan kuolleen syntynyttä pentuetta.

Narttu voidaan astuttaa siten, että nartun pentueiden synnytysten väli on vähintään kymmenen kuukautta. Astutushetkellä alle 8-vuotiaalle nartulle sallitaan yhden kerran tiheä pennutus (alle kymmenen kuukauden synnytysväli).

III.3 JÄLKELÄISMÄÄRÄ JA SUKUSIITOS

PEVISA-ohjelman mukaan urokselle rekisteröidään korkeintaan 25 jälkeläistä alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Näistä viimeinen pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.

Uroksen elinikäinen jälkeläismäärä ei saa kohota yli 3 %:n sukupolven rekisteröinneistä, eli viime vuosien rekisteröintimäärien perusteella yli 78 jälkeläisen. Viimeinen pentue hyväksytään pentuvälitykseen kuitenkin kokonaisuudessaan.

- Jalostusyhdistelmissä sukusiitosprosentin ei tulisi nousta yli 6,25 % neljällä sukupolvella laskettuna.
- Lähisukulaisyhdistelmiä (isä/emä*jälkeläinen ss% 25, täyssisarukset ss % 25) ei tule tehdä. Tällaisista yhdistelmistä syntyviä pentuja voidaan rekisteröidä ainoastaan EJ-rekisteriin.

III.4 NÄYTTELYTULOS

Jalostukseen käytettävällä uroksella tulee olla

- laatuarvostelusta erittäin hyvä (EH) virallisesta näyttelystä.

Jalostukseen käytettävällä nartulla tulee olla

- laatuarvostelusta erittäin hyvä (EH) virallisesta näyttelystä.

Näyttelytulosta ei vaadita, jos koira on hyväksytty ulkomuodon jalostustarkastuksessa.

Mikäli koiralla on poikkeuksellista jalostusarvoa Suomen tiibetinspanielikannan laajentajana, sitä voidaan harkinnan mukaan käyttää jalostukseen myös ilman virallista näyttelytulosta, mutta rodun ulkomuototuomarin jalostustarkastamana ja jalostukseen hyväksymänä.

III.5 LUONNE JA KÄYTTÄYTYMINEN

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla luonteeltaan terve, itsevarma ja tasapainoinen.

- Aggressiivista tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

- Pelokasta (arkaa) tiibetinspanieliä tai ääniarkaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.
- Voimakkaasta eroahdistuksesta tai voimakkaasta yksinolopelosta kärsivää tiibetinspanieliä ei suositella jalostukseen.

III.6 TERVEYS

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla terve ja hyväkuntoinen.

- Epilepsiaa, Legg-Perthestä tai välilevytyrää sairastavaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanieliä, jolla on litistynyt rintakehä, kitalakihalkio, huulihalkio tai vesipää, ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanieliä, jolla on atopia tai allergia, ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanieliä, jolta on leikattu nivustyrä, ei saa käyttää jalostukseen.
- Munuaissairautta sairastavaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanieliä, jolla on sydänsairaus ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanieliä, jolla napatyrän eli vatsanpeitteiden aukon koko on vaatinut leikkauksen, ei suositella jalostukseen.
- Jalostuksessa ei suositella yhdistettäväksi tiibetinspanieleita, joiden molempien lähisuvussa on esiintynyt välilevytyriä, munuaisdysplasiaa tai epilepsiaa.

III.6.A SILMÄSAIRAUDET

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 24 kk vanhempi.

PRA

- PRA-sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen.
- Tunnettua kantajaa ei saa käyttää jalostukseen lukuun ottamatta PRA3-kantajia.
- Jalostusyhdistelmän neljän polven sukutaulussa ei tulisi olla molemmin puolin PRA-kantajia lukuun ottamatta PRA3-kantajia.

Tunnettuja PRA-kantajia ovat PRA-tapausten lisäksi koirat, joilla on sairastunut jälkeläinen ja koirat, joiden jommallakummalla vanhemmalla on todettu PRA.

PRA:n resessiivisen periytymisen vuoksi toivotaan mahdollisimman monien tiibetinspanieleiden osallistuvan silmätarkastuksiin. Vaikka koiraa ei käytettäisi jalostukseen, eikä sen näössä olisi ongelmia, kannattaa sille tehdä virallinen silmätarkastus neljän ikävuoden jälkeen.

PRA3

- Jalostusyhdistelmän toisen osapuolen tulee olla PRA3-vapaa.
- PRA3-kantajaa voidaan käyttää jalostukseen, jos yhdistelmän toinen osapuoli on todettu PRA3-vapaaksi.

PRA3-kantajan jälkeläiset tulee testata PRA3-geenitestillä ennen niiden jalostuskäyttöä.

Tiibetinspanieleiden toivotaan osallistuvan silmätarkastukseen vielä veteraani-ikäisenäkin.

MUUT SILMÄSAIRAUDET

- Perinnöllistä kaihia sairastavaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Poikkeuksena ovat vähämerkitykselliset kaihimuodot. EVCO:n silmätarkastuslomakkeessa kohtaan 15 ”muu” merkitty vähämerkityksellinen kaihi ei sulje tiibetinspanielia jalostuksesta, mutta tulee huomioida jalostusvalinnassa niin, että koira tulisi yhdistää vain tervesilmäiseen parituskumppaniin.
- Tiibetinspanielia, jolla on todettu ylimääräisiä ripsiä (distichiasis) voidaan käyttää jalostukseen ylimääräisten ripsien osalta terveen yksilön kanssa. Tiibetinspanieleita, joilla on todettu sairauden vakava-asteinen muoto, ei saa käyttää jalostukseen. Tiibetinspanielia, jolla on ektooppinen cilia, ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanielia, jolla on todettu lievä entropium/ektropium/makrolebharon tai trichiasis, voidaan käyttää jalostukseen silmäluomiltaan terverakenteisen kanssa. Vakavista silmäluomien rakennevioista kärsivää tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.
- Jos tiibetinspanielilla on todettu PPM, tulisi jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valita PPM-vapaa yksilö. Jos tiibetinspanielilla on todettu vakava PPM, sitä ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanielille, jolla on todettu ’cherry eye’ eli ’kirsikkasilmä’ tulee valita jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi yksilö, joka on vian suhteen normaali.
- Jos tiibetinspanielilla on todettu gRD tai mRD, pitää jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valita gRD-vapaa yksilö. Jos tiibetinspanielilla on todettu tRD, sitä ei saa käyttää jalostukseen.
- PHTVL/PHPV –asteita 2 – 6 sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

- Jos tiibetinspanielilla on todettu lasiaisen rappeuma, tulee toisen osapuolen olla rappeuman osalta terve.
- Punktaatti keratiitti tai pannus -diagnoosin saanutta tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Pigmentaatio keratiitti -lausunnon saanutta voidaan käyttää jalostukseen terveen yksilön kanssa.
- Muiden, rodussa harvinaisten, silmäsairauksien osalta toimitaan SKL:n ohjeistuksen mukaan.

III.6.B POLVILUMPION SIOILTAANMENO ELI PATELLALUKSAATIO

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla voimassa oleva polvitarkastuslausunto. Rekisteröinnin raja-arvo on patellaluksaation aste 2. Virallisen polvitarkastuslausunnon alaikäraja on 12 kk. Alle kolmevuotiaalle koiralle tehty tutkimus on voimassa kaksi vuotta lausuntopäivästä. Yli kolmevuotiaalle koiralle annettu lausunto on voimassa pysyvästi.

- Jalostukseen suositellaan tervepolvisia (0/0) koiria.
- Toistaiseksi patellaluksaation astetta 1 tai 2 sairastavaa koiraa voi käyttää jalostukseen yhdistettynä tervepolviseen 0/0 koiraan.
- 2-asteen polvituloksen omaavan koiran jalostuskäyttö on tarkoin harkittava ja muilta ominaisuuksiltaan sen tulee olla korkealaatuinen, ja yhdistelmän toinen osapuolen tervepolvinen 0/0.

Kennelliiton Jalostusstrategian mukaan koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavissa tai elinikää lyhentävissä sairauksissa Kennelliiton hyväksymän

- asteikon huonoin tulos estää koiran jalostuskäytön eli patellaluksaation aste 4.

PEVISA-ohjelman mukaan

- patellaluksaation astetta 3 sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.
- patellaluksaation astetta 2 sairastava koira tulee yhdistää koiraan, jolla on terveet 0-asteen polvet

Koiran polvitulos on yhtä kuin huonomman polven tulos. Jos koira on saanut toisistaan poikkeavia polvilausuntoja, on huonompi lausunto voimassa, kunnes koira tutkitaan paneelissa. Poikkeuksena alle kolmen vuoden iässä annettu polvilausunto 1/0, 0/1 ja 1/1 voidaan kumota kolmen vuoden iän jälkeen tehdyllä uusintatutkimuksella, jossa koira saa tuloksen 0/0.

Patellaluksaation mutkikkaan perinnöllisyyden vuoksi toivotaan kaikkien tiibetinspanieleiden polvitarkastuksia.

III.6.C LONKKANIVELDYSPLASIA

- Jalostuskoirille suositellaan lonkkakuvausta.
- Lonkatutkimustulokseltaan E-lonkkaista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.
- Lonkistaan leikattua koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

III.6.D KYYNÄRNIVELLEN INKONGRUENSSI

- Jalostuskoirille suositellaan kyynärnivelen inkongruenssin kuvausta.
- INC3 –lausunnon saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen.
- Kyynärnivelistään operoitua koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

III.6. E SELÄN TERVEYS

- Jalostuskoirille suositellaan selkäkuvausta.
- IDD-lausunnon astetta 3 ei suositella käytettäväksi jalostukseen. Muissa IDD-asteissa koira tulee yhdistää paremman tuloksen saaneen koiran kanssa.
- Tiibetinspanielille suositellaan CDDY- geenitestin teettämistä. Tuloksen N/CDDY tai CDDY/CDDY-tuloksen saanut koira tulee parittaa vain tuloksen N/N saaneen koiran kanssa. N/CDDY- tai CDDY/CDDY-tuloksen saaneelle koiralle suositellaan IDD-kuvausta.

III.6.F HAMPAAT JA PURENTA

- Koiralle, jolla on vähemmän kuin kuusi etuhammasta alaleuassa, suositellaan valittavaksi yhdistelmän toiseksi osapuoleksi koira, jolla on kuusi etuhammasta alaleuassa.
- Koiralle, jolla on puutteita purennassa, suositellaan valittavaksi yhdistelmän toiseksi osapuoleksi koira, jolla on rotumääritelmän mukainen purenta.

III.6.G ULKOMAISEN UROKSEN JALOSTUSKÄYTTÖÄ KOSKEVA POIKKEUS

Ulkomaiselle urokselle on rotujärjestön aloitteesta myönnetty pysyvä poikkeuslupa PEVISA-ehdoista. Poikkeuslupa koskee uroksilla kahta pentuetta, jonka jälkeen sen tulee täyttää rodun PEVISA-ehdot. Yhdistelmä ei kuitenkaan saa olla rodun PEVISA-ehtojen raja-arvojen vastainen, eikä koiralla saa olla virallisissa terveystutkimuksissa asteikon huonointa tulosta (kyynärnivelen inkongruenssi, lonkkaniveldysplasia, polvilumpioluksaatio, ja spondyloosi).

Jalostukseen käytettävän ulkomaalaisen uroksen tulee olla Koirarekisteriohjeen ja Yleisen jalostusstrategian mukainen yksilö.

IV PENTUJEN LUOVUTTAMINEN

Pennut luovutetaan uusille omistajille aikaisintaan 8 viikon ikäisinä. Koiran kaupasta tulee tehdä kirjallinen kauppasopimus Suomen Kennelliiton lomakkeella tai Suomen Koirankasvattajat ry:n lomakkeella. Kasvattajan on luovutettava pennun ostajalle pennun rekisteritodistus. Mikäli pennulla on todettu, rekisteröintihetkellä sellainen vika tai ominaisuus, ettei sitä tule käyttää jalostukseen, se rekisteröidään FI -rekisteriin 'Ei jalostukseen' -merkinnällä.

Kasvattajan tulee kertoa uudelle omistajalle rodussa esiintyvistä perinnöllisistä vioista ja sairauksista ja Uutta omistajaa tulee kehottaa tarkastuttamaan koiransa silmät ja polvet 3 - 6 - vuoden iässä.

Pennun mukaan on annettava kirjalliset hoito- ja ruokintaohjeet. Kasvattajien tulee tiedostaa pentuajan sosiaalistamisen merkitys ja tämä tieto tulee välittää myös pennun omistajalle. Uutta omistajaa tulee informoida myös rotujärjestön olemassaolosta ja toiminnasta.

V JALOSTUSKOIRAN OMISTAJAN VASTUU

V.1 UROKSEN OMISTAJA

Uroksen omistaja on velvollinen tiedottamaan nartun omistajalle jo tapahtuneista astutuksista, joista syntyviä / syntyneitä pentuja ei vielä ole nähtävillä Jalostustietojärjestelmässä.

Uroksen omistajan on annettava nartun omistajalle selkeät ja tarkat tiedot koiransa taustasta, näyttely- ja terveystutkimustuloksista sekä terveydestä. Hänen on myös kerrottava uroksen suvun ja aikaisempien jälkeläisten laatu ja terveys.

Uroksen omistajan on varmistettava ennen astutusta, että astutettava narttu täyttää PEVISA-ohjelman ja muut jalostusohjesäännön vaatimukset.

V.2 KASVATTAJA

Kasvattajan tulee olla allekirjoittanut Suomen Kennelliiton kasvattajasitoumus. Kasvattajan tulee valita nartulleen uros jalostusohjesäännön täyttävistä uroksista. Hänen on annettava uroksen omistajalle tarkat ja selkeät tiedot narttunsa suvusta, näyttely- ja terveystutkimustuloksista sekä terveydestä.

Kasvattaja on yksin vastuussa tuottamistaan pennuista ja niissä mahdollisesti ilmenevistä vioista.

Jos kasvattajaan kasvattamassa koirassa ilmenee vakavia perinnöllisiä vikoja tai sairauksia, kasvattajan tulisi ilmoittaa asiasta ko. koiran isän omistajalle ja Tiibetinspanielit ry:n jalostustoimikunnalle. Jos koira kuolee muun kuin onnettomuuden tai korkean iän mukanaan tuomien sairauksien takia, olisi kuolinsyy pyrittävä selvittämään. Kuolinsyy tulisi ilmoittaa Jalostustietojärjestelmään ja koiran isän omistajalle.

Vastuullinen koirankasvatus on yksi Kennelliiton kulmakivistä. Vastuullinen koirankasvattaja toimii seuraavien periaatteiden mukaan:

- *Kasvattaja käyttää jalostukseen vain terveitä koiria.*
- *Kasvattaja käyttää jalostukseen vain hyväluonteisia koiria.*
- *Kasvattaja käyttää jalostukseen ulkomuodoltaan ja käyttöominaisuuksiltaan rodunomaisia koiria.*
- *Kasvattaja antaa koiriaan toisen kasvattajan jalostuskäyttöön vain yhdistelmiin, joissa yllä olevat periaatteet toteutuvat molempien koirien osalta.*
- *Kasvattaja kertoo avoimesti koiriensä terveydentilasta.*
- *Kasvattaja huolehtii pentujen ja emän hyvinvoinnista.*

- *Kasvattaja huolehtii koiristaan niin, ettei niistä koidu ympäristölle haittaa.*
- *Kasvattaja totuttaa pennut käsittelyyn ja sosiaalistaa pennut ennen luovutusta.*
- *Kasvattaja myy pennut vain niille soveltuviin koteihin/sopiville henkilöille.*
- *Kasvattaja tekee kirjalliset sopimukset kaikista koirista.*
- *Kasvattaja rekisteröi kaikki pennut ja luovuttaa rekisteritodistukset pennunostajille viipymättä.*
- *Kasvattaja neuvoa ja opastaa kasvattiensa omistajia koirien koko eliniän.*
- *Kasvattaja allekirjoittaa Kennelliiton Kasvattajasitoumuksen ja sitoutuu noudattamaan siinä määriteltyjä vastuullisen koirankasvatuksen periaatteita.*

Lisäksi kasvattajan tulee kertoa pentujensa ostajille koiran omistamiseen liittyvästä vastuusta ja velvollisuuksista.